

Analytický dokument k Národnému projektu Šanca na návrat - verzia 1/2022 (apríl 2022)

ŠANCA NA NÁVRAT

Výstupná analýza národného projektu Šanca na návrat

Mgr. Viera Nováková & PhDr. Martin Lulei, PhD. et al.

Dokument odborného tímu Národný projekt Šanca na návrat, Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže, Bratislava, 2022

Autorský kolektív:

Mgr. Viera Nováková
PhDr. Martin Lulej, PhD.
PhDr. Zuzana Valentovičová, PhD., LL.M.
Ing. Bystrík Bindas
Mgr. Jozef Fábik
Mgr. Simona Grúniková
doc. Mgr. Zuzana Fábry Lucká, PhD.
prof. Mgr. Anton Heretik, PhD.
Ing. Katarína Jelemenská, PhD.
PhDr. Lenka Kleskeň, PhD.
Bc. Matej Kokoľ
JUDr. PhDr. Marek Kostišče
Mgr. Daniela Košecká, PhD.
Mgr. Marta Kuzniaková
JUDr. Jakub Lorko, PhD.
Mgr. Martin Ludvig
Ing. Ľubica Melicherová
Mgr. Petra Mišáková, PhD.
Mgr. Peter Mózeš, PhD.
RNDr. Martin Môťovský
PhDr. Geraldina Paľovčíková, CSc.
Ing. Juraj Petřík
PhDr. Blanka Šimčísková, PhD.
Ing. Miroslav Špánik, PhD.
doc. Mgr. Stanislav Špánik, PhD., MBA
JUDr. Barbora Tallová, PhD.
Mgr. Ľudmila Vráblová

Grafická úprava: Ing. Peter Malatin

Zoznam skratiek a značiek

CBC	City Business Center
CDR	Centrum pre deti a rodinu
CPP	Centrum právnej pomoci
CPLDZ	Centrum pre liečbu drogových závislostí
CRA	nástroj na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti (angl. Crime Risk Assessment)
CRA-CR	nástroj na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti pri podmienenom prepustení (angl. Crime Risk Assessment - Conditional Release) Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže modul informačného systému agendy obvinených a odsúdených (aplikácia)
CRA-RU	nástroj na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti pri podmienenom prepustení (angl. Crime Risk Assessment - Reentry Unit) Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže modul informačného systému agendy obvinených a odsúdených (aplikácia)
CSRÚ	centrálna správa referenčných údajov
GR ZVJS	Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže
HRON	Hodnotenie rizika opakovaného násilia
HRSZ	Hodnotenie rizika sociálneho zlyhania
IAPSZ	Individuálny plán akčného začlenenia
IKT	Informačno-komunikačné technológie
IN	Indikačný nástroj
ISSZ	Informačný systém služieb zamestnanosti
KTR	riadny koniec trestu
MPSVR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MS SR	Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky
NFP	nenávratný finančný príspevok
NP ŠNN	národný projekt „Šanca na návrat“
OVVaVT	odbor výkonu väzby a výkonu trestu
PFO	plnoletá fyzická osoba
PP	podmienené prepustenie
projekt	národný projekt „Šanca na návrat“
RC SE	Regionálne centrum sociálnej ekonomiky
RV	riadiaci výbor
SERR	Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky
SP	sociálny podnik
SPODaSK	sociálno-právna ochrana detí a sociálna kuratela
ŠRaVVP	špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program
Štandardy ŠRaVVP	Štandardy špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov
VODD	výstupný oddiel
VTOS	výkon trestu odňatia slobody

VV	výkon väzby
ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska
ZRaVVP	základný resocializačný a výchovný vzdelávací program „Základný balík“
ZVJS	Zbor väzenskej a justičnej stráže
ŽoNFP	Žiadosť o nenávratný finančný príspevok
ÚPSVR	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
Ústredie PSVR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
ÚVTOS	Ústav na výkon trestu odňatia slobody
ÚVTOS a ÚVV	Ústav na výkon trestu odňatia slobody a ústav na výkon väzby

Zoznam tabuliek

Tab. 1 Hodnoty merateľných ukazovateľov k 31/03/2022	10
Tab. 2 Nástroje na hodnotenie rizík a určenie potrieb u osôb vo VTOS	12
Tab. 3 Sumarizácia základných informácií o vytvorených RaVVP	18
Tab. 4 Sumarizačná tabuľka realizovaných ŠRaVVP v rámci pilotného overovania	30
Tab. 5 Realizácia ZRaVVP	32
Tab. 6 Počet väznených osôb v ústavoch zboru v období rokov 2014 až 2018	33
Tab. 7 Poradie najčastejšie sa vyskytujúcich cudzincov podľa príslušnosti štátov za obdobie rokov 2014 - 2018	34
Tab. 8 Prehľad realizovaných kurzov „Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti“	36
Tab. 9 Prehľad realizovaných kurzov „Vzdelávania dospelých odsúdených osôb v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti“ (vrátane odsúdených osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami)	38
Tab. 10 Počet odsúdených osôb zaradených do VODD, ktoré prejavili záujem o absolvovanie dobrovoľnej liečby a pobytového resocializačného programu (ústavnou alebo ambulantnou formou) v CDR, CPLDZ alebo o ambulantnú starostlivosť	42
Tab. 11 Prehľad štandardov projektu	51
Tab. 12 Počet vypracovaných IAPSZ od jeho spustenia do ostrej prevádzky	58
Tab. 13 Prehľad vyhodnotenia pilotného overovania č. 1 ROSH	62
Tab. 14 Prehľad vyhodnotenia pilotného overovania č. 2 ROSH	63
Tab. 15 Výsledok pilotného overovania IN – percentuálny podiel zhody u položiek IN a rizikovými faktormi vyplývajúcimi z osobnej karty odsúdenej osoby	64
Tab. 16 Porovnanie miery zlepšenia posudzovaných zručností a kompetencií vo vyhodnotených ŠRaVVP	68
Tab. 17 Porovnanie efektivity ZRaVVP v objektívnom hodnotení pomocou hodnotiacich škál (N=505)	70
Tab. 18 Porovnanie efektivity ZRaVVP vo vedomostných testoch (N=505)	70
Tab. 19 Komparácia miery recidívy odsúdených z partnerských VODD a ostatných ústavov	71
Tab. 20 Sumár vytvorených dokumentov v projekte	80
Tab. 21 Priebežný prehľad sledovania penitenciárnej recidívy osôb prepustených z VODD	87
Tab. 22 Prehľad vyhodnotenia položky CRA zamestnanie pred VTOS	87
Tab. 23 Príklady ďalšieho vývoja vybraných dosiahnutých výstupov projektu	96
Tab. 24 Evaluačná matica (Evaluation design matrix) ako výstup podaktivity 1.5.	104
Tab. 25 Celkový prehľad vzdelávacích aktivít počas realizácie projektu	109

Tab. 26 Sumarizačná tabuľka vytvorených finálnych dokumentov NP ŠNN	111
---	-----

Zoznam obrázkov

Obr. 1 Predrealizačná fáza pilotného overovania ŠRaVVP	22
Obr. 2 Realizačná fáza pilotného overovania ŠRaVVP	23
Obr. 3 Ukážky z Vázenského šlabikára.....	39
Obr. 4 Prvky inovatívneho systému penitenciárneho zaobchádzania	94

Zoznam grafov

Graf 1 Prehľad počtu odsúdených osôb, ktorí absolvovali ZRaVVP počas trvania projektu do 03/2022	19
Graf 2 Prehľad úrovne rizika recidívy u odsúdených osôb zaradených vo VODD, u ktorých bol realizovaný nástroj na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti CRA	61
Graf 3 Sumár poskytnutých intervencií za rok 2020, 2021 a 01/2022 - 03/2022	76
Graf 4 Komparácia počtu realizovaných intervencií v 03/2021 a 03/2022	76
Graf 5 Podiel zamestnanosti pred nástupom do VTOS	88
Graf 6 Počet uplatnenia inštitútu opustenia ústavu za všetky ústavy v období od 03/2019 po 03/2022 (v jednotlivých rokoch a kumulatívne)	89

Obsah

Úvod	8
1 Kľúčové merateľné ukazovatele a výstupy podaktivít podľa žiadosti o nenávratný finančný príspevok.....	10
1.1 Kľúčové merateľné ukazovatele.....	10
1.2 Výstupy podaktivity 1.1: Riadiaci výbor.....	11
1.3 Výstupy podaktivity 1.2: Informačno-poradenské služby vo výstupnom oddiele...	11
1.4 Výstupy podaktivity 1.3: Resocializačné a výchovné vzdelávacie programy	13
1.5 Výstupy podaktivity 1.4: Informačno-poradenské služby pre špecifické skupiny..	14
1.6 Výstupy podaktivity 1.5: Evaluácia projektu (aplikovaného inovatívneho a integrovaného prístupu; a resocializačných a výchovných vzdelávacích programov)	15
2 VÝSTUPY NÁRODNÉHO PROJEKTU ŠANCA NA NÁVRAT	16
2.1 Resocializačné a výchovné vzdelávacie programy	16
2.1.1 Základný balík - základný resocializačný a výchovný vzdelávací program	18
2.1.2 Špecializované resocializačné a výchovné vzdelávacie programy.....	19
2.1.3 Evaluácia resocializačných a výchovných vzdelávacích programov	31
2.2 Informačno-poradenské služby pre špecifické skupiny – práca s odsúdenými s viacnásobným znevýhodnením.....	32
2.2.1 Preklady dokumentov.....	33
2.2.2 Modulárny kurz Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti.....	35
2.2.3 Vzdelávanie dospelých odsúdených osôb v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti (vrátane odsúdených osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami)	37
2.2.4 Väzenský šlabikár.....	39
2.3 Prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej sféry	39
2.3.1 Závislosti.....	40
2.3.2 Významný zamestnávateľ/pracovné agentúry	42
2.3.3 Centrum právnej pomoci.....	44
2.3.4 Sociálne podniky	45
2.3.5 Združenie miest a obcí Slovenska.....	47
2.3.6 Cirkvi	48
2.4 Akreditácia.....	49
2.5 Štandardizácia	51
2.5.1 Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch....	52
2.5.2 Štandardy špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov ..	54
2.5.3 Štandardy Základného resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu s názvom „Základný balík“	56
2.6 Nástroje	56
2.6.1 Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia	57
2.6.2 Nástroj na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti (CRA – CR „Crime risk assessment“)	58
2.6.3 Nástroj na hodnotenie rizika spôsobenia závažnej ujmy bezprostredne po prepustení z väzenského zariadenia (angl. Risk of Serious Harm).....	61
2.6.4 Indikačný nástroj (angl. Needs Indication Tool)	63
2.7 Evaluačný mechanizmus.....	64
2.7.1 Meranie efektivity ZRaVVP: Základný balík.....	64
2.7.2 Meranie efektivity ŠRaVVP.....	65

2.7.3	Sumarizácia výskumných zistení vyhodnotenia efektivity	69
2.8	Vzdelávanie pracovníkov národného projektu Šanca na návrat	71
2.9	Iné odborné postupy.....	74
2.9.1	Pôsobnosť partnera Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny v procese implementácie projektu	74
2.9.2	Informačno-komunikačné technológie	77
3	SYNTÉZA VÝSTUPOV	80
4	VÝSKUMOM RIADENÁ PRAX V NÁRODNOM PROJEKTE ŠANCA NA NÁVRAT	81
4.1	Parciálne výsledky z analytických dokumentov a vedecké výstupy.....	81
5	PUBLICITA	90
6	SUMARIZÁCIA ŤAŽISKOVÝCH ZMIEN DOSIAHNUTÝCH IMPLEMENTÁCIOU PROJEKTU	94
7	TRVALÁ UDRŽATELNOSŤ A ĎALŠÍ VÝVOJ.....	96
	Záver.....	97
	Použitá literatúra.....	98
	Prílohy	100
	Zoznam literatúry - národný projekt Šanca na návrat	121

Úvod

Zbor väzenskej a justičnej stráže je jeden z kľúčových aktérov systému trestnej justície. Medzi inými organizačnými telesami akými sú napr. Policajný zbor Slovenskej republiky (rezort Ministerstva vnútra Slovenskej republiky), orgán štátnej správy sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (rezort Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny), Probačný a mediačný úrad (rezort Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky) či mimovládne organizácie, má „väzenstvo“ svoje nezastupiteľné miesto. Ak by sme totiž vyhodnotili priamy kontakt s rizikovými osobami (napr. obvinené/odsúdené osoby) na základe troch kritérií, a to času, intenzity a miery ohrozenia/nebezpečenstva, tak je Zbor väzenskej a justičnej stráže so svojimi 18 väzenskými zariadeniami, 10 114 väznenými osobami (03/2022), s 435 osobami prepustenými z výkonu trestu odňatia slobody v 03/2022 a viac ako 5 000 pracovníkmi (príslušníci ZVJS a zamestnanci) bezpochyby kľúčovým aktérom, ktorý má významný vplyv na bezpečnosť verejnosti.

ZVJS realizoval a realizuje rôzne inovatívne projekty, medzi ktorými je aj národný projekt Šanca na návrat. Projekt je implementovaný Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže (prijímateľ) v partnerstve s desiatimi vybranými ústavmi na výkon väzby a ústavmi na výkon trestu odňatia slobody a Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny. NP ŠNN je financovaný prostredníctvom Operačného programu Ľudské zdroje a plánované časové obdobie realizácie je od 10/2018 do 09/2022 (48 mesiacov) so schválenou alokáciou vo výške 11 360 045,37 €. Hlavným cieľom projektu je u osôb vo výkone trestu odňatia slobody znížiť riziká sociálneho vylúčenia a zvýšiť kompetencie pri uplatnení sa na trhu práce.

Jedným z výstupov projektu je aj predkladaná Výstupná analýza. S procesom jej tvorby sme začali v 12/2021. Časový harmonogram tvorby VA bol prispôsobený potrebe disponovať verziou VA (schválenou riadiacim výborom, ktorého zasadnutie bolo plánované na 09/05 až 10/05/2022) v termíne realizácie záverečného seminára projektu (25/05 až 27/05/2022). Preto VA obsahuje vybrané údaje od začiatku implementácie (10/2018) po 03/2022. Už v počiatočných fázach tvorby VA sme intenzívne diskutovali o jej obsahovej štruktúre, rozsahu a zameraní. Na jednej strane sme museli upustiť od zámeru identifikácie množstva merných jednotiek a ich druhostupňového štatistického triedenia (NP ŠNN nie je vedecko-výskumným projektom), na strane druhej sme mali ambíciu zachytiť trendy vývoja, identifikovať dosahované rozdiely a pod. Výsledkom je analytický dokument, ktorý má zároveň aj syntetizujúci charakter a obsahuje tiež časové chronológie vývoja v uvedených výstupoch. A prirodzene, možno ho charakterizovať ako parciálny, pretože v čase finalizácie 1 verzie VA nastavené procesy, zber dát a množstvo iných aktivít projektu prebieha plynule ďalej. Od roku 2020 bola zároveň implementácia NP ŠNN negatívne ovplyvnená pandémiou COVID-19 (napr. predĺženie časového obdobia pilotného overovania niektorých špecializovaných programov a pod.).

Napriek tomu, že ide o analytický dokument bez rozsiahlych vedecko-výskumných zdôvodnení, v niektorých častiach VA sa v stručnom rozsahu nachádzajú. Medzi vstupy výstupnej analýzy môžeme zaradiť najmä:

- periodicky agregované dáta projektu (viac ako 15 ukazovateľov, medzi ktorými sú napr. počet dní umiestnenia odsúdených vo výstupných oddieloch, početnosť využívania inštitútov na opustenie ústavu, počet osôb, ktoré sa vrátili do VTOS za nový trestný čin a i.),
- Vstupná analýza národného projektu Šanca na návrat (Valentovičová et al. 2019),

- Analýza súčasného stavu a riešení národného projektu Šanca na návrat (Tallová et al. 2021),
- Analýza súčasného stavu a navrhovaných riešení národného projektu (Euconet 2021),
- správy/reporty z činnosti tímov projektu,
- zápisy z pracovných stretnutí a porád NP ŠNN,
- výstupy z realizácie priamych kontaktov s partnerskými ústavmi a odsúdenými umiestnenými vo výstupných oddieloch (metodické návštevy pracovníkov projektu v partnerských ústavoch, realizácia online skupinovej práce prostredníctvom využitia webex-board vo vybraných ústavoch a i.),
- podporné interné dokumenty odborného a projektového tímu NP ŠNN.

VA obsahuje celkovo 7 hlavných kapitol a desiatky subkapitol. Zameriava sa prioritne na výstupy, preto je štruktúrovaná tak, že v prvej hlavnej kapitole sú uvedené kľúčové merateľné ukazovatele a výstupy podaktivít podľa Žiadosti o nenávratný finančný príspevok (párovanie výstupov uvedených v ŽoNFP s reálne dosiahnutými výsledkami). V nasledovnej hlavnej kapitole č. 2 (Výstupy národného projektu Šanca na návrat) sú výstupy charakterizované podrobnejšie a v mnohých aspektoch zadefinované výstupy v ŽoNFP presahujú. Ďalšou kľúčovou kapitolou je hlavná kapitola č. 3 (Syntéza výstupov), ktorej obsahom je stručný popis a najmä podrobná a rozsiahla príloha. Nasledovné hlavné kapitoly 4, 5, 6 a 7 majú menší rozsah a zameriavajú sa na vybrané výstupy z už vytvorených analytických dokumentov vrátane čiastkových vedeckých zistení, sumarizáciu ťažiskových zmien dosiahnutých implementáciou projektu, publicitu, trvalú udržateľnosť a ďalší vývoj.

Tu je ešte potrebné zdôrazniť, že od začiatku implementácie projektu do 03/2022 bolo v priamej súvislosti s NP ŠNN publikovaných celkovo 24 publikácií (odborné, vedecké, popularizačné a iné), ktoré svojím spôsobom dokresľujú komplexný obraz projektu. V rámci NP ŠNN sme vytvorili viac analytických dokumentov v rôznych časových fázach implementácie projektu, a to s rozsiahlou a podrobnou evidenciou v rôznych ukazovateľoch (napr. v roku 2021 to bola najmä Analýza súčasného stavu a riešení NP ŠNN a i.). V predkladanej VA je v samostatnej časti použitá literatúra pri tvorbe textu Výstupnej analýzy (s. 98), a zároveň je v prílohách Zoznam literatúry – národný projekt Šanca na návrat (s. 121), kde sú uvedené publikácie v súvislosti s NP ŠNN (autori sú buď členmi tímu projektu alebo osoby z novinárskej obce, ktoré napísali o projekte voľne dostupné publicistické články, príp. iné publikácie).

1 KĽÚČOVÉ MERATEĽNÉ UKAZOVATELE A VÝSTUPY PODAKTIVÍT PODĽA ŽIADOSTI O NENÁVRATNÝ FINANČNÝ PRÍSPEVOK

V rámci tejto kapitoly uvádzame sumarizáciu párovania merateľných ukazovateľov a výstupov uvedených v Žiadosti o nenávratný finančný príspevok s reálne dosiahnutými výstupmi v čase finalizácie výstupnej analýzy (03/2022).

1.1 Kľúčové merateľné ukazovatele

V národnom projekte Šanca na návrat sú v zmysle ŽoNFP sledované 4 merateľné ukazovatele:

- **P0361** - Počet projektov zameraných na verejné správy, alebo sociálne služby na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni;
- **P0509** - Počet vypracovaných nových, inovatívnych, systémových opatrení;
- **P0563** - Počet zavedených nových, inovatívnych, systémových opatrení, politík 12 mesiacov po ich prijatí;
- **P0274** - Počet osôb, ktoré využili nové, inovatívne služby alebo opatrenia na vykonávanie služieb sociálneho začlenenia.

Kľúčovým merateľným ukazovateľom pre projekt je ukazovateľ P0274, sledujúci počet osôb, ktoré využili inovatívny systém komplexnej podpory odsúdených na plynulý prechod do občianskeho života a/alebo opatrenia na vykonávanie služieb sociálneho začlenenia. Plánovaná hodnota ukazovateľa na konci projektu mala byť minimálne **3200 osôb**. Pri finálnom sčítaní však treba brať do úvahy aj situáciu spôsobenú ochorením COVID-19 a s tým súvisiace prijaté celoplošné opatrenia, ktoré ovplyvnili celkové dianie v partnerských ústavoch a samotnú realizáciu aktivít súvisiacich s napĺňaním kľúčových ukazovateľov. Aktuálny stav plnenia merateľného ukazovateľa k 03/2022 je uvedený v tab. 1.

Merateľný ukazovateľ (MU)	Plánovaný stav	Skutočný stav kumulatív			Miera plnenia kumulatív (v %)
		ženy	muži	spolu	
MU P0274	3200	127	2396	2523	78,84
Poznámky k MU P0274	Do vzdelávacích aktivít – informačno-poradenské služby vo VODD a základný resocializačný a výchovný vzdelávací program bolo od začiatku trvania projektu do 31/03/2022 celkovo zapojených 2523 odsúdených.				
MU P0361	1			0	0,00
Poznámky k MU P0361	V súčasnom stave implementácie projektu je merateľný ukazovateľ rozpracovaný a jeho hodnota bude splnená v závere národného projektu.				
MU P0509	1			0	0,00
Poznámky k MU P0509	Hodnotu ukazovateľa nie je možné relevantne vyhodnotiť, nakoľko bude splnená až v závere projektu. V sledovanom období však bolo vypracovaných niekoľko systémových opatrení, zameraných na aktívne začlenenie osôb vo výkone trestu odňatia slobody do spoločnosti po ich prepustení. Dôraz bol kladený hlavne na ich uplatnenie sa na trhu práce a prístup k sociálnym službám po prepustení.				
MU P0563	1			0	0,00
Poznámky k MU P0563	Hodnota ukazovateľa bude splnená v závere projektu. V sledovanom období sa však implementáciou opatrení zameraných na resocializáciu a aktívne začlenenie občanov vo výkone trestu odňatia slobody do spoločnosti, na trh práce a k získaniu prístupu k sociálnym službám po prepustení výrazne zlepšili možnosti resocializačnej prognózy, čo vytvára predpoklady k trvalej udržateľnosti projektu.				

Tab. 1 Hodnoty merateľných ukazovateľov k 31/03/2022

1.2 Výstupy podaktivity 1.1: Riadiaci výbor

Úlohou riadiaceho výboru ako prierezového zoskupenia prijímateľa, zástupcov partnerov a mimovládneho sektora je koordinácia príprav a odbornej implementácie projektu, hodnotenie vypracovaných programov a nástrojov sociálneho začleňovania odsúdených osôb. Výstupy uvedenej podaktivity:

- Funkčný riadiaci výbor, štatút riadiaceho výboru a zápisnice zo zasadnutia riadiaceho výboru: štatút riadiaceho výboru bol podpísaný zástupcami GR ZVJS, MPSVR a ÚVTOS Banská Bystrica-Kráľová na začiatku implementácie projektu ešte pred prvým zasadnutím riadiaceho výboru, ktorý zasadal na pravidelnej báze, najmenej jedenkrát polročne. Prvé zasadnutie sa realizovalo 26/03/2019 a k 05/2022 sa uskutočnilo deväťkrát prezenčnou formou alebo online, prostredníctvom aplikácie Cisco Webex, z dôvodu pandemickej situácie v súvislosti s ochorením COVID-19 a opatreniami z nej plynúce. Z každého stretnutia je vyhotovená zápisnica podpísaná predsedom riadiaceho výboru.
- Schválená prierezová odborná dokumentácia pre partnerov projektu, orgány štátnej správy a samosprávy, mimovládny sektor (schvaľovanie verziovaných a finálnych dokumentov vypracovaných v projekte): úlohou RV je schváliť/vziať na vedomie dokumenty predkladané odborným tímom projektu, vypracované v zmysle projektového zámeru, predložené odbornými garantmi. K uvedenému dochádzalo priebežne v rámci implementácie projektu. Ako príklad niektorých dokumentov, ktoré prešli riadiacim výborom uvádzame:
 - a) Základný rámec triediaceho mechanizmu na účely umiestňovania odsúdených osôb do výstupných oddielov (Valentovičová, Vráblová a Lulei 2021), verzia 3/2021 (schválené 3/12/2021);
 - b) Kurz vzdelávania v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti (Nižníková a Vaščáková 2020), verzia 1/1 (schválené 30/06/2020);
 - c) Záverečná správa z prvého kola pilotného testovania aktivity „Sociálna inklúzia“ v spolupráci s významným zamestnávateľom (Lorko 2020), (vzaté na vedomie 30/06/2020);
 - d) Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia, verzia 2/3 (schválené 07/01/2020);
 - e) ŠRaVVP Život v komunite (Rác, Raffajová a Šafár 2019), (schválené 05/2022).
- Odporúčania pre legislatívny proces: odporúčania sa priebežne vypracovávajú a aktualizujú na základe poznatkov z aktuálne riešených úloh v danom čase, z ktorých vzišlo viacero návrhov legislatívnych zmien, jednu z nich uvádzame v prílohe č. 2.

1.3 Výstupy podaktivity 1.2: Informačno-poradenské služby vo výstupnom oddiele

Cieľom podaktivity Informačno-poradenské služby vo výstupnom oddiele bolo vytvoriť vo všetkých partnerských ústavoch inovatívne systémové opatrenia zamerané na integrovaný prístup k odsúdeným osobám a ich blízkym. Jej výstupy sú nasledovné:

- 10 výstupných oddielov: VODD sa zriaďovali v rámci troch fáz počas implementácie projektu v každom partnerskom ústave. Finalizácia stavebno-technických činností a materiálno-technického zabezpečenia výstupných oddielov v zmysle plnenia Štandardov penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch prebiehala rovnako počas troch fáz. K 03/2022 bola v štyroch partnerských ústavoch finalizácia stavebno-technických činností a materiálno-technického zabezpečenia ukončená na 100 %, v štyroch ústavoch bola na 92,3 % a v troch bola dokončená na 84,6 %.
- Nástroj (v systémovej elektronickej alebo tlačovej forme) na diferenciaciu odsúdených a identifikáciu „rizikových“ skupín odsúdených, ktorí sa po prepustení ocitnú v hmotnej a sociálnej núdzi, resp. odsúdených s rizikom opakovaného sociálneho zlyhania: V súčasnosti je vytvorených viacero nástrojov na diferenciaciu odsúdených a identifikáciu rizík a potrieb prepúšťaných osôb z výkonu trestu odňatia slobody. Prehľad nástrojov na hodnotenie rizík a určenie potrieb u osôb vo VTOS uvádzame v tab. 2:

Názov nástroja	Zameranie/účel	Pilotné overovanie/ počet	Počet položiek	Finálna verzia po pilotnom overovaní
CRA (angl. Crime Risk Assessment)	nástroj na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti zisťuje resocializačnú prognózu, resp. riziko, že hodnotená osoba sa dopustí nového trestného činu do dvoch rokov od prepustenia z VODD z výkonu trestu odňatia slobody	áno/3	6 sekcií z toho 38 položiek	áno
HRON (angl. Risk of Serious Harm)	hodnotenie rizika opakovaného násillia je nástroj na hodnotenie rizika nebezpečnosti vážnej ujmy pre spoločnosť. Zisťuje nebezpečnosť hodnotenej osoby pre majoritnú spoločnosť bezprostredne po prepustení (orientuje sa najmä na odsúdené osoby odsúdené za násilnú trestnú činnosť)	áno/2	15 položiek	áno
IN (Indikačný nástroj)	skriningový nástroj určený na indikáciu/zaraďovanie odsúdených do vybraných špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov	áno/1	5 položiek pre každý ŠRaVVP	áno

Tab. 2 Nástroje na hodnotenie rizík a určenie potrieb u osôb vo VTOS

- Štandardy informačno-poradenských služieb pre jednotlivé skupiny odsúdených (v systémovej elektronickej alebo tlačovej forme): v súčasnosti sú spracované dva dokumenty odborného tímu projektu: 1. Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch, verzia 3 (Valentovičová 2021), 2. Štandardy základného (modulového) resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu, verzia 2 (Kleskeň 2022).
- Metodika prípravy a hodnotenia individuálneho akčného plánu sociálneho začlenenia (v systémovej elektronickej alebo tlačovej forme): vytvorili sme nástroj s názvom Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia. Prvotne, pred vytvorením finálnej verzie existoval nástroj v podobe jednoduchého, prehľadného, štruktúrovaného dokumentu, ktorý obsahuje

základné údaje o odsúdenom, rizikové faktory, jeho aktuálny stav, aké intervencie sú v procese zaobchádzania s odsúdeným najvhodnejšie vzhľadom k jeho resocializácii a pod. IAPSZ vypracováva každému odsúdenému umiestnenému do výstupného oddielu psychológ, sociálny pracovník a sociálny kurátor-metodik. V súlade so súhlasom ministra spravodlivosti Slovenskej republiky zo dňa 23/07/2019 IAPSZ nahradil Program zaobchádzania v partnerských ústavoch počas trvania projektu s účinnosťou od 01/10/2019.

- Minimálne štandardy vzdelávacieho programu pre personál pracujúci vo výstupnom oddiele: v rámci podaktivity boli vytvorené dva dokumenty s názvom Analýza vzdelávacích potrieb pre výkon všetkých informačno-poradenských činností vo výstupných oddieloch (Valentovičová a Fábry Lucká 2021) a Minimálne štandardy vzdelávacieho programu pre personál vo výstupných oddieloch (Valentovičová 2022). Oba dokumenty boli predložené a schválené na zasadnutí riadiaceho výboru v 05/2022.
- 10 informačných kioskov (prevedenie tzv. antivandal): kiosky boli zakúpené v 08/2021. Ich dodanie a inštalácia do partnerských ústavov bolo zrealizované v 11/2021.
- Intranetová stránka obsahujúca základné informačno-poradenské služby poskytované prepúšťaným odsúdeným: vývoj aplikácie s názvom HOLUP (pre využitie v kioskoch + aplikácia pre mobilné telefóny) bol ukončený a v mesiaci 09-10/2021 prebehlo jej testovanie v Bratislave a ÚVTOS Košice-Šaca. Po analýze výsledkov testovania a ich zapracovaní bol HOLUP pripravený na spustenie v partnerských ústavoch v 03/2022.
- Návrh dohody o výmene informácií: 30/01/2020 bola uzatvorená Dohoda o poskytovaní údajov z Informačného systému služieb zamestnanosti medzi Generálnym riaditeľstvom boru väzenskej a justičnej stráže (národný projekt Šanca na návrat) a Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny.

1.4 Výstupy podaktivity 1.3: Resocializačné a výchovné vzdelávacie programy

K úspešnému sociálnemu začleneniu osoby prepustenej z výkonu trestu odňatia slobody a k predchádzaniu recidívy bolo nutné zaviesť štandardy resocializačných a výchovných vzdelávacích programov, ktoré vedú k osvojeniu, obnove alebo posilneniu kľúčových kompetencií.

Výstupy uvedenej podaktivity:

- Systém minimálnych štandardov kvality a obsahová štruktúra šiestich resocializačných a výchovných vzdelávacích programov pre budúcich verejných a neverejných poskytovateľov služieb: V rámci tejto podaktivity boli spracované špecifické Štandardy špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov (Kleskeň a Valentovičová 2022), ktorých finálna verzia bola schválená členmi riadiaceho výboru v 05/2022.
- Systém akreditačného konania resp. inej formy štandardizácie (návrh legislatívnej úpravy): tvorba a výber finálneho systému akreditačného mechanizmu prebiehal na tri etapy (päť modelov, tri modely a jeden model). Akreditačný mechanizmus s tromi modelmi bol schválený na zasadnutí riadiaceho výboru 28/06/2019, následne prebehla fáza pilotného overovania, po ktorej bol vybraný jeden finálny model akreditačného mechanizmu.

Dokument s názvom Akreditačný mechanizmus špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov (Kleskeň 2021) bol schválený na zasadnutí riadiaceho výboru v 12/2021. V 01/2022 bolo spustené podávanie žiadostí o pilotnú akreditáciu pre fyzické a právnické osoby. Ukončenie prijímania žiadostí bolo 02/2022. K 03/2022 sa hľadajú podoby systémového ukotvenia akreditačného mechanizmu na úrovni MS SR alebo GR ZVJS. Za týmto účelom boli realizované dve pracovné stretnutia so zástupcami MS SR.

- šesť realizovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov: počas implementácie projektu odborný tím vytvoril deväť resocializačných a výchovných vzdelávacích programov, z ktorých osem bolo pilotne overených a následne po zapracovaní pripomienok schválených riadiacim výborom.

1.5 Výstupy podaktivity 1.4: Informačno-poradenské služby pre špecifické skupiny

Cieľom informačno-poradenských služieb pre špecifické skupiny bolo vytvoriť podklady na prácu so špecifickou skupinou odsúdených osôb s viacnásobným znevýhodnením. V rámci plnenia výstupov sme zrealizovali:

- približne 390 preložených normostrán: v procese implementácie sme doposiaľ preložili 1807 normostrán (584 normostrán – ústavné poriadky, 1223 – iné). Preklady sa realizovali do deviatich jazykov (ukrajinčiny, maďarčiny, rumunčiny, angličtiny, nemčiny, francúzštiny, ruštiny, španielčiny a bulharčiny).
- 15 modulov kurzov slovenského jazyka (vrátane opakovaní) pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk: z 15 kurzov bolo doposiaľ otvorených 12 kurzov pre 70 účastníkov.
- Metodika (učebný plán a osnovy) vzdelávania dospelých osôb (vrátane dospelých so špeciálnymi vzdelávacími potrebami) v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti: v rámci pilotného overovania Vzdelávania dospelých odsúdených osôb v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti (vrátane dospelých so špeciálnymi vzdelávacími potrebami) bola spracovaná metodika (učebný plán, učebná osnova, pracovné listy) pre štyri na seba nadväzujúce moduly v celkovej časovej dotácii kurzu 200 vyučovacích hodín, a to nasledovne: modul A: Jazyková a slohová zložka (50 vyučovacích hodín), modul B: Zdokonaľovanie čítania a písania (50 vyučovacích hodín), modul C: Čítanie a písanie s porozumením (50 vyučovacích hodín), modul D: Numerická gramotnosť (50 vyučovacích hodín). V rámci metodiky bola spracovaná aj motivačná učebnica Väzenský šlabikár (Nižníková a Žolobanič 2021) pre dospelé odsúdené osoby.
- 15 kurzov (vrátane opakovaní) vzdelávania dospelých osôb (vrátane dospelých so špeciálnymi vzdelávacími potrebami) v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti: z 15 kurzov bolo doposiaľ zrealizovaných 13 kurzov pre 51 účastníkov.

1.6 Výstupy podaktivity 1.5: Evaluácia projektu (aplikovaného inovatívneho a integrovaného prístupu; a resocializačných a výchovných vzdelávacích programov)

Cieľom podaktivity je podľa ŽoNFP zabezpečiť nezávislé hodnotenie súčasného stavu poskytovaných informačno-poradenských služieb vo výstupnom oddiele a resocializačných a výchovných vzdelávacích programov vo výkone trestu odňatia slobody, overiť potenciál národného projektu, naplniť očakávané ciele a zhodnotiť systém riadenia procesu implementácie.

- Hodnotenie projektu nezávislým subjektom (analýza/audit): v priebehu roku 2021 bola vypracovaná podrobná strednodobá interná analýza projektu s názvom Analýza súčasného stavu a riešení národného projektu Šanca na návrat (Tallová et al 2021), zameraná najmä na konkrétne ukazovatele a ich plnenie zo strany projektu, aj zo strany desiatich partnerských ústavov. Išlo o stav ku koncu roku 2020, následne v 06/2021 bol uvedený dokument schválený riadiacim výborom. V 12/2021 bol vypracovaný externý audit vo forme dokumentu Analýza súčasného stavu a navrhovaných riešení národného projektu (Euconet 2021).
- Písomná evaluačná správa: odborný tím projektu spracovával kontinuálne v priebehu implementácie projektu všetky potrebné informácie týkajúce sa intervencií poskytovaných odsúdeným osobám zaradeným do výstupných oddielov partnerských ústavov. Údaje budú spracované po zrealizovaní všetkých aktivít ku koncu projektu do formálnej písomnej evaluačnej správy.
- Fotodokumentácia: vyhotovovala sa priebežne. Je súčasťou prílohy k výročným monitorovacím správam projektu predkladaným Ministerstvu investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky za monitorovacie obdobie jedného kalendárneho roka.
- Evaluačná tabuľka/matica (angl. evaluation design matrix): finálna verzia evaluačnej matice v budúci bude spracovaná obdobne ako evaluačná správa na konci implementácie projektu. Verzia evaluačnej matice k 03/2022 je priložená v prílohe 4.

2 VÝSTUPY NÁRODNÉHO PROJEKTU ŠANCA NA NÁVRAT

Táto kapitola je jadrom výstupnej analýzy. Obsahuje celkovo deväť subkapitol zameraných na konkrétnejšie informácie o jednotlivých výstupoch. V najväčšom rozsahu sa kapitola zameriava na proces tvorby, obsah a pilotné testovanie resocializačných a výchovných vzdelávacích programov. V ďalších subkapitolách sú texty o informačno-poradenských službách pre špecifické skupiny, o vytváraní procesov a ich obsahu v súvislosti s prepájaním penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti, o akreditácii resocializačných programov a ich štandardizácii. Samostatné subkapitoly sa venujú aj nástrojom hodnotenia odsúdených osôb a vzdelávaniu pracovníkov pôsobiacich vo VOIDD. Finálnou subkapitolou sú Iné odborné postupy, kde sme sa pokúsili zhrnúť aspoň z časti to, čo nebolo vzhľadom na zameranie možné včleniť do iných častí výstupov. Keďže sú takmer všetky výstupy prvkami už spomenutého inovatívneho systému, sú rôznym spôsobom prepojené. Výsledok hodnotenia odsúdenej osoby indikačným nástrojom napr. určuje prioritné zameranie resocializačného programu, ktorý by mala osoba absolvovať. Tiež štandardizácia súvisí nielen s oblasťami, ktoré upravuje (napr. resocializačné programy, materiálno-technické a priestorové vybavenie a pod.), ale vytvára samostatnú „entitu“ resp. to, čo má výstupný oddiel byť, ak ho chceme nazvať výstupným oddielom (splňajúcim štandardy).

2.1 Resocializačné a výchovné vzdelávacie programy

Jedným z primárnych cieľov národného projektu Šanca na návrat je tvorba, praktická implementácia, pilotné testovanie a následná evaluácia skupiny resocializačných a výchovných vzdelávacích programov. Ide o špecifické programy vytvárajúce predpoklady pre získanie, obnovu alebo posilnenie kľúčových kompetencií potrebných k sociálnemu začleneniu odsúdených osôb a predchádzaniu recidívy trestnej činnosti. Cieľovou skupinou programov sú osoby vo VTOS. Od začiatku implementácie projektu boli resocializačné a výchovné vzdelávacie programy vytvárané, pilotne overované a následne modifikované aj s cieľom ich využitia nielen vo väzenskom prostredí. Tu máme na mysli včlenenie ich realizácie od počiatku výkonu trestu až po možnosť absolvovať časť programu mimo väzenského prostredia.

Začiatok práce s resocializačnými a výchovnými vzdelávacími programami bol spojený najmä so zložitou ich programovaním (napr. výber tém, časové obdobie realizácie, časová dotácia a pod.). Pri tematickom zameraní resocializačných a výchovných vzdelávacích programov v projekte sme vychádzali najmä z:

1. popisu najčastejšie sa vyskytujúcich rizikových kriminogénnych faktorov recidívy trestnej činnosti (paradigmy, teórie, prístupy, koncepty aplikované v trestných politikách a pod.),
2. dostupných štatistických údajov SR, agregovaných štátnymi alebo verejnými inštitúciami príp. výskumnými pracoviskami,
3. prieskumných sond a analýz periodicky a neperiodicky zberaných dát realizovaných odborným tímom projektu (nielen v prostredí ZVJS),
4. praktických a vedecko-výskumných skúseností členov odborného tímu projektu z práce s cieľovou skupinou trestaných osôb.

Aj na základe uvedených výstupov vypracoval v 04/2019 odborný tím dôvodovú správu s názvom Výber tém resocializačných a výchovných vzdelávacích programov určených prioritne pre odsúdené osoby umiestnené do výstupných oddielov (Mózeš 2019), podľa ktorej sa mali počas projektu vytvoriť a implementovať nasledovné programy:

1. min. šesť špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov, pričom každý z programov mal byť zameraný na jeden z kľúčových kriminogénnych rizikových faktorov asociovaných najmä s recidívou trestnej činnosti a sociálnym vylúčením. Každý z programov by mala absolvovať odsúdená osoba podľa indikácie potrieb. Medzi uvedené druhy resocializačných a výchovných vzdelávacích programov boli v dôvodovej správe identifikované zamestnanie, závislosti, finančná gramotnosť, rodina a vzťahy, násilie páchané na ženách/násilie v intímnych a partnerských vzťahoch, rizikové skupiny zo segregovaných/sociálne vylúčených komunit, radikalizácia a extrémizmus, programy určené pre špecifickú cieľovú skupinu mladistvých odsúdených.
2. jeden základný resocializačný a výchovný vzdelávací program, ktorý mal byť preventívny a informatívny, zároveň ho možno vnímať aj ako multifaktoriálny, keďže mal obsahovať viac rizikových faktorov. ZRaVVP mali absolvovať všetky osoby umiestnené vo VODD.

Spoločnou črtou oboch druhov programov (špecializovaných a základného) sú zážitkové a participatívne metódy (vyžaduje sa aktívne zapojenie účastníkov programu). Kľúčové boli dva procesy - proces tvorby a proces implementácie. Za odborne aj organizačne náročnejší možno považovať proces implementácie príslušného špecializovaného programu vo vybranom ústave. Už na tomto mieste je však potrebné zdôrazniť, že od jednoduchého procesu v zmysle „vytvorenia“ resocializačného programu resp. jeho „napísania“ odborníkmi k jeho praktickej realizácii resp. „odskúšaní“ vo väzenskom zariadení boli procesy v projekte veľmi vzdialené. Obsahovali množstvo prvkov, či už časový harmonogram, rôznych aktérov a pod. Konkrétny popis oboch náročných procesov je uvedený v časti 2.5.2 zameranej na štandardy špecializovaných resocializačných programov.

K termínu 04/2022 bolo vytvorených desať resocializačných a výchovných vzdelávacích programov (jeden základný a deväť špecializovaných). Proces tvorby RaVVP sa začal v 06/2019 a prvým vytvoreným RaVVP bol program Základný balík, ktorého finálna verzia bola predložená na vedomie na riadiaci výbor. V tab. 3 uvádzame sumarizáciu základných informácií o resocializačných a výchovných vzdelávacích programoch (druh, názov, zameranie/cieľová skupina, pilotné testovanie, autori).

Druh	Názov	Zameranie faktor/cieľová skupina ¹	Pilotné testovanie	Autori
ZÁKLADNÝ	Základný balík	preventívny a informatívny (multifaktoriálny)	áno	odborný tím projektu

¹ Pri zameraní programov boli východiskom nielen kriminologické poznatky, ale aj praktické potreby zvýšenia intenzity práce s určitými cieľovými skupinami na základe dopytu z praxe väzenského prostredia v SR. Preto boli vytvárané napr. programy Život v komunite, tiež Chcem sa zmeniť a pod. Jedinečným špecializovaným programom využívajúcim prvky AAI (angl. animal assisted interventions) je program Šanca pre psie oči.

ŠPECIALIZOVANÉ	Finančná gramotnosť	financie	áno	externí experti + odborný tím projektu
	Zamestnanosť	zamestnanie	áno	
	Život v komunite	rizikové skupiny zo segregovaných komunít	áno	
	Reštart	látkové a nelátkové závislosti	áno	
	Rodina a vzťahy	rodina a vzťahy	áno	
	Rozdielnosť nás spája	radikalizácia a extrémizmus	nie	
	Druhá šanca	násilie v partnerských vzťahoch	áno	
	Chcem sa zmeniť	mladiství odsúdení	áno	
	Šanca pre psie oči	„multifaktoriálny“	áno	

Tab. 3 Sumarizácia základných informácií o vytvorených RaVVP

V nasledujúcom texte sú popísané podrobné informácie o resocializačných výchovných a vzdelávacích programoch (obsah, časové obdobie realizácie, časový rozsah, aktéri a pod.).

2.1.1 Základný balík - základný resocializačný a výchovný vzdelávací program

Základný balík sa zameriava na sedem vybraných tém (najmä v súvislosti s rizikovými kriminogénnymi faktormi) v podobe samostatných modulov. Predstavuje samostatnú, ucelenú, záväznú časovú a obsahovú jednotku. Cieľom ZRaVVP je naučiť a rozvíjať v klientoch vedomosti, schopnosti, zručnosti, návyky, a motívy z rôznych oblastí života v rámci resocializačného procesu s cieľom viesť v budúcnosti život bez kriminálneho správania. Ide o multifaktoriálny resocializačný program, ktorý je krátkodobý, preventívny a informatívny. Manuál programu s názvom Metodický postup k realizácii základného resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu pre odsúdených vo výstupných oddieloch má rozsah 153 normostrán a na jeho tvorbe participovalo viacero autorov (Valentovičová et al. 2019).

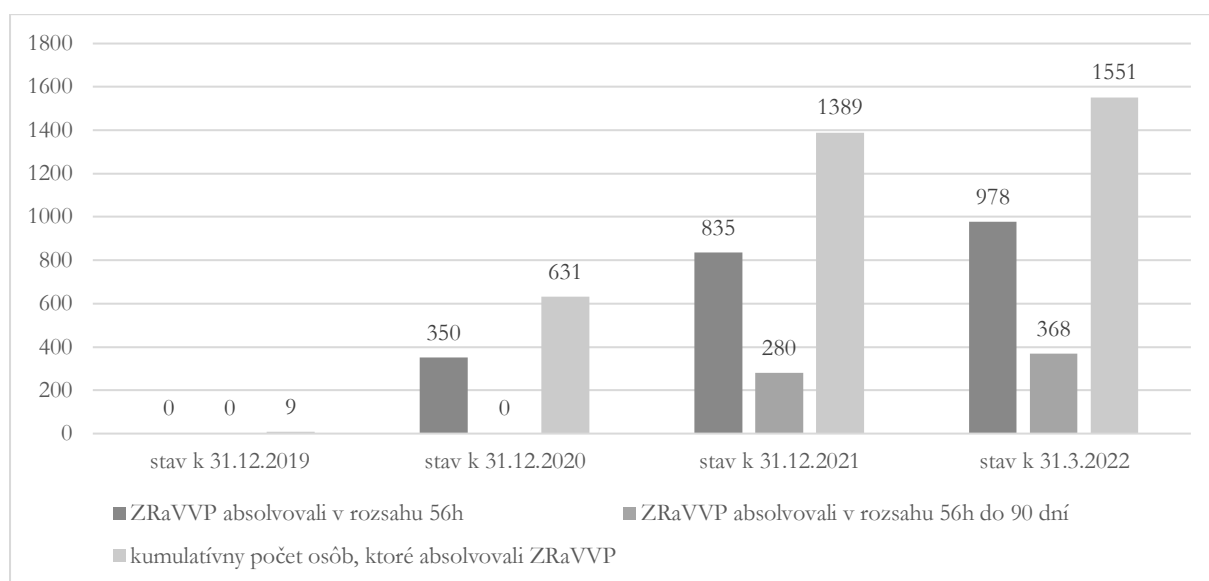
Absolvovanie jednotlivých modulov v konkrétnom poradí nie je dôležité a nezohráva rolu pri jeho realizácii. Moduly predstavujú kľúčové oblasti, ktoré rozpracoval kolektív odborného tímu projektu do rôznych tém s dôrazom na využívanie zážitkových a participatívnych metód. ZRaVVP sa realizuje pre všetkých odsúdených, ktorí sú umiestnení vo výstupných oddieloch partnerských ústavov, a to v období do troch mesiacov (90 kalendárnych dní) od umiestnenia do VODD. Rozsah ZRaVVP je 56 až 72 šesťdesiat minútových hodín. Moduly ZRaVVP realizuje odborný personál VTOS v príslušnom VODD v zložení: psychológ, sociálny pracovník, sociálny kurátor-metodik, pedagóg.

Moduly/témy ZRaVVP:

1. Sociálna komunikácia
2. Sebapoznanie
3. Zamestnanosť
4. Právne aspekty
5. Finančná gramotnosť
6. Rodina a vzťahy odsúdeného

7. Závislosti

Proces tvorby ZRaVVP bol ukončený v 06/2019, po ktorom nasledovalo schválenie riadiacim výborom projektu v tom istom mesiaci. Následne bol implementovaný vo výstupných oddieloch všetkých desiatich partnerských ústavov. Od 06/2019 do 10/2019 sa uskutočnila fáza pilotného overovania programu z dôvodu potenciálnej úpravy jeho rozsahu a časovej dotácie. ZRaVVP bol po pilotnej fáze implementácie uvedený do „ostrej“ prevádzky vo všetkých partnerských ústavoch od 10/2019. Štandardy ZRaVVP boli vytvorené odborným tímom projektu v 06/2019. Posledným schvaľovacím procesom prešli aktualizované štandardy ZRaVVP v 05/2022 na deviatom zasadnutí riadiaceho výboru. K implementácii ZRaVVP boli v rokoch 2019 až 2021 realizované 3 školenia určené pre odborný personál VODD, jedno trojdňové školenie ohľadom právnych aspektov a dve školenia týkajúce sa modulu rodiny a závislostí v trvaní desať hodín. Od začiatku realizácie ZRaVVP v 10/2019 sa tohto resocializačného programu zúčastnilo 1551 odsúdených osôb umiestnených vo VODD v partnerských ústavoch. V grafe 1 uvádzame prehľad počtu odsúdených osôb, ktoré absolvovali ZRaVVP v každom roku trvania projektu samostatne, v súlade so štandardami (pri dodržaní povinnej časovej dotácie) a kumulatívne od 10/2019 do 03/2022. Kontinuálne so spustením ZRaVVP začal odborný tím NP ŠNN vytvárať nástroj na hodnotenie efektivity ZRaVVP, ktorý bol dokončený v 01/2020. Konkrétne informácie o metodológii a výsledkoch efektivity ZRaVVP uvádzame v subkapitole 2.1.3.

Graf 1 Prehľad počtu odsúdených osôb, ktorí absolvovali ZRaVVP počas trvania projektu do 03/2022

2.1.2 Špecializované resocializačné a výchovné vzdelávacie programy

Kľúčovým cieľom projektu je u osôb vo VTOS znížiť riziká sociálneho vylúčenia a zvýšiť kompetencie pri uplatnení sa na trhu práce. Jedným z faktorov, ktoré majú naplniť uvedený cieľ, sú špecializované resocializačné a výchovné vzdelávacie programy pre odsúdené osoby tematicky koncipované vo vzťahu ku kriminogénnym faktorom. Zavedenie štandardizovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov vedie k získaniu, obnove alebo posilneniu kľúčových kompetencií potrebných k sociálnemu začleneniu a predchádzaniu recidíve. ŠRaVVP

majú charakter hlbkovo zameraných programov a realizujú sa pre odsúdené osoby, na základe ich potrieb a rizík. Sú tematicky rôznorodé, podrobne sa zaoberajú konkrétnymi obsahmi, ktoré sú jasne vyhranené. Na ich tvorbe sa mesiace podieľali odborníci z akademického aj praktického prostredia podľa ich odborného zamerania. S cieľom čo najkvalitnejšieho spracovania bol každý ŠRaVVP po jeho spracovaní postúpený na externé pripomienkové konanie tímu profesorov a následne boli schválené na jednotlivých zasadnutiach riadiaceho výboru projektu. Výsledkom je deväť samostatných ŠRaVVP:

1. Reštart (zameraný na látkové a nelátkové závislosti)
2. Rodina a vzťahy
3. Finančná gramotnosť
4. Život v komunite (zameraný na rizikové skupiny zo segregovaných komunít)
5. Zamestnanosť
6. Rozdielnosť nás spája (radikalizácia a extrémizmus)
7. Druhá šanca (násilie páchané v partnerských vzťahoch)
8. Chcem sa zmeniť (zameraný na mladistvých odsúdených)
9. Šanca pre psie oči.

Všeobecným cieľom ŠRaVVP je vytvoriť, prehĺbiť a posilniť u odsúdených osôb vedomosti, schopnosti, zručnosti, návyky a motívy z konkrétnej oblasti života, ktorá im je indikovaná ako žiaduca vzhľadom na ich rizikové faktory a potreby ovplyvňujúce recidívu páchania trestnej činnosti.

Každý program má rôzne trvanie, v časovom rozmedzí od tri do šesť mesiacov podľa časovej dotácie 65 až 300 hodín. Rozsah hodiny je stanovený na 60 minút. ŠRaVVP sú zložené z niekoľkých kľúčových tematických oblastí, ktoré tvoria samostatné celky pozostávajúce z teoretických a praktických východísk, metód a techník. Súčasťou tém sú aj návrhy aktivít/zážitkových techník, ktoré pri realizácii môžu lektori použiť. Výber konkrétnych metód a techník je primárne v kompetencii konkrétneho lektora – odborníka na danú oblasť. Program je zložený zo štandardných skupinových intervencií (skupinová práca realizovaná v rámci jednotlivých tém), ako aj doplnujúcich skupinových a individuálnych intervencií, ktoré svojim charakterom úzko súvisia s témou a naplňujú cieľ programu. Vyššiu hodinovú dotáciu (najmenej 70 % z celkového rozsahu) tvoria štandardné skupinové intervencie oproti doplnujúcim skupinovým a doplnujúcim individuálnym intervenciám. Minimálny počet členov skupiny je šesť a maximálny pätnásť.

Implementácii nových systémových opatrení musia logicky predchádzať pilotné overovania, ktoré v praxi zisťujú ich účinnosť. Teoretický predpoklad vo forme spracovaného ŠRaVVP sa potvrdí alebo vyvráti, až po procese pilotného overenia v praktických podmienkach. Samotná realizácia pilotného overovania tvorila niekoľko fáz.

Fáza prípravy pilotného overovania

Dňa 07/02/2020 sa v Liečebno-rehabilitačnom stredisku ZVJS Omšenie uskutočnil odborný seminár, cieľom ktorého bolo oboznámiť odbornú verejnosť s pripravovanými ŠRaVVP,

ich štandardmi, ako aj kvalifikačnými predpokladmi na pozíciu lektora. Informácie boli pre záujemcov zverejnené aj na webovom sídle projektu. Na seminár sa zaregistrovalo 59 účastníkov z rôznych inštitúcií a organizácií, ktorým boli o. i. predstavené jednotlivé ŠRaVVP, na základe čoho sa prihlásilo na ich realizáciu v 1. kole 57 záujemcov a v 2. kole 8 záujemcov pre všetky predstavené ŠRaVVP a ústavy. Pôvodný časový harmonogram pilotného overovania ŠRaVVP bol nastavený na obdobie 03/2020 až 10/2020. S poukazom na celospoločenské dianie v súvislosti s ochorením COVID-19 a prijaté opatrenia v ZVJS, sa všetky plánované termíny posunuli na neskoršie obdobie.

Z vybraných lektorov napokon niektorí odstúpili, nakoľko neboli ochotní akceptovať nízku hodinovú mzdu. Niektoré lektorské pozície sme museli operatívne meniť v priebehu realizácie pilotného overovania, keď lektori odstúpili zo zdravotných dôvodov, zmeny pracovného zaradenia, nezávládania náročnosti týždňovej časovej dotácie a pod. Napriek tomu boli na lektorské pozície vybraní odborníci z praxe aj akademickej obce na základe požadovaných kvalifikačných predpokladov k jednotlivým ŠRaVVP. Celkovo bolo vybraných 46 lektorov pre realizáciu pilotného overovania ôsmich rôznych ŠRaVVP (spolu sa realizovalo dvanásť ŠRaVVP, keďže niektoré boli overované v dvoch ÚVTOS). Lektorské pozície boli obsadené v počte 34 externými osobami (nie príslušníkmi ZVJS) a v počte 12 príslušníkmi ZVJS.

Okrem výberu lektorov bol ďalším procesuálnym krokom výber odsúdených, ktorí budú účastníkmi ŠRaVVP. Tento bol založený na vytvorení zoznamu „slobodencov“ v príslušnom období pred spustením ŠRaVVP v danom partnerskom ústave. Každý ŠRaVVP má určenú cieľovú skupinu, indikácie a kontraindikácie pre zaradenie do programu. Každá skupina bola zložená z 15 účastníkov. ŠRaVVP boli časovo nastavené na obdobie štyri až šesť mesiacov v rozsahu 167 až 300 hodín podľa stupňa rizika sociálneho zlyhania.

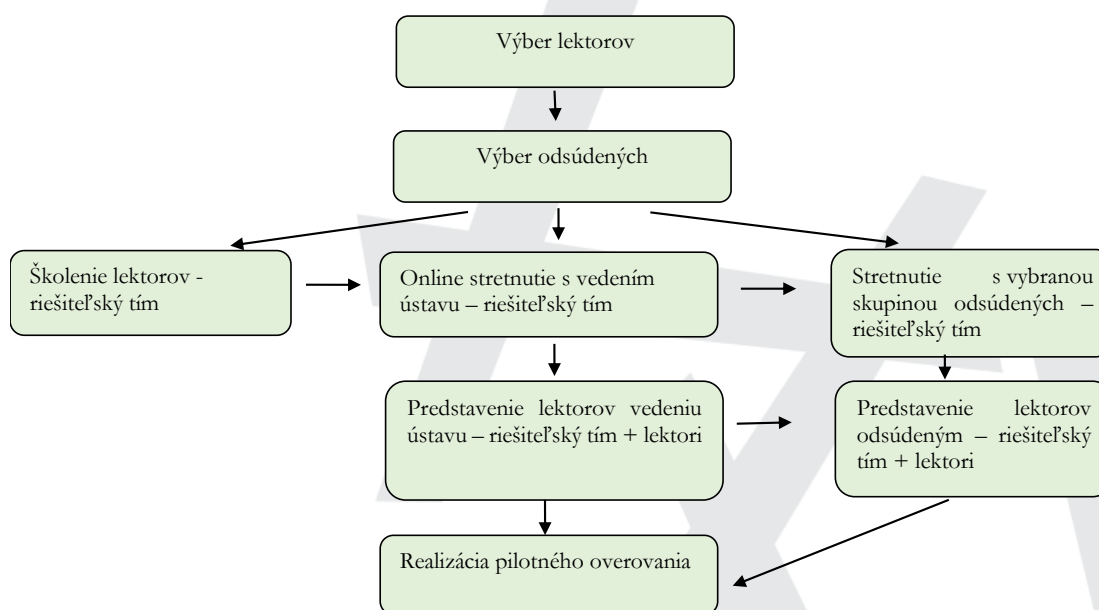
Zoznamy odsúdených boli s poukazom na rozsah ŠRaVVP vytvorené zo všeobecnej populácie odsúdených. V priebehu aj po skončení programu boli niektorí odsúdení podľa ubytovacích kapacít umiestňovaní do VODD. Dominantným obdobím pre zaradenie odsúdeného do programu bola lehota k podmienenému prepusteniu a určený koniec trestu tak, aby odsúdený mohol absolvovať celý program. Ďalším dôležitým ukazovateľom bol výsledok HRSZ resp. CRA-CR/CRA-RU. Výber odsúdených spočíval v dôkladnom študovaní osobnej karty odsúdeného vo vzťahu k jednotlivým programom. Bazálnym dokumentom pre všetky programy bolo psychologické vyšetrenie odsúdeného. Vytvorené zoznamy odsúdených sme konzultovali s partnerskými ústavmi a spracovali sme finálnu verziu zoznamu odsúdených. Výber odsúdených do ŠRaVVP môžeme považovať za najnáročnejšiu etapu pilotného overovania. Ako sme uviedli vyššie, celospoločenská situácia s COVID-19 a taktiež pandemická situácia v jednotlivých partnerských ústavoch výrazne ovplyvňovala aj spustenie pilotného overovania. Z tohto dôvodu bolo nevyhnutné zoznamy odsúdených pre jednotlivé programy viackrát aktualizovať. Absolvovanie ŠRaVVP by malo mať pre vybrané odsúdené osoby motivačný charakter. Ich účasť na niektorom z programov je zaevidovaná do Programu zaobchádzania. Na základe prístupu a aktivity odsúdenej osoby počas skupinovej práce v ŠRaVVP mu môže byť udelená disciplinárna odmena, ktorá sa následne môže odzrkadliť v hodnotení vypracovávanom pedagógmi pri podmienenom prepustení.

Predrealizačná fáza pilotného overovania (obr. 1) bola zahájená priebežným školením vybraných lektorov, ktoré sme realizovali online formou, prostredníctvom aplikácie Cisco Webex

zvlášť pre každý ústav, v ktorom sa ŠRaVVP otváral. 11 školení prebiehalo v časovom období od 06/2020 do 02/2022 v celkovom rozsahu 66,5 hodín. Každý lektor dostal spracovaný ŠRaVVP s dostatočným predstihom pred realizáciou online školenia. Školenie viedli tvorcovia ŠRaVVP podľa jednotlivých tematických celkov v celkovom rozsahu šesť až osem hodín. V rámci školenia bola zaradená aj časť orientovaná na personálne a administratívne súčasti ŠRaVVP (spracovanie výkazov, vedenie evidencie, vyplňanie priebežného pilotného hodnotenia). Riešiteľský tím sa následne stretol na online pracovnom stretnutí s vedením jednotlivých ústavov prostredníctvom aplikácie Cisco Webex, na ktorom boli predstavené návrhy na organizáciu – jednotlivé dni v týždni, rozsah hodín, účasť pracovne zaradených odsúdených, dohľad referenta režimu a pod. Oboznámili sme vedenie ústavov s plánovanými termínmi stretnutí:

- s vybranou skupinou odsúdených a riešiteľského tímu,
- s lektormi, ktorých sme plánovali predstaviť vedeniu ústavu a následne vybranej skupine odsúdených.

Osobné stretnutie s vybranou skupinou odsúdených a riešiteľského tímu sa realizovalo štandardnou skupinovú formou (vzájomné predstavenie, vysvetlenie účelu stretnutia, program, diskusia...). V úvode stretnutia bol odsúdeným predstavený ŠRaVVP a bolo im poskytnutých čo najviac informácií o pilotnom overovaní. Dominantnou témou bola motivácia k spolupráci a zodpovedanie otázok typu „Prečo práve ja?“. Vysvetľovali sme odsúdeným ciele projektu ako aj ďalšie vízie riešiteľského tímu najmä v kontexte výstupných oddielov a pozitívnych dopadov pre odsúdených. Za úspech považujeme, že žiadna z odsúdených osôb neodchádzala zo stretnutia negatívne naladená, resp. v odpore k pilotnému overovaniu.

Obr. 1 Predrealizačná fáza pilotného overovania ŠRaVVP

Fáza realizácie pilotného overovania

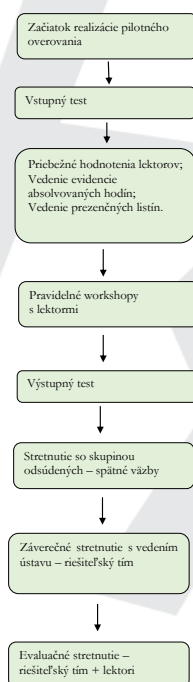
Absolvovaním všetkých činností predrealizačnej fázy sme v **06/2020 zahájili pilotné overovanie jednotlivých ŠRaVVP** (obr. 2). V každej skupine bolo zaradených na začiatku pilotného overovania 15 odsúdených osôb. Realizácia pilotného overovania trvala v rozpätí tri až šesť mesiacov. Pilotne sme overovali ŠRaVVP pre odsúdených s vysokým rizikom sociálneho zlyhania v rozsahu 300 hodín (Reštart), programy v rozsahu 216 hodín pre stredné riziko sociálneho zlyhania a program v rozsahu 167 hodín (Šanca pre psie oči). Programy, ktoré boli nastavené v rozsahu tri mesiace sme po konzultácii s vedením ústavu prestavili na obdobie štyri mesiace. V rámci etapy pilotného overovania považujeme za náročné skoordinať najmä všetkých zúčastnených do spoločných termínov stretnutí, nastavenie lektorských dvojíc s možnosťami jednotlivých ústavov ako aj pracovným zaradením odsúdených.

Pre každý program bol riešiteľským tímom spracovaný nástroj na hodnotenie efektivity programu, ktorý pozostával zo vstupných a výstupných testov a hodnotiacich škál. Vstupné testy sa zadávali odsúdeným vypracovať v úvodnej fáze pilotného overovania. Lektori jednotlivých programov vyplňali každý mesiac záznamový hárok s preddefinovanými okruhmi otázok – „Priebežné hodnotenie lektora“. Taktiež viedli evidenciu vykazovania absolvovaných hodín odsúdeným a prezenčné listiny zo stretnutí. Pilotné overovanie ŠRaVVP sa realizovalo skupinovou formou, pričom dôraz bol kladený na zážitkové metódy. V priebehu realizácie pilotného overovania riešiteľský tím pravidelne formou online stretnutí realizoval workshopy zamerané na priebeh pilotného overovania. Pri ukončení pilotného overovania odsúdení vyplnili výstupný test.

V závere pilotného overovania programu sa riešiteľský tím opäť stretol:

- s vedením ústavu,
- so skupinou odsúdených, za účelom získania spätnej väzby k programu.

Po ukončení každého ŠRaVVP sa uskutočnilo online evaluačné stretnutie s lektormi, tvorcami a riešiteľmi projektu.

Obr. 2 Realizačná fáza pilotného overovania ŠRaVVP

V nasledujúcom texte postupne predstavíme pilotné overovanie jednotlivých ŠRaVVP.

ŠRaVVP Reštart

Cieľom programu je odovzdať odsúdeným osobám poznatky o závislosti ako takej, o faktoroch, ktoré stoja za vznikom závislostného správania, pomôcť odsúdeným osobám pochopiť zdravotné a sociálne dôsledky závislosti a získať produktívny náhľad v procese zmeny a rozhodnutia k abstinencii. ŠRaVVP sa zameriava na posilňovanie motivácie, jasného a realistického sebapoznania, sebaúcty, sebavedomia, sebakontroly a sebaovládania.

ŠRaVVP Reštart sa pilotne overoval v ústave Hrnčiarovce nad Parnou a ústave Leopoldov.

Ústav Hrnčiarovce nad Parnou:

Do programu bolo zaradených 15 odsúdených, u ktorých bolo vysoké riziko sociálneho zlyhania, z toho 10 odsúdených pracovne zaradených na rôznych pracoviskách a smenách. Program v rozsahu 300 hodín (z toho 210 hodín štandardných skupinových intervencií a 90 hodín doplnujúcich skupinových a individuálnych intervencií) viedli dvaja lektori z externého prostredia a jedna lektorka z interného prostredia. Program v rozsahu šesť mesiacov začal 22/06/2020 a prebiehal trikrát do týždňa.

Program ukončilo 12 odsúdených. Pilotné overovanie ŠRaVVP bolo v období pandémie COVID-19 prerušené na tri mesiace. Z uvedeného dôvodu traja odsúdení neabsolvovali celý program. Dôvodom bol koniec trestu a podmienene prepustenie.

V priebehu aj po skončení pilotného overovania ŠRaVVP bolo sedem odsúdených umiestnených do VODD. Program bol ukončený 25/03/2021. Záverečné evaluačné stretnutie lektorov a riešiteľského tímu online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex sa uskutočnilo 23/04/2021.

Ústav Leopoldov:

Do programu bolo zaradených 15 odsúdených, u ktorých bolo stredné riziko sociálneho zlyhania, z toho 10 odsúdených pracovne zaradených na rôznych pracoviskách a smenách. Program v rozsahu 220 hodín (z toho 130 hodín štandardných skupinových intervencií a 75 hodín doplnujúcich skupinových a individuálnych intervencií) viedli dvaja lektori z externého prostredia a dve lektorky z interného prostredia. Program v rozsahu šesť mesiacov začal 14/05/2021 a prebiehal dvakrát do týždňa.

Pilotné overovanie prebiehalo bez výraznejších problémov. Program ukončilo 11 odsúdených. Traja odsúdení boli vyradení pre pretrvávajúci odpor. Jeden odsúdený bol podmienene prepustený. V priebehu aj po skončení pilotného overovania ŠRaVVP bolo päť odsúdených umiestnených do VODD. Program bol ukončený dňom 29/10/2021. Priebežné spätné väzby s lektormi sme zisťovali online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex dňa 25/08/2021. Záverečné evaluačné stretnutie lektorov a riešiteľského tímu sa uskutočnilo 20/12/2021.

ŠRaVVP Život v komunite

Cieľom je prevencia výskytu sociálnej patológie a jej vybraných aspektov u rizikových skupín zo segregovaných komunít. Ďalším cieľom je prispieť k zvýšeniu efektivity resocializácie

účastníkov k ich čo možno najmenej problémovému začleneniu sa do bežného života, vrátane zníženia miery rizika recidívy trestnej činnosti. Absolvovanie ŠRaVVP jednotlivými účastníkmi pritom môže mať pozitívny dopad aj na širšiu komunitu, do ktorej sa po ukončení VTOS vrátia. ŠRaVVP tak prispieva aj k celkovému riešeniu problematiky segregovaných komunít.

ŠRaVVP Život v komunite sa pilotne overoval v ústave Nitra-Chrenová a ústave Košice-Šaca.

Ústav Nitra-Chrenová:

Do programu bolo zaradených 15 odsúdených žien. Zaradenie do programu nie je podmienené hodnotením rizika sociálneho zlyhania, program je koncipovaný pre všetkých odsúdených. Z toho 12 odsúdených pracovne zaradených na rôznych pracoviskách a smenách. Program v rozsahu 250 hodín (z toho 175 hodín štandardných skupinových intervencií a 75 hodín doplnujúcich skupinových a individuálnych intervencií) viedli traja lektori z externého prostredia. Program v rozsahu šesť mesiacov začal 20/08/2020 a prebiehal dvakrát týždenne.

Program ukončilo 10 odsúdených. Štyri odsúdené boli podmiennečne prepustené z VTOS. Pilotné overovanie ŠRaVVP bolo v období pandémie COVID-19 prerušené na štyri mesiace. Program bol ukončený dňom 12/06/2021. Záverečné evaluačné stretnutie lektorov a riešiteľského tímu online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex sa uskutočnilo 22/06/2021.

Ústav Košice-Šaca:

Do programu bolo zaradených 15 odsúdených. Zaradenie do programu nie je podmienené hodnotením rizika sociálneho zlyhania, program je koncipovaný pre všetkých odsúdených. V uvedenom ústave sme pilotne overili skupinu pracovne nezaradených. Program v rozsahu 250 hodín (z toho 175 hodín štandardných skupinových intervencií a 75 hodín doplnujúcich skupinových a individuálnych intervencií) viedli štyria lektori z externého prostredia. Program v rozsahu 6 mesiacov začal 28/05/2021 a prebiehal dvakrát do týždňa.

Pilotné overovanie prebiehalo bez výraznejších problémov. Program ukončilo 14 odsúdených. Jeden odsúdený bol tesne pred ukončením pilotného overovania preradený do iného ústavu. Program bol ukončený dňom 26/10/2021. V priebehu aj po skončení pilotného overovania ŠRaVVP bolo päť odsúdených umiestnených do VODD. Priebežné spätné väzby s lektormi sme zisťovali online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex dňa 09/08/2021. Záverečné evaluačné stretnutie lektorov a riešiteľského tímu online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex sa uskutočnilo 22/09/2021.

ŠRaVVP Finančná gramotnosť

Jeho cieľom je znížiť u odsúdených osôb (v závislosti od mentálnych schopností a dĺžky trestu odňatia slobody) riziko recidívy a vytvoriť reálne predpoklady pre nadobudnutie, obnovenie a/alebo prehĺbenie poznatkov a zručností v oblasti finančnej gramotnosti. ŠRaVVP je zameraný na osvojenie základných ekonomických princípov a riešenie záťažových životných situácií najmä v súvislosti so správou a plánovaním osobných finančných prostriedkov, orientácie v systéme štátnych či neštátnych finančných inštitúcií a pod.

ŠRaVVP Finančná gramotnosť sa pilotne overoval v ústave Košice a ústave Želiezovce.

Ústav Košice:

Do programu bolo zaradených 15 odsúdených. Program v rozsahu 216 hodín (z toho 144 hodín štandardných skupinových intervencií a 72 hodín doplňujúcich skupinových a individuálnych intervencií) viedli štyria lektori z externého prostredia. Program v rozsahu štyri mesiace začal 26/05/2021 a prebiehal trikrát týždenne.

Pilotné overovanie prebiehalo bez výraznejších problémov. Program ukončilo 10 odsúdených. Dvaja odsúdení boli podmienene prepustení, dvaja boli vyradení pre odmietanie zúčastňovať sa programu a jeden bol umiestnený do oddielu s bezpečnostným režimom. V priebehu aj po skončení pilotného overovania ŠRaVVP bolo päť odsúdených umiestnených do VODD.

Program bol ukončený dňom 16/09/2021. Priebežné spätné väzby s lektormi sme zisťovali online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex dňa 02/08/2021. Záverečné evaluačné stretnutie lektorov a riešiteľského tímu online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex sa uskutočnilo 27/09/2021.

Ústav Želiezovce:

Do programu bolo zaradených 15 odsúdených, z toho 11 pracovne zaradených na rôznych pracoviskách a smenách. Program v rozsahu 216 hodín (z toho 144 hodín štandardných skupinových intervencií a 72 hodín doplňujúcich skupinových a individuálnych intervencií) viedli traja lektori z externého prostredia a jeden príslušník. Program v rozsahu štyri mesiace začal 11/05/2021 a prebiehal dvakrát v týždni.

Pilotné overovanie prebiehalo bez výraznejších problémov. Program ukončilo 11 odsúdených. Jeden odsúdený bol preradený do iného ústavu, jeden odsúdený mal koniec trestu, ďalší odsúdený absolvoval nariadené liečenie a posledný odsúdený bol vyradený pre odmietanie zúčastňovať sa programu. V priebehu aj po skončení pilotného overovania ŠRaVVP boli traja odsúdení umiestnení do VODD. Program bol ukončený dňom 09/09/2021. Priebežné spätné väzby s lektormi sme zisťovali online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex dňa 10/08/2021. Záverečné evaluačné stretnutie lektorov a riešiteľského tímu online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex sa uskutočnilo 22/09/2021.

ŠRaVVP Zamestnanosť

Jeho cieľom je úspešne reintegrovať do spoločnosti odsúdené osoby prostredníctvom kvalitnej prípravy, získania nových a posilnenia už existujúcich vedomostí, schopností a zručností, ktoré sú potrebné pre uplatnenie sa na trhu práce. Ďalším cieľom programu je zvýšenie povedomia odsúdených osôb v oblasti pracovného práva a využitia legitímnych možností štátnej sociálnej politiky s prihliadnutím na ich potreby.

ŠRaVVP Zamestnanosť sa pilotne overoval v ústave Sučany a ústave Prešov oddelenie výkonu trestu Sabinov.

Ústav Sučany:

Do programu bolo zaradených 15 odsúdených, z toho jeden pracovne zaradený. Program v rozsahu 216 hodín (z toho 144 hodín štandardných skupinových intervencií a 72 hodín doplňujúcich skupinových a individuálnych intervencií) viedli štyria lektori z externého prostredia. Program v rozsahu štyri mesiace začal 10/05/2021 a prebiehal trikrát týždenne.

Pilotné overovanie prebiehalo bez výraznejších problémov. Program ukončilo 11 odsúdených. Dvaja odsúdení boli preradení do iného ústavu, dvaja odsúdení boli podmienene prepustení. V priebehu aj po skončení pilotného overovania ŠRaVVP boli dvaja odsúdení umiestnení do VODD. Program bol ukončený 30/08/2021. Priebežné spätné väzby s lektormi sme zisťovali online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex 10/08/2021. Záverečné evaluačné stretnutie lektorov a riešiteľského tímu online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex sa uskutočnilo 30/09/2021.

Ústav Prešov - oddelenie výkonu trestu Sabinov:

Do programu bolo zaradených 15 odsúdených, z toho 6 pracovne zaradených na rôznych pracoviskách a smenách. Program v rozsahu 216 hodín (z toho 144 hodín štandardných skupinových intervencií a 72 hodín doplňujúcich skupinových a individuálnych intervencií) viedli traja lektori z externého prostredia a jeden príslušník. Program v rozsahu štyri mesiace začal 01/06/2021 a prebiehal trikrát týždenne.

Program ukončilo 11 odsúdených. Jeden odsúdený zomrel, jeden odsúdený bol preradený, ďalší odsúdený absolvoval nariadené liečenie a jeden odsúdený bol vyradený. V priebehu aj po skončení pilotného overovania ŠRaVVP boli traja odsúdení umiestnení do VODD. Program bol ukončený 22/09/2021. Priebežné spätné väzby s lektormi sme zisťovali online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex dňa 03/08/2021. Záverečné evaluačné stretnutie lektorov a riešiteľského tímu online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex sa uskutočnilo 26/10/2021.

ŠRaVVP Rodina a vzťahy

Cieľom je posilniť rodinu a vzťahy odsúdených osôb ako protektívne faktory znižovania rizika potenciálnej recidívy trestnej činnosti. ŠRaVVP sa zameriava najmä na zvýšenie funkčnosti a uvedenie si hodnoty rodiny a vzťahov, ako aj miesta odsúdených osôb v týchto vzťahoch. Ďalším cieľom je zvýšenie povedomia odsúdených osôb v oblasti práv, povinností a možností rozvoja súvisiacich s rodinnými a inými vzťahmi (napr. prehĺbenie schopností odsúdených osôb budovať a udržiavať si trvalé a kvalitné medziľudské vzťahy, zvládanie náročných životných situácií súvisiacich so životom rodiny a vzťahmi a pod.).

ŠRaVVP Rodina a vzťahy sa pilotne overoval v ústave Banská Bystrica-Kráľová. Do programu bolo zaradených 15 odsúdených, z toho štyria pracovne zaradení na rôznych pracoviskách a smenách. Program v rozsahu 216 hodín (z toho 144 hodín štandardných skupinových intervencií a 72 hodín doplňujúcich skupinových a individuálnych intervencií) viedli traja lektori z externého prostredia a jeden príslušník. Program v rozsahu šesť mesiacov začal 10/05/2021 a prebiehal dvakrát do týždňa.

Pilotné overovanie prebiehalo bez výraznejších problémov. Program ukončilo 11 odsúdených. Jeden odsúdený bol vyradený, jeden odsúdený bol podmienene prepustený, dvaja odsúdení boli preradení do iného ústavu. V priebehu aj po skončení pilotného overovania ŠRaVVP boli štyria odsúdení umiestnení do VODD. Program bol ukončený 03/11/2021. Priebežné spätné väzby s lektormi sme zisťovali online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex dňa 25/08/2021. Záverečné evaluačné stretnutie lektorov a riešiteľského tímu online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex sa uskutočnilo 06/12/2021.

ŠRaVVP Šanca pre psie oči

Cieľom programu je zníženie rizika recidívy a vytvorenie reálnych predpokladov pre nadobudnutie, obnovenie a/alebo prehĺbenie poznatkov a zručností v oblasti ochrany životného prostredia a vzťahu ku zvieratám. Program sa zameriava na osvojenie základných ekologických princípov, riešenie záťažových životných situácií a osobnostného rozvoja. U vybraných odsúdených je cieľom programu poskytnúť im základné vedomosti z metodiky výcviku (socializácia psov, základy veterinárnej starostlivosti, teoretická príprava starostlivosti a praktický výcvik) a socializácie psov. Súčasťou učebných osnov projektu je preto účasť vo vybraných aktivitách, ktorých cieľom je prepojiť teoretické vedomosti a praktické zručnosti prostredníctvom využitia výcviku psa ako edukačného nástroja, napr. pre potreby útulku, adopciu a iné.

V rámci prípravnej fázy ŠRaVVP Šanca pre psie oči prebehli dve online stretnutia s riešiteľmi projektu Křehká šance II. Z Českej republiky (11/2020 a 02/2021) v rámci výmeny skúseností s realizáciou obdobného programu Tlapka v dlani.

ŠRaVVP Šanca pre psie oči sa pilotne overoval v ústave Leopoldov (šlo o tri kolá pilotného overovania). Do pilotného overovania boli v troch kolách zaradení šiesti odsúdení a štyri psy. Pilotné overovanie sa realizovalo:

- 1. kolo v rozsahu 180 hodín socializácia psa,
- 2. kolo v rozsahu 180 hodín socializácia psa + 33 hodín individuálna práca psychológa s odsúdeným,
- 3. kolo v trvaní 160 hodín socializácia psa + 20 hodín individuálna práca psychológa s odsúdeným.

Program sa realizoval v pracovných dňoch v rozsahu tri hodiny – Socializácia psa. Individuálnu prácu s odsúdeným si psychológ organizoval podľa vlastného určenia a použitých metód.

ŠRaVVP Chcem sa zmeniť a ŠRaVVP Druhá šanca

K 31/03/2022 prebiehalo pilotné overovanie špecializovaného resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu ŠRaVVP Chcem sa zmeniť a ŠRaVVP Druhá šanca bolo plánované na 04/2022.

ŠRaVVP Chcem sa zmeniť je určený pre cieľovú skupinu mladistvých odsúdených osôb so zameraním na podporu a rozvoj pozitívnych osobnostných rezerv osvojením si vzorcov nenásilného správania v medziľudských vzťahoch, s cieľom predchádzať ďalšiemu násiliu a zmeny násilných modelov správania sa. ŠRaVVP sa pilotne overoval v ústave Sučany, do programu bolo zaradených osem odsúdených mladistvých osôb. Program v rozsahu 65 hodín štandardných skupinových a individuálnych intervencií lektorujú traja odborníci z externého prostredia a jeden príslušník. Program v rozsahu šesť mesiacov sa začal pilotne overovať 04/02/2022 a jeho koniec bol plánovaný na 08/2022.

ŠRaVVP Druhá šanca je primárne určený pre odsúdených mužov dopúšťajúcich sa násilia v partnerských vzťahoch. Hlavným cieľom je maximálna eliminácia násilia v partnerských vzťahoch v zmysle socio-ekologického modelu vo všetkých jeho formách (psychického, fyzického,

sociálneho, ekonomického a sexualizovaného), a tým zvýšenie bezpečnosti obetí. ŠRaVVP sa pilotne overoval v ústave Hrnčiarovce nad Parnou, do programu bolo zaradených desať odsúdených osôb. Program v rozsahu 150 hodín štandardných skupinových a individuálnych intervencií realizujú traja lektori. Program v rozsahu šesť mesiacov sa začal pilotne overovať 04/2022 s plánovaným koncom 09/2022. V tab. 4 uvádzame stručný prehľad pilotného overovania jednotlivých ŠRaVVP.

Názov	Dĺžka trvania v mesiacoch	Čas. rozsah v hod.	Lektori	ÚVTOS	Počet absolventov na zač./na konci programu	Stupeň rizika sociálneho zlyhania	Pilotné overovanie
Reštart	6	300	Žemlová Bartoň Miklošková	Hrnčiarovce nad Parnou	15/12	vysoké	06/2020 – 03/2021 ²
Reštart	6	220	Pavlovičová Mát'ášová Stanislav Simanová Slabejová	Leopoldov	15/11	Stredné	05/2021 – 10/2021
Život v komunite	6	250	Rác Šafár Raffajová	Nitra- Chrenová	15/10	Bez určenia	08/2020 – 06/2021 ³
Život v komunite	6	250	Szappanosová Kováčová M. Gliganič Kováčová K.	Košice-Šaca	15/14	Bez určenia	05/2021 – 10/2021
Finančná gramotnosť	4	216	Haburajová Ilavská Solčanský Solčanská Csonková	Želiezovce	15/10	Bez určenia	05/2021 – 09/2021
Finančná gramotnosť	4	216	Rovinský Lešková Derevjaniková Žihálová	Košice mesto	15/11	Bez určenia	05/2021 – 09/2021
Zamestnanosť	4	216	Rusňáková Gaboš Stanková Golodžej	Sabinov	15/11	Bez určenia	06/2021 – 09/2021
Zamestnanosť	4	216	Španíková Jurčíková Miháliková Murínová	Sučany	15/11	Bez určenia	05/2021 – 08/2021
Rodina a vzťahy	6	216	Piatrík Hepnerová Klímentová Gulánová Vengrínová	Banská Bystrica- Kráľová	15/11	Bez určenia	05/2021 – 11/2021
Šanca pre psie oči	2	180	Hrnčiar Kakašová	Leopoldov	2/2	Stredné	06/2020 – 12/2020

² Realizácia programu bola z dôvodu opatrení proti šíreniu ochorenia COVID-19 prerušená na 3 mesiace.

³ Realizácia programu bola z dôvodu opatrení proti šíreniu ochorenia COVID-19 prerušená na 4 mesiace.

Šanca pre psie oči	3	180 + 33	Hrnčiar Banský Kakašová	Leopoldov	2/2	Stredné	02/2021 – 05/2021
Šanca pre psie oči	5	180 + 33	Hrnčiar Banský	Leopoldov	2/2	Stredné	11/2021 – 03/2022
Chcem sa zmeniť	4	65	Babík Špániková Jurčíková Hanzelyová	Sučany	8	Bez určenia	02/2022 – 08/2022
Druhá šanca	6	150	Franková Žemlová Tekel	Hrnčiarovce nad Parnou	10	Bez určenia	04/2022 – 09/2022

Tab. 4 Sumarizačná tabuľka realizovaných ŠRaVVP v rámci pilotného overovania

Fáza vyhodnotenia pilotného overovania

V období od 06/2020 do 11/2021 sme v rámci projektu pilotne overili osem ŠRaVVP, do ktorých bolo celkovo zapojených na začiatku pilotného overovania 139 odsúdených, z toho 58 odsúdených bolo pracovne zaradených. Pilotné overovanie ukončilo 105 odsúdených. Dôvody neukončenia boli identifikované nasledovne: vyradenie, koniec trestu, podmienkové prepustenie, preradenie do iného ústavu, umiestnenie do oddielu s bezpečnostným režimom. Pilotné overovanie prebehlo bez výraznejších komplikácií. V úvode sa vyskytol problém so zamestnanosťou odsúdených a ich účasťou v programe. Tento sa na základe diskusie s vedením jednotlivých ústavov a hľadania riešiteľnej alternatívy poradilo zosúladiť. Nebolo našim cieľom aby boli odsúdení vyradení z práce. Naopak, potrebovali sme pilotne overiť v programe aj pracovne zaradených odsúdených a ich možnosti. Jedným z najvýraznejších problémov všetkých ústavov (okrem ÚVTOS Hrnčiarovce nad Parnou) boli priestorové možnosti. Ústavy nedisponujú dostatočnými priestormi na vzdelávanie. Programy sa pilotne overovali v zasadacích miestnostiach oddelení výkonu trestu, kaplnke, návštevných miestnostiach a pod. Z uvedeného dôvodu nebolo možné pilotne overovať v jednotlivých ústavoch dva alebo viac ŠRaVVP naraz. Pre každý program boli lektori vybavení notebookom, dataprojektorom a základnými pomôckami (spotrebný materiál) pre realizáciu skupinových foriem práce. V prípade udržateľnosti projektu bude potrebné riešiť priestorové možnosti a zariadenia multifunkčných miestností.

Lektori jednotlivých programov mesačne spracovávali dokument „Priebežné hodnotenie lektora“, s presne zadefinovanými okruhmi otázok. Otázky boli zamerané na hodnotenie pozitív, negatív a návrhov v oblastiach:

- témy,
- aktivity,
- celkový rozsah,
- pomer časovej dotácie,
- rozsah jednotlivých stretnutí,
- spôsob ukončenia,
- evidencia,
- metodika monitoringu progresu odsúdeného.

V rámci záverečných evaluačných stretnutí sme sa pýtali lektorov na:

- kvalifikáciu,
- počet lektorov,
- vzájomnú spoluprácu,
- spoluprácu s personálom ústavu,
- materiálno - technické a priestorové zabezpečenie,
- organizačné zabezpečenie,
- komunikáciu s personálom výstupného oddielu.

Po ukončení pilotného overovania každého ŠRaVVP bola zosumarizovaná komplexná spätná väzba samostatne u každého ŠRaVVP. Pozostáva zo sumáru hodnotenia lektorov (v ktorom boli zahrnuté aj spätné väzby z online priebežných stretnutí prostredníctvom aplikácie Cisco Webex) a účastníkov – odsúdených s cieľom identifikovať potrebu zmeny v programe, na základe ktorej sa následne jednotlivé programy upravovali do finálnej podoby. Schválenie finálnych dokumentov jednotlivých ŠRaVVP sa uskutočnilo na záverečnom stretnutí riadiaceho výboru, ktorý zasadal v 05/2022.

2.1.3 Evaluácia resocializačných a výchovných vzdelávacích programov

Kontinuálne so spustením ZRaVVP začal odborný tím NP ŠNN vytvárať nástroj na hodnotenie efektivity ZRaVVP, ktorý bol dokončený v 01/2020.

Nástroj pozostáva z dvoch druhov hodnotenia:

1. Testy – vstupný a výstupný test pri moduloch finančná gramotnosť, závislosti, zamestnanosť a právne aspekty, vyplňajú samotné odsúdené osoby na začiatku modulu a po jeho absolvovaní, pričom cieľom je sledovanie zmeny v nadobudnutých vedomostiach a zručnostiach v uvedených moduloch.
2. Hodnotiace škály – boli vytvorené za účelom získania merateľných ukazovateľov (nadobudnuté vedomosti, zručnosti a ďalšie indikátory zmeny) s cieľom sledovať progres/zmenu vo všetkých oblastiach ZRaVVP a pobytu vo VODD u odsúdenej osoby. Hodnotiace škály vyplňa zamestnanec VODD pri zaradení odsúdenej osoby do VODD, ktoré by malo korešpondovať s časom zaradenia do ZRaVVP a opätovne pri ukončení ZRaVVP.

Pilotné overovanie nástroja na hodnotenie efektivity ZRaVVP prebiehalo od 04/2020 do 07/2020. V tomto časovom období absolvovalo ZRaVVP 214 odsúdených osôb, z toho 112 odsúdených v plnom rozsahu 56 hodín podľa štandardov. Následne prešiel nástroj finálnou úpravou a zaviedlo sa elektronické hodnotenie ZRaVVP pre zjednodušenie práce zamestnancov vo VODD. Od 08/2020 bol nástroj zavedený do ostrej prevádzky a realizuje sa dodnes. Od jeho spustenia k 03/2022 ho absolvovalo 1212 odsúdených z toho 814 ho absolvovalo v plnom rozsahu vrátane povolenej absencie 10 %. V tab. 5 uvádzame počet odsúdených osôb zaradených do VODD v jednotlivých časových obdobiach, ktorí absolvovali k určitému dátumu ZRaVVP a následne boli z VODD vyradení. Viac informácií o evaluácii ZRaVVP uvádzame v hlavnej kapitole 2.7 Evaluačný mechanizmus na s. 64.

Časové obdobie	Počet odsúdených, kt. absolvovali ZRaVVP	Počet odsúdených, kt. absolvovali ZRaVVP v počte 56 hodín v súlade so štandardami	Poznámka
1.10.2019 – 31.3.2020	60	29	Ostrá prevádzka ZRaVVP (bez Nástroja na meranie efektivity ZRaVVP)
1.4.2020 – 31.7.2020	214	112	Ostrá prevádzka ZRaVVP a pilotné overovanie Nástroja na meranie efektivity ZRaVVP
1.8.2020 – 31.3.2022	1212	814	Ostrá prevádzka ZRaVVP a Nástroja na meranie efektivity ZRaVVP

Tab. 5 Realizácia ZRaVVP

2.2 Informačno-poradenské služby pre špecifické skupiny – práca s odsúdenými s viacnásobným znevýhodnením

VTOS je špecifickým sociálnym prostredím, ktoré by nemalo byť vnímané iba ako izolácia páchatel'a a ochrana spoločnosti, ale malo by vytvárať priestor, v ktorom budú odsúdenej osobe poskytnuté komplexné intervencie podporujúce zmeny. Ich výsledkom je vedenie života bez trestných činov a príprava odsúdenej osoby na život po prepustení na slobodu. Jednou z priorít projektu je aj vzdelávanie odsúdených osôb. Pre naplnenie hlavného cieľa projektu sa v procese realizácie projektu upriamuje pozornosť o. i. aj na vzdelávanie odsúdených osôb s viacnásobným znevýhodnením. Potreby vo vzdelávaní u dospelých osôb sa vzhľadom k vývinovým špecifikám súvisiacim s vekom odlišujú. Podľa § 2 zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov sú považované za celoživotné vzdelávanie všetky aktivity s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti jednotlivca. Vzdelávanie dospelých má špecifický priebeh, pri ktorom je potrebné prispôbiť obsah a formu vzdelávania identifikovanej cieľovej skupine. Práca s odsúdenými osobami s viacnásobným znevýhodnením si vyžaduje špecifický prístup, ale aj podmienky pre vzdelávací proces. Jazyková bariéra, či už u odsúdených osôb inej ako slovenskej národnosti, alebo u odsúdených osôb, ktoré nemajú základy gramotnosti, predstavuje závažný problém v procese zaobchádzania.

V rámci informačno-poradenských služieb pre špecifické skupiny sa realizovali tri skupiny opatrení:

- 1) Preklad približne 1807 normostrán dokumentov poskytujúcich základné informácie na začiatku výkonu trestu odňatia slobody, v jeho priebehu a pred prepustením na slobodu do vybraných cudzích jazykov.
- 2) Modulárne kurzy Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú cudzí jazyk pre úrovne A1 až B2 (Federičová a Vaculová 2020) – realizácia modulárnych kurzov v štyroch nezávislých moduloch/A1, A2, B1, B2.

- 3) Kurzy Vzdelávania dospelých osôb (vrátane dospelých so špeciálnymi vzdelávacími potrebami) v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti (Nižníková a Vaščáková 2020) a realizácia vzdelávania podľa spracovanej metodiky.

Vzdelávacie aktivity prebiehajú vo vlastných priestoroch partnerských ústavov ZVJS, podľa možností ide spravidla o učebne, školské strediská, terapeutické miestnosti a pod. K realizácii vzdelávania sme zabezpečili učebnice, učebné pomôcky a všeobecný materiál (ako napr.: flipcharty s magnetickým povrchom, bloky/papier pre flipchart, popisovače, písacie potreby, zošity, počítač, magnetické stavebnice, triediace tabuľky, kalkulačky a pod.) Personálne zabezpečujú vzdelávanie lektori – interní pracovníci partnerských ústavov ZVJS na základe ich záujmu a výberového konania. Pre prijatie na uvedenú pozíciu musel každý z lektorov spĺňať nasledovné kvalifikačné predpoklady: vysokoškolské vzdelanie II. stupňa v jednom z odborov: učiteľstvo, pedagogika, špeciálna pedagogika, filozofia, etika, andragogika, estetika, sociológia, psychológia alebo sociálna práca, odborná prax – minimálne dva roky.

2.2.1 Preklady dokumentov

V rámci prvej skupiny opatrení sme sa zaviazali preložiť približne 390 normostrán dokumentov poskytujúcich základné informácie na začiatku výkonu trestu odňatia slobody, v jeho priebehu a pred prepustením napr. do rómčiny, vietnamčiny, ukrajinčiny, maďarčiny, rumunčiny, angličtiny, nemčiny, francúzštiny, ruštiny a ďalších vybraných cudzích jazykov (podľa počtu odsúdených cudzincov).

Vychádzajúc z vyššie uvedeného sme spracovali sumarizáciu o počtoch väznených osôb cudzincov za obdobie rokov 2014 až 2018. Uvedené obdobie bolo východiskovou bázou pre spracovanie podkladov o počte cudzincov v jednotlivých rokoch (tab. 6). Našu pozornosť sme okrem toho upriamili aj na počet cudzincov podľa príslušnosti k jednotlivým štátom a následne sme vyextrahovali najpočetnejšie skupiny cudzincov. Na základe spracovaných údajov sme v spolupráci s odborom výkonu väzby a výkonu trestu GR ZVJS určili jazyky, do ktorých sa budú prekladať dokumenty nevyhnutné pre každodenný život väznených osôb nasledovne: anglický jazyk, nemecký jazyk, ruský jazyk, ukrajinský jazyk, rumunský jazyk, bulharský jazyk, španielsky jazyk, francúzsky jazyk, maďarský jazyk.

Rok	Počet obvinených	Počet odsúdených	Spolu	Z toho cudzincov
2014	1319	8707	10 020	177
2015	1346	8567	9913	181
2016	1438	8557	9995	211
2017	1516	8781	10 028	219
2018	1579	8715	10 294	209
Spolu	7198	43 327	50 525	997

Tab. 6 Počet väznených osôb v ústavoch zboru v období rokov 2014 až 2018⁴

⁴ Zdroj: vlastné spracovanie – Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže, za roky 2014 až 2018. Dostupné na internete online: <https://www.zvjs.sk/sk/vyrocnna-sprava>.

Z údajov uvedených v tab. 6 je zrejmé, že počet väznených osôb cudzích štátnych príslušníkov medziročne narastá. Minimálny pokles sme zaznamenali v roku 2018. Za sledované obdobie bolo vo výkone väzby a výkone trestu odňatia slobody spolu 997 väznených osôb, z ktorých boli podľa počtu identifikované najpočetnejšie skupiny odsúdených – cudzích štátnych príslušníkov. Podrobný prehľad uvádzame v tab. 7.

P.č.	Štát	Rok 2014		Rok 2015		Rok 2016		Rok 2017		Rok 2018		Spolu	Úradný* jazyk	Regionálne jazyky*
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž			
1.	Česká republika	17	6	29	4	31	6	40	11	41	8	193	čeština, slovenčina	
2.	Ukrajina	14	0	19	0	12	0	15	1	31		92	ukrajinjčina	ruština, poľština, krymská tatárčina, maďarčina, rumunčina, bulharčina
3.	Vietnam	30	0	23	0	15	0	9	0	8		85	vietnamčina	
4.	Maďarsko	13	1	13	3	17	4	16	2	13	1	83	maďarčina	
5.	Rumunsko	12	0	11	0	20	0	11	0	15	1	70	rumunčina	na rôznych miestnych úrovniach sú úradnými jazykmi tiež maďarčina, nemčina, rómčina, ukrajinjčina a srbčina
6.	Poľsko	3	0	3	1	14	2	19	1	16		59	poľština	
7.	Srbsko	9	0	8	0	16	0	11	0	10		54	srbčina	maďarčina, slovenčina, rumunčina, rusínčina
8.	Rusko	4	1	6	1	11	1	6	0	2		32	ruština	
9.	Nigéria	5	0	6	0	7	0	6	0	6		30	angličtina, igboština, hauština, jorubčina	
10.	Bulharsko	7	0	4	0	6	0	4	2	4		27	bulharčina	
11.	Macedónsko	6	0	4	0	3	0	4	0	6		23	macedónčina	bulharčina, albánčina, turečtina, arumunčina, srbčina, bosniančina
12.	Chorvátsko	8	0	3	0	2	0	4	0	3	0	8	chorvátčina	
13.	Sýria	1	0	4	0	1	0	7	0	5		18	arabčina	sýrčina, kurdčina, turčina, aramejčina, arménčina
14.	Taliansko	6	0	2	0	4	0	4	0	1		17	taliančina	
15.	Turecko	2	0	2	0	2	0	4	0	3		13	turečtina	

Tab. 7 Poradie najčastejšie sa vyskytujúcich cudzincov podľa príslušnosti štátov za obdobie rokov 2014 - 2018⁵

⁵ Zdroj: vlastné spracovanie podľa: Ročenka Zboru väzenskej a justičnej stráže, za roky 2014 až 2018. Dostupné na internete online: : <https://www.zvjs.sk/sk/vyrocná-správa>

Najvyšší počet väznených osôb bol z Českej republiky v počte 193. Nasledovala Ukrajina v počte 92, Vietnam v počte 85 a Maďarsko v počte 83 osôb. Pre úplnosť údajov uvádzame v tab. 7 aj informáciu o úradnom a regionálnom jazyku. Uvedené informácie nám poskytujú širší prehľad o používaných jazykoch v konkrétnych štátoch a ich využiteľnosti v procese zaobchádzania s väznenými osobami.

Medzi vybrané dokumenty, ktoré sme považovali za potrebné preložiť do vyššie uvedených jazykov patria vzorové ústavné poriadky, informačné letáky, poučenia, tlačivá, žiadosti. Preklady približne 1807 normostrán boli realizované v období 12/2020 až 07/2021, z toho 584 normostrán boli preklady ústavných poriadkov pre obvinené a odsúdené osoby.

2.2.2 Modulárny kurz Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti

Medzi osobitné kategórie odsúdených osôb radíme aj odsúdených cudzincov a odsúdené osoby bez štátnej príslušnosti. V slovenských väzenských zariadeniach vykonávajú trest odňatia slobody odsúdení cudzinci a odsúdené osoby bez štátnej príslušnosti z mnohých krajín, ich náboženské, sociálne a ďalšie odlišnosti sú mnohokrát veľmi výrazné. Za účelom predchádzania vzniku možných konfliktov, ktoré by mohla spôsobiť jazyková bariéra, neznalosť prostredia, odkiaľ odsúdení cudzinci a odsúdené osoby bez štátnej príslušnosti pochádzajú, sa v rámci projektu realizovali Modulárne kurzy Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú cudzí jazyk pre úrovne A1 až B2 (Federičová a Vaculová 2020). Jazyková bariéra predstavuje nielen zásadný problém v procese zaobchádzania s odsúdenou osobou, ktorá neovláda slovenský jazyk, ale v súbehu s nedostatkom rodinných väzieb a kontaktu s vonkajším svetom je rizikovým faktorom pri sociálnej reintegrácii osôb prepustených z výkonu trestu odňatia slobody.

Pre potreby vzdelávania v slovenčine ako cudzom jazyku bolo potrebné vytvoriť metodiku výučby slovenského jazyka ako cudzieho jazyka s učebnými osnovami a učebným plánom v súlade so Spoločným európskym referenčným rámcom pre jazyky. Súčasťou metodiky je aj podrobná charakteristika jednotlivých referenčných úrovní (A1, A2, B1, B2) a vytvorené boli pre nich didaktické a testovacie štandardy (učebný plán, učebné osnovy a pracovné listy pre každý z nezávislých modulov A1 až B2). Cieľom metodiky Modulárnych kurzov Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti (Federičová a Vaculová 2020) bolo vymedzenie obsahu jednotlivých úrovní vzhľadom na konverzačné témy, lexikálne a gramatické kompendium a zároveň špecifikácia kritérií na testovanie a hodnotenie čiastkových zručností (čítanie, počúvanie, hovorenie, písanie), ako aj celkovej komunikatívnej kompetencie. V rámci metodiky bol zadefinovaný cieľ vzdelávania, organizačná forma vzdelávacej aktivity aj s presným rozsahom vyučovacích hodín, s určením maximálneho počtu odsúdených osôb cudzincov a osôb bez štátnej príslušnosti zaradených v jednotlivom module kurzu a s vymedzením profilu absolventa jednotlivých úrovní, metód, štruktúry tematických blokov a formy záverečnej skúšky. Metodika bola spracovaná podľa dostupnej učebnice na knižnom trhu a to Krížom-krážom Slovenčina A1

až B1⁶ a tiež učebnice Slovenčina pre cudzincov (Dratva a Buznová 2002), v rozsahu SERR pre štyri nezávislé moduly a to:

- základná úroveň: modul A1 (úplný začiatok)
- základná úroveň: modul A2 (začiatok)
- stredná úroveň: modul B1 (mierne pokročilý)
- stredná úroveň: modul B2 (stredne pokročilý)

s časovou dotáciou 150 vyučovacích hodín pre každý nezávislý modul s cieľom získania základných komunikačných zručností v slovenskom jazyku.

Na základe splnenia kvalifikačných predpokladov boli zrealizované pracovné stretnutia a pohovory s vybranými lektormi predmetného kurzu vo všetkých 10-tich partnerských ústavoch, ktorí následne absolvovali úvodné školenie v rozsahu osem hodín. Počet účastníkov v jednom module kurzu bol vzhľadom na potrebu využívania individuálneho prístupu stanovený na štyri až osem účastníkov.

V spolupráci s lektormi bol uskutočnený výber odsúdených osôb, následne boli zrealizované motivačné pohovory s vybranými odsúdenými osobami. Pilotovanie kurzu v jednotlivých partnerských ústavoch začalo v 09/2020 a prebiehalo do 04/2022. V rámci projektu sme sa zaviazali odpilotovať 15 kurzov v štyroch nezávislých moduloch (A1, A2, B1, B2) – k 03/2022 bolo realizovaných 12 kurzov pre 70 účastníkov. V tab. 8 uvádzame prehľad realizovaných kurzov.

Ústav	Počet kurzov	Modul	Počet účastníkov
ÚVTOS Hrnčiarovce nad Parnou	4	A1, A1, A1, A2	6; 8; 8; 7
ÚVTOS Želiezovce	1	A1	6
ÚVTOS Leopoldov	2	A1, A1	6; 6
ÚVTOS pre mladistvých Sučany	2	A1; A1	5; 4
ÚVTOS Banská Bystrica-Kráľová	1	A1	4
ÚVTOS Košice-Šaca	2	A2, B1	5; 5

Tab. 8 Prehľad realizovaných kurzov „Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti“

Súčasťou pilotného overovania a hodnotenia zo strany jednotlivých lektorov je realizácia vyhodnocovania priebežných hodnotení pilotovaných učebných materiálov v kategóriách učebná osnova, účastníci, lektori a logistika, ktoré prebieha na mesačnej báze. Na základe zaslaných pripomienok sú potom následne zapracovávané autormi učebných materiálov návrhy lektorov na zmeny. Pre lektorov sa realizujú za účelom výmeny skúseností vo frekvencii každé tri mesiace workshopy – spoločné pracovné stretnutia s lektormi, autormi učebných materiálov a členmi projektového tímu.

⁶ Krížom - krážom Slovenčina A1 (Kamenárová et al 2018); Krížom - krážom Slovenčina A2 (Kamenárová et al 2012); Krížom - krážom Slovenčina B1 (Kamenárová et al 2011), Krížom - krážom Slovenčina B2 (Kamenárová et al 2014)

2.2.3 Vzdelávanie dospelých odsúdených osôb v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti (vrátane odsúdených osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami)

Vzdelanie predstavuje časť ľudského potenciálu, ktorá umožňuje lepšiu orientáciu v stále zložitejších sociálnych podmienkach života. Vo VTOS sa nachádzajú jednotlivci a sociálne skupiny, ktorých vzdelanostná úroveň výrazne zaostáva za bežnou populáciou, čo tvorí zásadnú prekážku ich osobnostného rozvoja a spoločenského uplatnenia. Je dôležité podotknúť, že určitá úroveň vzdelania je kľúčom k úspešnému zaradeniu sa do spoločenského a pracovného života a tým aj istou formou prevencie pred negatívnymi spoločenskými javmi. Do špecifickej cieľovej skupiny vzdelávania dospelých odsúdených osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti patria aj odsúdené osoby s viacnásobným znevýhodnením, ktoré nevedia čítať, písať a počítať. Na začiatku implementácie projektu sme realizovali prieskumnú sondu na vzorke 135 odsúdených osôb zaradených k 09/11/2018 do výstupných oddielov partnerských ústavov (Valentovičová 2019). Z hľadiska veku najväčšiu skupinu tvorili odsúdení vo veku 30 a viac, až 45 rokov v počte 73, čo tvorilo vyše polovicu všetkých odsúdených (54 %). Na mladistvých (15 – 18 rokov) pripadlo 1,5 % vzorky, na osoby „blízke veku mladistvému“ (19 – 25 rokov) pripadlo 12,6 %. Druhé najväčšie zastúpenie vzorky tvorili odsúdení v rozsahu veku 31 – 50 rokov, a to 34,9 %. Nad 50 rokov tvorili odsúdení 8,6 % (43 osôb). V rámci hodnotenia ukazovateľa vzdelanostnej úrovne odsúdených osôb - dosiahnutého najvyššieho školského vzdelania odsúdených vo výstupnom oddiele bolo zistené, že vyše polovica skúmanej vzorky odsúdených osôb malo dosiahnuté základné vzdelanie a to 58 %, t. j. 79 odsúdených, z toho 45 % odsúdených (61) malo ukončenú základnú školu a 13 % odsúdených (18) špeciálnu školu. Stredné odborné vzdelanie bez maturity, s výučným resp. záučným listom malo ukončené 31 % odsúdených (41). Maturitu majú 3 odsúdení (2 %) a vysokoškolské vzdelanie mal 1 odsúdený (1 %). Z uvedeného sme vychádzali aj pri tvorbe metodiky (učebných osnov, učebného plánu a pracovných listov). Je potrebné zdôrazniť rozdiely medzi vzdelávaním dospelých osôb a vzdelávaním detí a mládeže. Vzdelávanie dospelých osôb má odlišné zákonitosti a špecifický priebeh v porovnaní so vzdelávaním detí a mládeže. Bolo preto nutné prispôbiť obsah a formy vzdelávania tejto špecifickej skupine.

V „Metodike“ vzdelávania dospelých osôb (vrátane dospelých so špeciálnymi vzdelávacími potrebami) v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti (učebný plán, učebná osnova, pracovné listy) pre štyri na seba nadväzujúce moduly (Nižníková a Vaščáková 2020) sme zadefinovali cieľ vzdelávania, organizačnú formu vzdelávacej aktivity aj s presným rozsahom vyučovacích hodín, s určením maximálneho počtu odsúdených osôb zaradených v kurze, profil absolventa a spôsob zaradenia odsúdených osôb do kurzu (napr. vstupný pohovor zameraný na zistenie vedomostnej úrovne) a spôsob ukončenia kurzu.

Absolventi vzdelávania dospelých odsúdených osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti by mali získať kompetencie potrebné na pokračovanie v ďalšom vzdelávaní a na uplatnenie sa na trhu práce, najmä primeranú úroveň komunikačných zručností a schopností reagovať v rôznych (životných) situáciách; schopnosť efektívne spolupracovať; schopnosť osvojiť si a využívať (osobne) efektívne stratégie učenia sa v súlade so svojimi reálnymi možnosťami.

Metodika (učebný plán, učebná osnova, pracovné listy) vyučovacieho procesu bola spracovaná podľa učebníc pre špeciálne základné školy. Obsahuje systém, v ktorom je vzdelávanie rozdelené do jednotlivých blokov v celkovej časovej dotácii 200 vyučovacích hodín nasledovne:

- modul A: „Jazyková a slohová zložka“ (50 vyučovacích hodín)
- modul B: „Zdokonaľovanie čítania a písania“ (50 vyučovacích hodín)
- modul C: „Čítanie a písanie s porozumením“ (50 vyučovacích hodín)
- modul D: „Numerická gramotnosť“ (50 vyučovacích hodín).

Po jej vytvorení boli zrealizované pracovné stretnutia a pohovory s možnými lektormi daného kurzu vo všetkých desiatich partnerských ústavoch. Následne bolo zrealizované výberové konanie lektorov na základe ich záujmu a splnenia kvalifikačných predpokladov a uskutočnené školenie pre vybraných lektorov zo všetkých partnerských ústavov v rozsahu osem hodín. Počet účastníkov v jednom kurze je vzhľadom na potrebu využívania individuálneho prístupu a špecifiká negramotných odsúdených osôb, stanovený na dva až šesť účastníkov. Tento počet sa na základe prvých výsledkov z už zrealizovaných kurzov ukázal ako adekvátny, nakoľko lektor (pedagóg) musel kombinovať individuálnu a skupinovú formu práce, vzhľadom ku kognitívnym obmedzeniam.

Pilotovanie kurzu v jednotlivých partnerských ústavoch začalo 15/09/2020 a prebiehalo do 03/2022. V rámci ŽoNFP je potrebné počas implementácie projektu odpilotovať 15 kurzov. K 03/2022 bolo otvorených 13 kurzov - 51 účastníkov (tab. 9).

Ústav	Počet kurzov	Modul	Počet účastníkov
ÚVTOS Hrnčiarovce nad Parnou	1	A, B, C, D	5
ÚVTOS a ÚVV Ilava	1	A, B, C, D	5
ÚVTOS Banská Bystrica Kráľová	2	A, B, C, D	4; 3
ÚVTOS a ÚVV Prešov - OVT Sabinov	2	A, B, C, D	4; 5
ÚVTOS Želiezovce	1	A, B, C, D	3
ÚVTOS Nitra-Chrenová	1	A, B, C, D	4
ÚVV a ÚVTOS Leopoldov	1	A, B, C, D	4
ÚVTOS pre mladistvých Sučany	1	A, B, C, D	3
ÚVTOS Košice-Šaca	1	A, B, C, D	4
ÚVV a ÚVTOS Košice	2	A, B, C, D	3; 5

Tab. 9 Prehľad realizovaných kurzov „Vzdelávania dospelých odsúdených osôb v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti“ (vrátane odsúdených osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami)

Aj v rámci realizácie tohto kurzu sa uskutočňuje pravidelné vyhodnocovanie pilotného overovania a hodnotenia jednotlivých lektorov kurzov na mesačnej báze. V trojmesačnej periodicite prebieha evaluácia pilotných overovaní a hodnotení v rámci workshopov pre lektorov a autorov materiálov. Na základe pripomienok sú zapracovávané návrhy lektorov na zmeny.

2.2.4 Väzenský šlabikár

Vzdelávanie odsúdených osôb má svoje špecifiká, ktoré vychádzajú z osobitostí väzenského prostredia. Z tohto pohľadu by vzdelávanie odsúdených osôb malo byť podmienené a prispôbené špecifickému stavu, postojom a osobnosti odsúdenej osoby. S prihliadnutím na fakt, že na knižnom trhu nie je dostupná učebnica „šlabikár“ pre dospelú populáciu, vytvorili sme v rámci realizácie vzdelávacích kurzov autorský materiál (obr. 3), ktorý vychádza z metodiky pre špeciálne základné školy – Väzenský šlabikár (Nižníková a Žolobanič, 2021). Obsahuje písmená – grafémy v tlačenej aj písanej verzii, témy úloh sú vytvorené tak, aby zaujali dospelého svojim spracovaním a blízkymi tematickými okruhmi, ktorým má možnosť odsúdená osoba porozumieť.

Obr. 3 Ukážky z Väzenského šlabikára

2.3 Prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej sféry

Jedným z prvkov efektívnej resocializácie je sieťovanie/prepájanie organizácií a kontinuita v oblasti odborných intervencií medzi penitenciárnou a postpenitenciárnou sférou. V praktickej rovine to znamená, že osoba prepustená na slobodu „nezmizne“ zo systému, ale inštitucionálne plynule prejde zo systému penitenciárnej sféry (vykonávanej vo väzenskom prostredí) do systému postpenitenciárnej sféry (vykonávanej napr. orgánom sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately pre plnoleté fyzické osoby, probačnými a mediačnými úradníkmi, samosprávou, mimovládnyimi organizáciami a pod.).

Práve vyššie uvedené prepájanie medzi dvoma sférami penitencie a postpenitencie je hlavným cieľom platformy „Mosty“. Kooperácia s relevantnými subjektmi v prospech odsúdeného s jeho participáciou začína ešte počas VTOS vo VODD s cieľom, aby sa v prípade potreby pomoc, podpora a sprevádzanie „premostilo“ aj do života po prepustení.

K 04/2022 pracovníci projektu z GR ZVJS v rámci platformy „Mosty“ za časové obdobie od 10/2019 do 02/2022 realizovali celkovo 97 pracovných stretnutí (online alebo fyzicky) s 52 spolupracujúcimi organizáciami.

Aktivity platformy boli realizované najmä s cieľom umožniť prepustenému odsúdenému:

- riešiť problémy v súvislosti s látkovými a nelátkovými závislosťami v organizáciách poskytujúcich pobytové resocializačné programy, ambulantné programy a programy poskytované v rámci zdravotnej starostlivosti,
- získať možnosť zamestnať sa a pracovné skúsenosti prostredníctvom významných zamestnávateľov a sociálnych podnikov,
- obnoviť sociálne väzby a integrovať sa do komunity v spolupráci s obcami/mestami a cirkvami.

V nasledujúcom texte uvádzame chronologický vývoj a kľúčové dosiahnuté výsledky jednotlivých oblastí „mostov“ (závislosti, významný zamestnávateľ, Centrum právnej pomoci, sociálnej podniky, ZMOS a cirkev).

2.3.1 Závislosti

Kľúčovou témou „Mostov“ sú látkové a nelátkové závislosti, ktoré sú ťažiskovým rizikovým kriminogénnym faktorom recidívy trestnej činnosti. V podkapitole 2.2.3 sme priblížili prieskumnú sondu realizovanú na začiatku implementácie projektu, ktorej sa zúčastnilo 135 odsúdených osôb zaradených k 09/11/2018 do diferenciačnej skupiny výstupný oddiel v rámci partnerských ústavov. V rámci ukazovateľa sme sledovali či existuje na uvedenej vzorke prítomnosť správania, ktoré vykazuje známky látkových a nelátkových závislostí, aj napriek tomu, že závislosť odsúdeným osobám nebola priamo diagnostikovaná. Z uvedeného merania sme zistili, že až 51 % z 135 odsúdených osôb vykazuje znaky závislosti. Podobný ukazovateľ sme sledovali od začiatku implementácie projektu do 03/2022. Z 2511 odsúdených osôb, ktoré boli zaradené do VODD malo 1884 spracované CRA. Zistili sme, že z uvedenej vzorky vykazovalo znaky závislosti až 1157 odsúdených osôb, čo je 61,41 % osôb, ktoré prešli výstupným oddielom a boli prepustení na slobodu v rámci riadneho konca trestu alebo z dôvodu podmieneného prepustenia. To nám potvrdzuje, že závislosti sú výrazným kriminogénnym faktorom, s ktorým je nutné pracovať po VTOS.

Resocializácia v oblasti závislostí je zameraná na abstinenciu ako prostriedok, zmenu životného štýlu prostredníctvom zmeny myslenia, na dosiahnutie plnej integrácie a plnohodnotného návratu do bežného života, sociálneho prostredia a pracovného procesu (na tento účel bol napr. v rámci projektu vytvorený aj ŠRaVVP Reštart, ktorý bol pilotne overovaný v ÚVTOS Hrnčiarovce nad Parnou a v ÚVTOS a ÚVV Leopoldov a závislosti sú zároveň ako samostatná téma resp. modul aj súčasťou ZRaVVP).

Hlavným cieľom spolupráce medzi ZVJS a organizáciami zameranými na liečbu závislostí bolo vytvorenie opatrení, ktoré už počas penitenciárnej starostlivosti zabezpečia a pripravujú odsúdené osoby (ktorým nebola indikovaná liečba zdravotníckym personálom) na doliečovací proces po výkone trestu, a to najmä:

- sprostredkovanie zabezpečenia služieb v rámci procesu uzdravovania sa po prepustení z VTOS,
- plynulý prechod a kontinuálna podpora k dobrovoľnému nástupu na liečebný, doliečovací alebo pobytový resocializačný program zameraný na zdravotnú, sociálnu a psychologickú pomoc, alebo zabezpečenie ambulantnej starostlivosti, podpory a poradenstva,

- celoplošnú koordináciu a zjednotenie postupov v rámci penitenciárnej i postpenitenciárnej starostlivosti v oblasti riešenia závislostí.

V 12/2019 sme začali realizovať prípravné interné odborné konzultácie k návrhom spolupráce s organizáciami s resocializačným programom pre drogový závislých, pričom sme identifikovali 22 zdravotníckych zariadení a Centier pre liečbu drogových závislostí na Slovensku podľa krajov a ponúkaných služieb: Banskobystrický kraj (2), Bratislavský kraj (6), Košický kraj (5), Nitriansky kraj (3), Trenčiansky kraj (1) a Žilinský kraj (5). Zadefinovali sme primárne kritériá pre spolupracujúce organizácie: doba pôsobenia organizácie, kvalifikačné predpoklady pre prácu a skúsenosti s cieľovou skupinou - užívateľmi po VTOS, liečba hradená zdravotnou poisťovňou, doterajšia spolupráca s niektorým ÚVTOS a sociálnymi kurátormi, skúsenosti s riešením špecifických problémov a potrieb klientov po VTOS, referencie, región/lokalita. Na ich základe sme realizovali prvé kolo výberu organizácií, počas ktorého sme mali 14 pracovných stretnutí. Stretnutia s 26 riadiacimi pracovníkmi vybraných organizácií sme ukončili v 11/2020.

Následne v 06/2020 sme začali uzatvárať dohody o spolupráci medzi GR ZVJS a na základe uvedených kritérií vybranými organizáciami, a to:

- tromi organizáciami zdravotnej starostlivosti (s Centrom pre liečbu drogových závislostí OLÚP Predná Hora, II. PK SZU Banská Bystrica, KDZ Pezinok),
- štyrmi centrami pre deti a rodiny (s CDR Gréckokatolícka charita, CDR Komunita Ľudovítov, CDR NÁVRAT – RDZD, CDR Retest),
- dvomi akreditovanými organizáciami, ktoré zabezpečujú poradenstvo a ambulantnú formu starostlivosti (Trojlístok, n.o., Združenie STORM).

Uvedenú spoluprácu usmerňuje vytvorený metodický dokument (manuál) k Národnému projektu Šanca na návrat s názvom Informatívny manuál pre pracovníkov ÚVTOS k zabezpečovaniu nadväznej starostlivosti o prepustené osoby po ukončení výkonu trestu odňatia slobody, ktoré vykazujú znaky problémov so závislosťou (Mózeš, Paľovčíková a Šimčíšková 2021).

Podpisu dohôd o spolupráci predchádzalo vypracovanie troch interných a podporných dokumentov (v participácii s relevantnými organizáciami) s cieľom nastaviť spoluprácu a pilotné overenie systému prepojenia penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti o osoby vykazujúce znaky závislosti:

1. Podmienky prijatia na vykonávanie resocializačného programu v organizáciách, cieľové skupiny, formy pobytu, zameranie, formy a dĺžka trvania resocializačného programu;
2. Stanovisko k vydaniu lekárskeho potvrdenia (od lekára – psychiatra) o vhodnosti nástupu do resocializačného zariadenia pre odsúdeného za účelom absolvovania dobrovoľnej liečby po VTOS, 02/2021.
3. Návrh procesu a indikatívneho časového harmonogramu prípravy odsúdenej osoby na nástup do určeného zariadenia za účelom absolvovania dobrovoľnej liečby (ústavnej alebo ambulantnej) po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody.

V 12/2020 sme začali pilotne overovať spoluprácu s uvedenými akreditovanými centrami so zámerom získať potrebné informácie a praktické poznatky, ktoré sme následne využili na zdokonalenie ďalšej kooperácie medzi NP ŠNN a týmito organizáciami.

V 03/2021 sme uskutočnili online školenie pracovníkov projektu a oboznámili sme ich s aktuálnym stavom vývoja a rozvoja spolupráce s vybranými organizáciami týkajúcich sa závislosti. Od 05/2021 je o možnosti dobrovoľnej liečby informovaná každá odsúdená osoba umiestnená do VODD už počas vstupného diagnostického rozhovoru. Od 05/2021 až do súčasnosti zabezpečujú pracovníci VODD v partnerských ústavoch informačnú kampaň a priebežne realizujú s každou odsúdenou osobou umiestnenou vo VODD motivačné rozhovory o možnosti absolvovania dobrovoľnej liečby závislosti a pobytového resocializačného programu v zdravotníckych zariadeniach, napr. v CPLDZ alebo v CDR a o podpore zo strany organizácií, ktoré poskytujú ambulantnú starostlivosť a sociálne služby.

Vo všetkých partnerských ústavoch je záujem odsúdených osôb zaradených do VODD o využitie ponúkanej starostlivosti po prepustení z VTOS evidovaný a pravidelne doplňovaný raz mesačne. Od 05/2021 do 12/2021 prejavilo záujem o následnú starostlivosť po prepustení z výkonu trestu prostredníctvom resocializačných alebo liečebných programov pre užívateľov návykových látok celkovo 8 odsúdených osôb, z toho jedna žena a sedem mužov (tab. 10). Vzhľadom na prechod odsúdených z ústavného/inštitucionálneho prostredia VTOS na slobodu je predstava ďalších obmedzení po prepustení (v rámci pobytovej alebo ambulantnej liečby závislostí) zo strany odsúdených ťažko prijateľná.

	CPLDZ	CDR	Ambulantná starostlivosť
ÚVTOS Želiezovce		1	
ÚVTOS Hrnčiarovce nad Parnou			1
ÚVV a ÚVTOS Košice	1	1	
ÚVTOS a ÚVV Ilava		1	
ÚVTOS Košice-Šaca		2	
ÚVTOS Nitra-Chrenová			1

Tab. 10 Počet odsúdených osôb zaradených do VODD, ktoré prejavili záujem o absolvovanie dobrovoľnej liečby a pobytového resocializačného programu (ústavnou alebo ambulantnou formou) v CDR, CPLDZ alebo o ambulantnú starostlivosť.

V danej oblasti boli vypracované podrobné kazuistiky s cieľom identifikácie úpravy procesov a nastavení spolupráce. Ako príklad uvádzame jednu anonymizovanú kazuistiku v prílohe č. 1.

2.3.2 Významný zamestnávateľ/pracovné agentúry

Zamestnanie sa po prepustení na slobodu z VODD je jeden z najdôležitejších faktorov ovplyvňujúcich efektivitu resocializácie resp. úspešnú integráciu a vedenie života bez trestnej činnosti. V rámci hodnotenia tohto ukazovateľa sme na začiatku implementácie projektu sledovali u 135 odsúdených osôb zaradených do VODD k 11/2018 (viď. podkapitola 2.2.3) pracovné návyky vyvinuté vlastnou iniciatívou počas ich pobytu na slobode v období 12 mesiacov nepretržite pred nástupom do VTOS (napr. práca na dohodu, aktívne práce, brigáda a iné). Hodnotili sme vybudované pracovné návyky – každodenné dochádzanie na základe nejakej formy dohody s poskytovateľom práce. Z uvedeného hodnotenia vyplýva, že až 36 %, t. j. 49 odsúdených bolo 12 mesiacov nepretržite pred nástupom do VTOS nezamestnaných. Vychádzajúc z údajov získaných z nástroja CRA za obdobie od začiatku implementácie projektu k 03/2022 sme zistili, že

z 1884 spracovaných hodnotení bolo až 859 odsúdených osôb umiestnených vo VODD nezamestnaných nepretržite dvanásť mesiacov pred nástupom do VTOS, čo činí 45,6 %, zamestnaných menej ako tri mesiace bolo 7 %, zamestnaných menej ako 12 až 3 mesiace bolo 21 % a zamestnaných nepretržite celých dvanásť mesiacov pred nástupom do VTOS bolo 26 % odsúdených osôb.

Za týmto účelom sme realizovali činnosti, ktoré sa orientovali na začlenenie sociálne znevýhodnených a zraniteľných osôb do spoločnosti, s cieľom nadviazať kontakty s významnými zamestnávateľmi na slovenskom trhu práce, poskytnúť podporu pri zamestnávaní resp. uplatnení sa na trhu práce, rozvíjať pracovné skúsenosti a zručnosti prepustených odsúdených a ich integráciu v komunite.

Pilotné overovanie spolupráce projektu s významnými zamestnávateľmi pri zamestnávaní odsúdených osôb prepustených z výkonu trestu odňatia slobody začalo v 12/2019 a prebiehalo podľa nami vytvoreného materiálu „Postup pilotnej realizácie mostu sociálnej inklúzie s významným zamestnávateľom (verzia rešpektujúca opatrenia v súvislosti s COVID-19). Ako prvá začala spolupráca s významným zamestnávateľom IKEA od 12/2019 do 08/2020 v ÚVTOS Hrnčiarovce nad Parnou zameraná na sociálnu inklúziu pre prepustené odsúdené osoby pomocou mentoringu. Počas overovania sa realizovali skúšobné individuálne a skupinové pracovné pohovory elektronickou formou. Uchádzači o zamestnanie v súčinnosti s pracovníkmi z VODD ÚVTOS Hrnčiarovce nad Parnou a riešiteľmi tímu národného projektu nahrali video, v ktorom odsúdené osoby zodpovedali otázky zadané spoločnosťou IKEA. Nahratých bolo celkovo 11 video vizitiek uchádzačov o zamestnanie z radov odsúdených osôb. Ak by IKEA prejavila záujem o niektorého z uchádzačov z radov odsúdených osôb, vystavili by mu tzv. predzmluvu, ktorá by slúžila ako doklad, na základe ktorého danú odsúdenú osobu po skončení VTOS príjmu do zamestnania U významného zamestnávateľa sa v rámci projektu nezamestnala žiadna osoba po prepustení z VTOS, najmä z dôvodu zmien na trhu práce zapríčinených pandémiou, ktoré sa odzrkadlilo v zvýšenom záujme o zamestnanie a v znížení počtu pracovných príležitostí spôsobených epidemiologickou situáciou.

V 03/2021 prebehlo stretnutie so zástupcami významného zamestnávateľa PSA Slovakia. Jedným zo sociálnych benefitov pre odsúdené osoby je poskytovanie ubytovania. Prvý mesiac po nástupe do zamestnania zamestnávateľ hradí zamestnancovi ubytovanie, podmienkou je vek do 45 rokov a spáchanie nenásilnej trestnej činnosti

V 04/2021 pracovníci projektu obdržali ponuku od pracovnej agentúry ABC JOBS s.r.o. na spoluprácu pri zamestnávaní odsúdených v Trnavskom a Nitrianskom kraji. ABC JOBS s.r.o. poskytuje veľké množstvo pracovných ponúk v spolupráci s firmami z rôznych oblastí, pričom pridanou hodnotou je aj poskytnutie ubytovania a zabezpečenie školení. K 12/2021 žiaľ neprejavila žiadna spoločnosť oslovená pracovnou agentúrou záujem zamestnávať prepustené osoby po VTOS, avšak nevylúčil spoluprácu do budúcnosti.

Ďalšou firmou, ktorá prejavila záujem o spoluprácu s projektom pri zamestnávaní odsúdených osôb bola v mesiaci august 2021 firma Branko Nitra a.s., ktorá podniká v špeciálnom odvetví poľnohospodárstva-chov moriek, dodávanie násadových morčacích vajec a jednodenných moriek na farmách v okolí Nitra. Zamestnanie – obsadenie pracovnej pozície „ošetrovateľ moriek“ pre prepustené odsúdené osoby predmetná akciová spoločnosť ponúka na farme v obci Cabaj-

Čápor. Ide o fyzicky náročnú prácu v zmennej prevádzke (12 hodín denne) sedem dní v týždni. Ako pridanú hodnotu vnímame možnosť poskytnutia ubytovania v blízkosti farmy s možnosťou prípravy stravy pre vlastnú potrebu. Akciová spoločnosť v prípade zamestnania zabezpečí pre zamestnanca zaškolenie, pracovný odev a obuv, hygienické prostriedky a stravné lístky. Ako benefit poskytuje tiež možnosť lacnejšieho nákupu vajícok a mäsa pre svojich zamestnancov.

V úvode tejto podkapitoly sme uviedli, že „zamestnanie sa po prepustení na slobodu z VODD“ je jeden z najdôležitejších faktorov ovplyvňujúcich efektivitu resocializácie resp. úspešnú integráciu a vedenie života bez trestnej činnosti. Za týmto účelom sme preto v rámci NP ŠNN nadviazali spoluprácu so zamestnávateľmi a pracovnými agentúrami s cieľom uľahčiť odsúdeným osobám návrat na slobodu – pomôcť im pri orientácii sa na trhu práce a pomôcť im pri samotnom hľadaní zamestnania. Je však dôležité podotknúť, že zamestnávanie odsúdených osôb po prepustení za sledované obdobie ovplyvnilo viacero faktorov a to najmä záujem odsúdenej osoby zamestnať sa, dochádzka do zamestnania, ubytovanie, zmeny na trhu práce zapríčinené pandemiou, ktoré sa odzrkadlilo v zvýšenom záujme o zamestnanie a v znížení počtu pracovných príležitostí spôsobených epidemiologickou situáciou.

Ako sme už uviedli, oslovili sme napr. dvoch významných zamestnávateľov z oblasti nábytkárskeho a automobilového priemyslu a to IKEA a PSA Slovakia a tiež zamestnávateľa, ktorý podniká v špeciálnom odvetví poľnohospodárstva (Branko Nitra a. s.) a jednu pracovnú agentúru (ABC JOBS s. r. o.).

V danej línii „Prepojenia penitenciárnej a postpenitenciárnej sféry“ za sledované obdobie projektu v rámci nadviazanej spolupráce s významnými zamestnávateľmi a pracovnou agentúrou na základe prejavenej záujmu zo strany odsúdených osôb vo VODD sa nám podarilo zamestnať, resp. zrealizovať výberové konania – individuálne pracovné pohovory, a to v počte 18 odsúdených osôb (11 odsúdených osôb – IKEA a 7 odsúdených osôb PSA Slovakia). Za účelom zamestnania sa u zamestnávateľa BRANKO Nitra, a. s. sa pre 240 odsúdených osôb vo VODD v partnerských ústavoch uskutočnila informačná kampaň.

2.3.3 Centrum právnej pomoci

Centrum právnej pomoci je štátna rozpočtová organizácia zriadená Ministerstvom spravodlivosti SR na základe zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi. CPP poskytuje právnu pomoc občanom, ktorí pre nedostatok finančných prostriedkov nemôžu využívať iné právne služby. Poslaním CPP je poskytnúť občanom odborné informácie o svojich možnostiach a právnu pomoc napr. v občianskoprávných veciach, v rodinnoprávných veciach, v pracovnoprávných veciach či v konaní o oddelení fyzických osôb.

V 11/2019 sme zahájili vzájomnú spoluprácu medzi ZVJS a CPP, cieľom ktorej bolo poskytovanie kvalitnej a komplexnej právnej pomoci vo vymedzených oblastiach odsúdeným osobám vo VTOS, ktorí nemôžu využívať právne služby v dôsledku nedostatku peňazí a majetku. V rámci spolupráce sme vypracovali „Dohodu o spolupráci“ uzavretú v súlade s § 51 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov medzi GR ZVJS/projektom a CPP, účinnosť od 24/01/2020. CPP obdržalo od projektových pracovníkov zoznam partnerských ústavov, na základe ktorého im následne pridelené kancelárie, vypracovali návrh termínov besied s odsúdenými v rámci každého ÚVTOS, zabezpečilo pridelenie pracovníka CPP + mobil pre možnosť konzultácií s projektovým pracovníkom projektu.

Benefitom vyplývajúcim z uvedenej spolupráce je, že odsúdené osoby zaradené vo VODD, ktoré absolvovali prednášku počas VTOS nebudú musieť absolvovať pohovor v kancelárii CPP pri riešení osobného bankrotu po prepustení z VTOS. Na základe prezenčnej listiny z prednášky CPP vystavuje potvrdenia o absolvovaní prednášky, ktoré odsúdené osoby po prepustení odovzdávajú pracovníkovi kancelárie CPP. Táto spolupráca pretrváva, naďalej sú realizované pracovníkmi CPP konzultácie s odsúdenými osobami v zariadeniach ZVJS a školenia pracovníkov ZVJS pracovníkmi CPP na základe vopred odsúhlaseného harmonogramu v partnerských ústavoch. Od 12/2021 táto spolupráca bola rozšírená na všetky ústavy ZVJS (dokument Dodatok č. 1 k Dohode o spolupráci uzatvorený 01/12/2021).

V partnerských ÚVTOS v spolupráci s CPP v roku 2020 bolo realizovaných 20 prednášok v rozsahu 31 hodín v celkovom počte 351 odsúdených osôb a v roku 2021 20 prednášok v rozsahu 39 hodín v počte 340 osôb. CPP vydalo v roku 2021 206 potvrdení o konzultácii účastníkom danej aktivity.

2.3.4 Sociálne podniky

Sociálne podniky sú ťažiskovou oblasťou v rámci platformy „Mosty“ pri budovaní spolupráce s relevantnými subjektami z verejného, súkromného a tretieho sektora. Prostredníctvom integračných (sociálnych) podnikov a ich pridáných hodnôt je vytváraný priestor na riešenie zamestnanosti po prepustení z VTOS u znevýhodnených osôb.

Hlavným cieľom spolupráce so sociálnymi podnikmi bolo:

- zvyšovanie zamestnanosti občanov po prepustení z VTOS na trhu regionálnych sociálnych podnikov a to prepojením partnerských ústavov ZVJS s Regionálnymi centrami sociálnej ekonomiky,
- vytvorenie procesu a pilotné overenie fungovania systému podpory rozvoja sociálnej ekonomiky prostredníctvom integračných sociálnych podnikov,
- realizácia spoločných aktivít s cieľom zamestnávania prepustených osôb z VTOS,
- zabezpečenie vzájomnej súčinnosti v procese zvyšovania zamestnanosti,
- motivácia, vedenie a podpora odsúdených,
- rozvoj pracovných zručností s možnosťou zamestnania v sociálnych podnikoch s pridanou hodnotou (rekvalifikácia, osvedčenie, mentoring, spôsob a vývoj ďalšieho smerovania klienta v podniku po prepustení, bývanie) a pod.

Od 01/2020 do 11/2021 sme zrealizovali 45 stretnutí, ku ktorým sme prizvali 32 externých organizácií s cieľom nadviazať spoluprácu v rámci zamestnanosti. V 06/2020 prebehlo vymedzenie rámca spolupráce so zástupcami Implementačnej agentúry Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny a zástupcami projektu, na základe ktorého bolo následne v 09/2020 podpísané **Memorandum o spolupráci** medzi IA MPSVR a GR ZVJS a v 11/2020 sme začali prípravnú fázu pilotného overovania spolupráce medzi vybranými partnerskými ústavmi (Banská Bystrica-Kráľová, Ilava, Košice, Košice-Šaca), zástupcami národného projektu Inštitútu sociálnej ekonomiky a RC SE (Košického, Banskobystrického a Trenčianskeho kraja). V období 12/2020 – 03/2021 sme vybrali 16 sociálnych podnikov z Trenčianskeho, Košického a Banskobystrického kraja a nastavili proces spolupráce medzi uvedenými subjektami.

Od 05/2021 do 11/2021 prebiehala realizačná fáza pilotného overovania a implementácia v uvedených partnerských ústavoch, ktorej súčasťou bolo zasielanie a aktualizácia anonymizovanej databázy v pravidelných mesačných intervaloch sociálnym podnikom a trom zástupcom RC SE. V priebehu tejto fázy realizácie pilotného overovania boli monitorované podnety (problémy, nedostatky), v mesiaci 09/2021 bola zrealizovaná ich analýza, nastavenie procesov riešenia nedostatkov a implementácia riešení do praxe.

V 12/2021 sme vytvorili finálnu verziu elektronizácie databázy (www.nastroje.sancanavrat.sk), ktorá umožnila rozšírenie spolupráce na všetky partnerské ústavy projektu a na všetky pobočky RC SE. K 31/03/2022 bolo v elektronickej databáze zaregistrovaných 44 sociálnych podnikov. K 04/2022 boli v rámci spolupráce s národným projektom Implementácia sociálnej ekonomiky vytvorené a pilotne overené nasledovné procesy:

Proces na strane VTOS/odsúdený:

1. Informačná kampaň o sociálnych podnikoch,
2. Prejavenie záujmu zamestnať sa v SP, zaznamenanie do IAPSZ,
3. Vytvorenie anonymizovanej databázy na základe prejavenej záujmu,
4. Akceptovanie/neakceptovanie prejavenej záujmu zo strany sociálneho podniku odsúdeným,
5. Komunikácia (telefón, mail) ohľadom podmienok zamestnania, informácií a pod.,
6. Prepojenie informácií prostredníctvom IAPSZ s ÚPSVR ohľadom prejavenej záujmu a zamestnania sa v sociálnom podniku,
7. Podpis zmluvy po prepustení.

Procesy na strane RC SE/SP

1. Informačná kampaň pre SP o projekte Šanca na návrat – mail + video,
2. Pred registrácia SP prostredníctvom RC SE,
3. Vygenerovanie prihlasovacieho linku pre SP,
4. Vypĺňanie údajov o SP,
5. Výber vhodných záujemcov o prácu v SP,
6. Akceptovanie/neakceptovanie prejavenej záujmu – možnosť korekcie,
7. Komunikácia (telefón, mail) ohľadom podmienok zamestnania, informácií a pod.,
8. Podpis zmluvy po prepustení,
9. Riešenie formálnych náležitostí ohľadom vyplácania príspevkov cez ÚPSVR.

V období od 05/2021 do 11/2021 bola priebežne vytváraná databáza z potenciálnych záujemcov o prácu (kumulatívne išlo o 360 odsúdených) v sociálnom podniku a pravidelne zasielaná sociálnym podnikom. Od spustenia elektronickej databázy (12/2021) je evidovaných priemerne 50 odsúdených, ktorí majú záujem o prácu v sociálnom podniku. V sociálnych podnikoch sa v období od 01/05/2021 do 31/03/2022 však nezamestnala žiadna odsúdená osoba a to aj napriek tomu, že o ich sociálne podniky majú záujem. Domnievame sa, že dôvody pre ktoré doposiaľ nebol v sociálnom podniku zamestnaný žiadny z odsúdených môžu byť na strane zákona, v ktorom osoba prepustená z VTOS nie je považovaná za znevýhodnenú v zmysle zákona 5/2004

Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čo pre sociálne podniky nemusí byť dostatočne motivačné.

Jedným z výstupov platformy Mosty v línii SP je vytvorenie dokumentu s názvom MOSTY Sociálne integračné podniky; Informatívny manuál pre pracovníkov VODD k zabezpečovaniu nadväznej starostlivosti o osoby prepustené z výkonu trestu odňatia slobody prostredníctvom podporovania ich zamestnávania v sociálnych podnikoch (Mózeš, Paľovčíková a Šimčíšková 2021).

2.3.5 Združenie miest a obcí Slovenska

Časť odsúdených, ktorí sa po ukončení výkonu trestu odňatia slobody vracajú do miesta svojho trvalého alebo prechodného bydliska si so sebou môžu odnášať aj určité problémy, ktoré sú v priamej či nepriamej kompetencii samosprávy. Tento fakt viedol k zaradeniu zástupcu Združenia miesta a obcí Slovenska do riadiaceho výboru projektu za účelom nastavenia efektívnejšej spolupráce so samosprávami pri ich pomoci odsúdeným po návrate do miesta bydliska. Cieľom uvedenej spolupráce bolo:

- nastavenie včasného informovania orgánu samosprávy o prepustenom občanovi obce/mesta – o jeho sociálnych potrebách a rizikách – v prípade úspešnej legislatívnej zmeny zakotvené aj vo všeobecne záväzných právnych predpisoch,
- navrhovanie a presadzovanie legislatívnych zmien so ZMOS-om ako organizáciou zastupujúcou záujmy obcí a miest,
- obnovenie sociálnych väzieb a integrácia do komunity v spolupráci s obcami/mestami.

Pri naplnení týchto cieľov pracovníci projektu pilotne spolupracovali s tromi vybranými samosprávami (Bratislava II-Ružinov, Košice-Západ a Myjava). Pre nemožnosť vybrať dostatočnú vzorku vhodných odsúdených pre spoluprácu s uvedenými samosprávami sa pilotná spolupráca so samosprávou rozšírila na základe výberu vhodných odsúdených osôb aj na osoby s iným miestom trvalého bydliska, umiestnených do VODD v ÚVTOS Nitra-Chrenová a ÚVV a ÚVTOS Prešov-OVT Sabinov. Postup spolupráce bol nasledovný:

- v zainteresovaných VODD sa uskutočnila informačná kampaň, realizovali sa motivačné rozhovory s odsúdenými osobami prejavujúcimi záujem o možnosti spolupráce s obcou/mestom, do ktorého sa odsúdené osoby vracajú po skončení VTOS, pričom išlo celkom o 14 odsúdených osôb a so všetkými záujmovými skupinami sa uskutočnilo celkom 32 stretnutí,
- odsúdená osoba so záujmom o spoluprácu podpísala súhlas dotknutej osoby so zverejnením osobných údajov, originál súhlasu bol založený do osobného spisu odsúdenej osoby; do IAPSZ v časti dokumenty bola vložená kópia naskenovaného súhlasu dotknutej osoby,
- odsúdená osoba vypísala (v prípade jeho požiadavky aj v spolupráci so sociálnym pracovníkom VODD) žiadosť o spoluprácu s obcou/mestom s uvedením konkrétnych potrieb, ako aj informácie o termíne ukončenia VTOS a vybraných realizovaných intervenciách; sociálny pracovník prebiehajúcu spoluprácu zaznamenal v osobnej karte odsúdenej osoby (v aplikácii VVVV v časti „ďalšie záznamy“ – „sociálna situácia“),

- korešpondencia s obcou/mestom bola realizovaná formou poštovej zásielky resp. so súhlasom odsúdenej osoby elektronicke,
- v prípade kladnej/zápornej reakcie orgánu samosprávy na žiadosť o pomoc odsúdeného bola zaslaná informácia zodpovednému pracovníkovi projektu o nadviazaní kontaktu odsúdeného s obcou/mestom,
- sociálny pracovník VODD a zodpovedný pracovník projektu sa zúčastnili na včasnej príprave podkladov poskytovaných obci/mestu (v IAPSZ zadefinovali požiadavky/potreby v kompetencii samosprávy a vyhodnotili plán resocializačnej pomoci),
- po návrate odsúdenej osoby z výkonu trestu odňatia slobody do miesta trvalého/prechodného bydliska s odstupom dvoch až štyroch týždňov kontaktoval zodpovedný pracovník projektu zástupcu samosprávy s cieľom analýzy procesu pomoci jeho občanovi po návrate z výkonu trestu a vízie rozsahu a obsahu spolupráce orgánu samosprávy v prípade ich štandardizácie.

Od 05/2021 do ukončenia realizácie pilotného overovania v 03/2022 pracovníci projektu úzko spolupracovali so ZMOS (prevažne so sekciou sociálnych vecí a marginalizovaných komunit) a šiestimi orgánmi samosprávy. V rámci prípravy legislatívnych návrhov spolupracovali so záujmovými zložkami generálneho riaditeľstva (odborom ochrany, odborom na výkon väzby a odborom na výkon trestu GR ZVJS), MS SR a ZMOSu. Do pilotného overovania bolo zapojených celkom osem odsúdených osôb, ktorí o spoluprácu s obcou/mestom na základe vlastných reálnych potrieb prejavili aktívny záujem. Výsledky pilotného overovania preukázali, že je dôležité predložiť návrh na legislatívnu zmenu niektorých zákonov, medzi ktorými je aj § 94 zákona NR SR č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene v znení neskorších predpisov (príloha č. 2).

2.3.6 Cirkev

V 04/2021 vznikol dokument Návrh ďalšieho postupu pri rozvoji spolupráce so Združením miest a obcí Slovenska (ZMOS), obcami a cirkvami v rámci projektového tímu Mosty (Špánik et al. 2021), ktorý rámcovoval aj postup spolupráce s cirkvami v rámci projektu. Základný rámec spolupráce bol stanovený po pracovných stretnutiach s Biskupským vikárom Vikariátu ZVJS a s kaplánmi a pastormi z niektorých ÚVTOS a ÚVV, ako aj so starším duchovným úradu ekumenickej pastoračnej služby, ktoré boli organizované v časovom období od 14/06/2021 do 25/06/2021. Cieľom spolupráce ZVJS s cirkvami bolo napĺňanie potrieb odsúdených a prepustených osôb nielen v oblasti duchovnej, ale aj v ďalších oblastiach, v ktorých sa cirkvi realizujú. Predovšetkým je to oblasť sociálna a zdravotná, napr.: nocľahárne, domy na pol ceste, krízové centrá, ošetrovateľská starostlivosť a podobne. Nastavili sme kontinuálnu spoluprácu s Vikariátom ZVJS a Úradom ekumenickej pastoračnej služby ZVJS, ktorá je realizovaná na báze výmeny informácií a prípravy návrhov na zapojenie väzenských kaplánov/pastorov smerom k odsúdeným osobám umiestneným vo VODD. V budúcnosti by sme si predstavovali užšiu spoluprácu s väzenskými kaplánmi a pastormi tak, aby pracovníkom VODD pomohli aktívne nasmerovať odsúdenú osobu na väzenského kňaza, respektíve na zariadenie v pôsobnosti cirkvi, po jeho prepustení z VTOS. Rovnako aj nadväzovať kontakty s cirkvami a s konkrétnymi zariadeniami (napr. spoločnosť sv. Vincenta de Paul, Slovenská katolícka charita, OZ Dobrý pastier - Kláštor pod Znievom, Inštitút Krista Veľkňaza v Žakovciach, Cenacolo, Centrum Dorka

Ružomberok – Domov na pol ceste, Evanjelická diakonia a ďalšie), ktoré sa venujú práci s väznenými osobami či s odsúdenými osobami po prepustení na slobodu a ich rodinami.

Pracovné stretnutie s vikariátom bolo realizované dňa 14/06/2021 v priestoroch GR ZVJS v Mlynskej doline v Bratislave a zúčastnilo sa ho 18 väzenských kaplánov a dvaja zástupcovia projektu. Stretnutie so zástupcami úradu ekumenickej pastoračnej cirkvi bolo realizované dňa 25/06/2021 v priestoroch projektu v budove CBC v Bratislave a zúčastnilo sa ho päť väzenských pastorov a traja zástupcovia projektu. Jedným zo záverov bola realizácia stretnutí na úrovni partnerských ústavov, ktorých cieľom bolo informovať väzenských kaplánov a pastorov o realizácii projektu v konkrétnych ústavoch. Týchto stretnutí sa zúčastnilo 28 osôb. Obsahom stretnutí bolo rozvíjanie doterajšej spolupráce s cieľom prepojenia cirkevných inštitúcií s presahom do postpenitenciárnej oblasti.

2.4 Akreditácia

Akreditačný mechanizmus definuje a upravuje procesuálne pravidlá udeľovania pilotnej akreditácie špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov. Jeho cieľom je zabezpečiť, aby ŠRaVVP boli realizované čo najefektívnejšie, v súlade s princípmi výskumom riadenej praxe, resp. politiky (angl. evidence based practise, evidence based criminal policy). Akreditačný mechanizmus vychádza z prelimínárnej analýzy akreditačných mechanizmov vybraných rezortov Slovenskej a Českej republiky, podľa ktorej bolo v 07/2019 odborným tímom projektu vytvorených päť modelov akreditačného mechanizmu. Keďže niektoré z týchto modelov vykazovali množstvo rovnakých znakov kľúčových procesuálnych častí, aktérov a pod., na ich základe boli vytvorené tri špecifické modely, ktoré sa líšili najmä v subjekte realizujúcom ŠRaVVP, financovaní, personálnom a organizačnom zabezpečení. Na zasadnutí riadiaceho výboru projektu 28/06/2019 bol jednohlasne schválený dokument s názvom Návrh akreditačného mechanizmu a procesov štandardizácie resocializačných a výchovných vzdelávacích programov (Kleskeň 2019), ktorý obsahoval nasledovné modely:

1. **Unilaterálny interný model bez akreditácie** – vychádza z predpokladu, že ŠRaVVP bude realizovať personál ZVJS bez angažovania externých subjektov a bez akreditačného procesu. Tento postup predpokladá nižšiu finančnú, časovú a personálnu náročnosť, výraznou nevýhodou je absencia potrebných špecializovaných, odborných personálnych kapacít z externého prostredia.
2. **Unilaterálny externý model s akreditáciou** – zahŕňa akreditačný proces, kde členmi akreditačnej komisie sú odborníci z rôznych sektorov (napr. MS SR, ZVJS, mimovládne organizácie, atď.), no žiadateľmi o akreditáciu a následnými realizátormi ŠRaVVP sú len externé akreditované subjekty (napr. mimovládne organizácie, vzdelávacie inštitúcie, fyzické osoby, atď.). V kompetencii MS SR alebo GR ZVJS bude rozhodovanie o udelení/neudelení akreditácie, pre ktoré bude poradným orgánom spomínaná akreditačná komisia. Zásadné riziko pri realizácii ŠRaVVP výhradne externými subjektami je v nedostatku skúseností zo špecifického väzenského prostredia.

3. **Multilaterálny model s akreditáciou** – predstavuje akreditačný proces, kde členmi akreditačnej komisie sú odborníci z rôznych sektorov (MS SR, ZVJS, mimovládne organizácie, atď.) rovnako ako žiadatelia o akreditáciu a následní realizátori. Akreditačná komisia je poradným orgánom GR ZVJS, v ktorého kompetencii bude rozhodovanie o udelení/neudelení akreditácie. Najväčšou výhodou aplikácie tohto modelu je využitie odborného potenciálu externých inštitúcií so skúsenosťami v penitenciárnej a postpenitenciárnej oblasti, ako aj interných personálnych zdrojov (príslušníci a zamestnanci ZVJS a MS SR) – tzv. multiprofesný prístup.

Téme akreditačného mechanizmu bola opäť venovaná diskusia na zasadnutí riadiaceho výboru 01/2020, z ktorého vzišla úloha pre členov odborného tímu projektu vypracovať jeden finálny model akreditačného mechanizmu. Bol vybraný tretí model – multilaterálny model s akreditáciou, ktorý bol predstavený členom riadiaceho výboru na zasadnutí v 12/2021.

Základnými atribútmi vybraného modelu sú:

- a) zameranie na prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej oblasti,
- b) multiprofesný prístup (využitie odborného potenciálu externých fyzických a právnických osôb, ako aj interných personálnych zdrojov),
- c) rozhodovacie kompetencie má generálny riaditeľ ZVJS (do budúca navrhujeme, aby túto kompetenciu prevzal minister spravodlivosti),
- d) GR ZVJS zriaďuje akreditačnú komisiu ako poradný orgán generálneho riaditeľa ZVJS na overovanie plnenia podmienok udelenia akreditácie (do budúca navrhujeme, aby túto kompetenciu prevzalo MS SR),
- e) jednotné štandardy ŠRaVVP (vysoký potenciál kvality, minimalizácia priestoru pre „nežiadúcu kreativitu“ subjektov, nastavenie kritérií pre personálne zabezpečenie a pod.),
- f) možnosť viaczdrojového financovania,
- g) flexibilita pri identifikovaní a napĺňaní potrieb odsúdených (tak v penitenciárnej ako aj postpenitenciárnej fáze),
- h) interná kontrola realizácie ŠRaVVP,
- i) oprávnenými žiadateľmi o akreditáciu budú fyzické aj právnické osoby,
- j) akreditácia bude časovo limitovaná (tri roky s možnosťou predĺženia o dva roky) a neprevoditeľná,
- k) žiadosti o akreditáciu budú podávané na základe výzvy GR ZVJS prostredníctvom elektronického formulára (následne bude zaslaný originál žiadosti v písomnej podobe),
- l) všetky podmienky, ktoré musí žiadateľ o akreditáciu splniť sú uvedené v dokumente „Výzva Generálneho riaditeľstva zboru väzenskej a justičnej stráže na predloženie žiadosti o získanie akreditácie špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov“,
- m) pri hodnotení žiadostí bude aplikované dvojstupňové overovanie splnenia podmienok:
 - Formálne overenie žiadosti, ktorého obsahom je overovanie splnenia všetkých formálnych náležitostí uvedených vo výzve a overovanie relevancie a platnosti dokumentov vo forme príloh. Realizuje ho vyhlasovateľ. Vyhlasovateľ overuje splnenie podmienok na získanie akreditácie v súlade s výzvou a s dokumentmi, na ktoré sa odvoláva.

- Odborné overenie žiadosti, prostredníctvom ktorého sa overuje splnenie odborných náležitostí uvedených vo výzve, ako napr. posúdenie odborných skúseností žiadateľa, kvalifikačných predpokladov lektorov, vhodnosti navrhovaných aktivít a pod. Realizuje ho akreditačná komisia.

Všetko vyššie uvedené do budúca predpokladá vznik novej komplexnej agendy ukotvenej na GR ZVJS alebo MS SR.

Vybraný **multilaterálny model s akreditáciou** bol do praxe aplikovaný v 01/2022 (prostredníctvom zverejnenia výzvy na predkladanie žiadostí o akreditáciu), dovtedy prebiehala fáza pilotného overovania systému štandardizácie ŠRaVVP, ktorú realizovali interní zamestnanci GR ZVJS. V údajoch je potrebné rozlišovať žiadosť a žiadateľa. Žiadateľom môže byť fyzická alebo právnická osoba, ktorá spĺňa štandardmi a výzvou stanovené predpoklady. V procese pilotného testovania žiadosť o akreditáciu podalo celkovo 37 žiadateľov (32 fyzických osôb a päť právnických osôb) celkovo 62 žiadostí. Žiadosti priebežne prechádzali formálnou kontrolou. Kreovanie akreditačnej komisie (vrátane tvorby jej štatútu), ktorú tvorí sedem členov bolo ukončené v 04/2022.

2.5 Štandardizácia

Proces štandardizácie sa týka výstupného oddielu v oblastiach akými sú penitenciárne zaobchádzanie, materiálne, technické a priestorové vybavenie, personálne zabezpečenie a intervencie v podobe resocializačných programov. Cieľom bola celoplošná a koordinovaná aplikácia štandardizácie (jednotných postupov) vo všetkých výstupných oddieloch partnerských ústavoch projektu. Proces tvorby jednotlivých štandardov je komplexný. Vytváral ich odborný projektový tím v priebehu jeho implementácie, následne boli po pripomienkovom konaní predkladané riadiacemu výboru projektu na vedomie/schválenie a pilotne overované. Aj samotný proces pilotného overovania prebiehal na niekoľko etáp. Zároveň s ním prebiehal zo strany projektu aj monitorovací proces plnenia štandardov (napr. prostredníctvom realizovaných metodických návštev, zberom dát, tvorbou analytických dokumentov a pod.), z ktorého boli následne zistené nedostatky a pripomienky zapracované a vznikla nová verzia niektorého zo štandardov. Každý takýto dokument bol opakovane predkladaný na riadiaci výbor projektu až do vzniku posledného finálneho dokumentu, ktorých prehľad uvádzame nižšie v tab. 11.

Názov štandardov	Dátum prvej verzie dokumentu schváleného riadiacim výborom	Dátum finálnej verzie dokumentu schváleného riadiacim výborom	Rozsah finálnej verzie v NS
Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch	28/06/2019	09-10/05/2022	26
Štandardy špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov	30/06/2020	09-10/05/2022	24
Štandardy Základného resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu	28/06/2019 (na vedomie)	09-10/05/2022	8

Tab. 11 Prehľad štandardov projektu

Po ukončení procesu overovania a zapracovania pripomienok boli predložené na záverečnom zasadnutí riadiaceho výboru na schválenie v 05/2022.

2.5.1 Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch

Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch (Valentovičová 2021) sú dokumentom, ktorý je zárukou systémového riešenia procesu zaobchádzania, t.j. vo všetkých ústavoch ZVJS sa bude postupovať jednotne. Implementácia štandardov v praxi z dôvodu čerpania finančných prostriedkov súvisela aj s vytvorenými tromi časovými fázami, počas ktorých dochádzalo k ich rozdielnemu plneniu v jednotlivých výstupných oddieloch partnerských ústavov.

Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupnom oddiele (Valentovičová 2022) sú rozdelené do 12 častí:

- a) **Účel zriadenia výstupného oddielu** vymedzuje miesto, organizáciu a spôsob implementácie inovatívnych prvkov penitenciárneho zaobchádzania s cieľovou skupinou odsúdených.
- b) **Pôsobnosť oddielu** je charakterizovaná v rámci ústavu a stupňom strázenia podľa profilácie ústavu.
- c) **Materiálne, technické a priestorové štandardy prevádzky výstupných oddielov** obsahujú procedurálne (procesy) a obsahové (intervencie) štandardy. Viac o uvedených štandardoch priblížime v časti 2.5.1.1.
- d) **Personálne štandardy výstupného oddielu** upravujú personálne zabezpečenie zaobchádzania s odsúdenou osobou, na ktorom sa podieľa odborný tím v zložení psychológ, sociálny pracovník, pedagóg, sociálny kurátor-metodik. Na zaobchádzaní participuje referent režimu, podľa potreby ďalší odborníci, príslušníci a zamestnanci zboru, orgány a organizácie v súlade s § 66 ZVTOS a PVTOS. Uvedený personál musí spĺňať špecifické kvalifikačné predpoklady na zabezpečenie činnosti výstupného oddielu. Náplň práce odborného personálu je charakterizovaná v popise služobných/pracovných činností jednotlivých pozícií.
- e) **Umiestňovanie/vyrad'ovanie odsúdených do/z výstupného oddielu** definuje spôsob a postup pri umiestnení/vyradení odsúdeného do/z výstupného oddielu. Kontraindikácie pre umiestnenie odsúdeného do výstupného oddielu sú presne určené so zreteľom na zdravotný stav odsúdeného, mieru bezpečnosti odsúdených a personálu a efektívnosť realizovaných intervencií.
- f) **Zaobchádzanie s odsúdeným neumiestneným do výstupného oddielu** upravuje podmienky zaobchádzania s odsúdeným pred ukončením výkonu trestu odňatia slobody, ktorý nebol umiestnený do výstupného oddielu z kapacitných dôvodov, alebo dôvodov zakladajúcich opodstatnenie umiestnenia v oddiele s bezpečnostným režimom a oddiele špecializovaného zaobchádzania.

- g) **Intervencie a špecifiká penitenciárneho zaobchádzania** vo výstupných oddieloch sa realizujú s dôrazom na účel výkonu trestu odňatia slobody.
- h) **Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia** je participačný nástroj podporujúci proces prípadového manažmentu trestanej osoby nielen v penitenciárnej, ale aj v postpenitenciárnej sfére a obsahuje napr. údaje o klientovi, riziká, potreby, intervencie, aktuálny stav.
- i) **Zaradenie odsúdeného do resocializačných a výchovných vzdelávacích programov** určuje základnú oblasť programov/odborných intervencií pre odsúdeného zameraných na kľúčové rizikové kriminogénne faktory, akými sú napr. zamestnanosť, finančná gramotnosť, látkové a nelátkové závislosti, rodina a vzťahy odsúdeného, ktoré sa budú realizovať podľa jednotného metodického postupu.
- j) **Informačno-poradenské služby** obsahujú kľúčové oblasti penitenciárneho zaobchádzania s odsúdeným (prvé kroky po prepustení na slobode, rizikové a protektívne faktory recidívy trestnej činnosti, trajektórie kriminálnej kariéry a pod.).
- k) **Zaobchádzanie s odsúdeným opakovane umiestneným do výstupného oddielu** je zamerané na aktuálne potreby a riziká odsúdeného.
- l) **Vedenie dokumentácie** upravuje spôsob vedenia dokumentácie a evidencie aktivít o odsúdenom počas umiestnenia vo výstupnom oddiele v agendovom informačnom systéme.

Intenzívne formy zaobchádzania formou zavedených štandardov dávajú odsúdenému „šancu na návrat“ do spoločnosti, v ktorej bude viesť zaujat' svoje miesto v smere spoločensky akceptovateľných noriem, ktoré budú posilnené sociálnymi, finančnými, právnymi a inými zručnosťami nevyhnutnými pre jeho každodenný život.

2.5.1.1 Materiálne, technické a priestorové štandardy prevádzky výstupných oddielov

Materiálne, technické a priestorové štandardy prevádzky výstupných oddielov (Lulei 2019) sú parciálnou časťou súhrnných štandardov s názvom Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch (Valentovičová 2021), ktoré obsahujú i procedurálne (procesy) a obsahové (intervencie) štandardy. Pôvodný dokument sa zaoberal výhradne materiálnym, technickým a priestorovým vybavením výstupných oddielov, bol schválený na zasadnutí riadiaceho výboru 26/03/2019, následne 28/06/2019 bol včlenený do verzie 01/2019 súhrnných štandardov. Vzhľadom k tomu, že cieľom projektu je pripraviť odsúdené osoby na návrat do bežného života z ústavného režimu, kládol sa pri tvorbe štandardov dôraz na maximálnu možnú elimináciu ústavného prostredia (prizonizácia, inštitucionalizácia, ideologizácia) a jeho prvkov s potenciálnymi dôsledkami po prepustení (napr. senzorická deprivácia a pod.). Prioritou bolo zároveň posilňovanie protektívnych a eliminácia rizikových faktorov recidívy trestnej činnosti.

Kapacita výstupného oddielu je stanovená podľa priestorových možností ústavu. Minimálna ubytovacia plocha v izbe pre odsúdeného je 4 m². Každá izba je vybavená lôžkom, stoličkami, stolom, uzamykateľnou skrinkou, poličkou, nočným stolíkom.

Vo výstupnom oddiele je zriadená/ý:

- a) viacúčelová miestnosť na odborné intervencie, ktorá je vybavená stolmi, stoličkami, interaktívnou tabuľou, karimatkami, CD/MP3 prehrávačom, televíznym prijímačom. Realizujú sa v nej najmä informačno-poradenské služby, resocializačné výchovné a vzdelávacie programy, informačno-poradenské služby pre osobitné skupiny.
- b) viacúčelová miestnosť na záujmovú činnosť a športové aktivity je vybavená stolnotenism stolom, ribstolom, hrazdou.
- c) miestnosť pre samoobslužné činnosti, ktorá je vybavená kuchynskou linkou, sporákom, chladničkou, automatickou práčkou a sušičkou, žehliacou doskou, žehličkou, varnou kanvicou, sušiacim na bielizeň, stolmi, stoličkami, kuchynským riadom.
- d) priestory výstupného oddielu sú vybavené informačným kioskom pre odsúdených so zabudovaným internetom, s prístupom na schválené internetové stránky napr. úradu práce, stránky ponúkajúce zamestnanie, štátne inštitúcie a pod.
- e) pracovňa pedagóga, psychológa, sociálneho pracovníka, sociálneho kurátora – metodika, ktorá je súčasťou výstupného oddielu a je vybavená kancelárskym nábytkom, počítačovou technikou, IP telefónom, multifunkčným zariadením, kreslami, konferenčným stolíkom, počítačovou technikou s plným prístupom na internet (vrátane informačných systémov úradu práce, sociálnych vecí a rodiny),
- f) samostatná návštevná miestnosť - pre zabezpečenie kontaktov s rodinnými príslušníkmi a blízkymi osobami/altern. vyhradený a upravený priestor aktuálne využívaný návštevnou miestnosťou, ktorá je vybavená stolmi, stoličkami, detským kútikom s kobercom (malý stôl + 2 stoličky, detská tabuľa + kriedy, pastelky, papiere), sedačkou, konferenčným stolíkom, prebaľovacím pultom, skrinkou/policou na ukladanie hračiek, paravánom, vešiakom, samostatný vychádzkový dvorec/vyhradený a upravený priestor v spoločnom vychádzkovom dvorci, ktorý je vybavený lavičkami, pomôckami na cvičenie, prístreškom.

2.5.2 Štandardy špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov

Štandardy špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov (Kleskeň a Valentovičová 2022) predstavujú základný dokument, ktorý stanovuje záväzné pravidlá pre organizáciu a realizáciu špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov.

ŠRaVVP sú obsahovo detailne spracované, podrobne sa zaoberajú konkrétnymi obsahmi, ktoré sú tematicky jasne vyhradené (na rozdiel od Základného balíka, ktorý má preventívny a informatívny charakter). Jednotlivé ŠRaVVP sú zamerané na rôzne témy, ktoré vychádzajú z rizikových kriminogénnych faktorov a potrieb ovplyvňujúcich recidívu páchania trestnej činnosti (napr. závislosti, rizikové skupiny zo segregovaných komunít, násilie, finančná gramotnosť, zamestnanosť, rodina a vzťahy a pod.). Odsúdeným osobám budú jednotlivé ŠRaVVP indikované najmä na základe ich potrieb a rizikových faktorov.

Štandardy ŠRaVVP sú rozdelené na „Jednotné štandardy pre všetky ŠRaVVP“ a „Špecifické štandardy pre konkrétne ŠRaVVP“.

Jednotné ŠRaVVP štandardy upravujú a stanovujú:

- a) všeobecný cieľ,
- b) cieľovú skupinu,
- c) minimálny a maximálny počet členov skupiny,
- d) indikácie zaradenia,
- e) kontraindikácie pri zaradení a realizácii,
- f) štruktúru a pedagogické metódy,
- g) vyučovací jazyk,
- h) organizačnú formu,
- i) dĺžku trvania,
- j) počet lektorov,
- k) materiálne a technické zabezpečenie,
- l) miesto realizácie,
- m) spôsob ukončenia,
- n) spätnú väzbu od účastníkov,
- o) evidenčný hárok,
- p) obsah ŠRaVVP,
- q) odporúčania, čo by mal každý ŠRaVVP obsahovať (anotáciu, ciele, profil absolventa jednotlivých tematických oblastí, obsahové špecifiká pre konkrétne skupiny odsúdených osôb, odporúčaný rozsah a formu supervízie a návrh indikátorov využiteľných pri overovaní efektivity).

Špecifické štandardy ŠRaVVP upravujú a stanovujú:

- a) konkrétny cieľ,
- b) tematické zameranie a obsah (tematické oblasti a ich témy),
- c) formu,
- d) kontraindikácie zaradenia,
- e) personálne zabezpečenie (kvalifikačné predpoklady),
- f) rozsah,
- g) spôsob ukončenia spracovaných ŠRaVVP.

Prílohou dokumentu je formulár spätnej väzby účastníkov, ktorý sa účastníkom dáva anonymne vyplňať na konci realizácie ŠRaVVP a obsahuje jednoduché otázky, ako napríklad: „Čo sa Vám na programe najviac páčilo?“ „Čo sa Vám na programe páčilo najmenej?“ „Keby ste mali čarovnú paličku a mohli na programe čokoľvek zmeniť, čo by to bolo?“ a pod. Ďalšou prílohou je návrh potvrdenia o absolvovaní.

Štandardy ŠRaVVP boli schválené riadiacim výborom v 06/2020, následne boli upravené na základe výsledkov pilotného overovania, ktoré prebiehalo u jednotlivých programov v čase od 06/2020 do 11/2021. V novej podobe boli opakovane schválené riadiacim výborom, ich finálna podoba bola schválená v 05/2022 a upravuje nasledovné ŠRaVVP:

1. Reštart (zameraný na osoby vykazujúce známky závislosti)
2. Rodina a vzťahy
3. Život v komunite (zameraný na rizikové skupiny zo segregovaných komunít)

4. Rozdielnosť nás spája (zameraný na radikalizáciu a extrémizmus)
5. Finančná gramotnosť
6. Zamestnanosť
7. Druhá šanca (určených pre odsúdených mužov dopúšťajúcich sa násilia v partnerských vzťahoch)
8. Chcem sa zmeniť (určených pre mladistvých odsúdených)
9. Šanca pre psie oči.

Realizácia ŠRaVVP prebieha v rámci projektu v dvoch fázach:

1. Pilotné overovanie systému šandardizácie ŠRaVVP
2. Pilotná akreditácia ŠRaVVP.

Štandardy ŠRaVVP v kontexte žiadostí o akreditáciu považujeme za záväzný dokument, žiadatelia o akreditáciu ich musia rešpektovať a obsahovo žiadosti napĺňať v súlade s nimi. Vsadením ŠRaVVP do justičného a väzenského systému a ich kontinuálnou realizáciou bude priebežne dochádzať k potrebným úpravám a zmenám (na základe rizík a potrieb účastníkov, spätných väzieb účastníkov aj lektorov a pod.), preto vnímame štandardy ako otvorený dokument, ktorý bude v priebehu času novelizovaný tak, aby bol vždy aktuálny.

2.5.3 Štandardy Základného resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu s názvom „Základný balík“

Dokument Štandardy Základného resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu (Kleskeň 2022) upravuje všeobecné charakteristiky ZRaVVP akými sú názov, cieľ, metódy, štruktúra a tematický obsah tém jednotlivých modulov, organizačná forma, zloženie skupiny, dĺžku trvania a rozsah modulov s povolenými absenciami, materiálne a technické zabezpečenie, profil lektora, kontraindikácie pri zaradení, dokumentácia, spôsob ukončenia, hodnotenie efektivity Základného RaVVP.

Prvá verzia dokumentu Štandardy ZRaVVP bola predložená 06/2019 na vedomie členom riadiaceho výboru, následne po pilotnom overovaní a zapracovaní pripomienok bol dokument schvaľovaný členmi RV ako finálny v 05/2022.

2.6 Nástroje

Jedným z inovatívnych prvkov smerujúcich k efektívnej resocializácii odsúdených osôb sú i nástroje na hodnotenie rizík a určenie potrieb. Procesne sú prvým krokom v prípadovom manažmente páchatel'a a ich výsledok určuje zameranie (obsah) a intenzitu (rozsah) následných odborných intervencií (nielen v rámci penitenciárneho zaobchádzania).

V kontexte pôsobnosti ZVJS bol do roku 2020 využívaný najmä nástroj Hodnotenie rizika sociálneho zlyhania, ktorý bol od 01/2021 modifikovaný a nahradený Nástrojom na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti (angl. Crime Risk Assessment, skr. CRA). Ďalší, nemenej dôležitý nástroj používaný vo výstupnom oddiele odborným personálom je Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia, prostredníctvom ktorého je určená odsúdenej osobe podľa miery rizika a

potrieb povinná účasť v resocializačných a výchovných vzdelávacích programoch a účasť na informačno-poradenských službách. Zároveň od r. 2019 prebieha vývoj Nástroja na hodnotenie rizika spôsobenia závažnej ujmy bezprostredne po prepustení z väzenského zariadenia a Indikačného nástroja, ktorý určuje prioritu/tému kľúčového kriminogénneho faktora spojenú s identifikovaním potreby absolvovať príslušný resocializačný program.

Ku každému z uvedených nástrojov nižšie uvádzame podrobnejšie informácie.

2.6.1 Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia

Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia je nástroj, ktorý identifikuje rôzne oblasti klienta vo VTOS a zároveň patrí k nástrojom, podľa ktorých sa odsúdenej osobe určia intervencie vo VTOS. Nástroj zaznamenáva:

1. Základné osobné údaje
2. Analýzu silných a slabých stránok, príležitostí a ohrozenia v 7 oblastiach
 - a) Správanie vo VTOS
 - b) Rodina, vzťahy a komunita
 - c) Bývanie
 - d) Vzdelanie
 - e) Zamestnanie
 - f) Financie
 - g) Voľný čas
3. Riziká a dohľad
4. Potreby a plán
5. Programy (evidenciu absolvovaných programov, indikáciu vhodných programov)
6. Aktuálny stav
7. Administráciu

Za vypracovanie IAPSZ je zodpovedný odborný personál, ktorý určí odsúdenému podľa miery rizika a potrieb povinnú účasť v resocializačných a výchovných vzdelávacích programoch a taktiež účasť na informačno-poradenských službách. Pred samotným vypracovaním predloží sociálny pracovník/psychológ odsúdenej osobe na podpis „Súhlas dotknutej osoby so spracovaním osobných údajov“, ktorý je založený sociálnym pracovníkom do osobného spisu odsúdenej osoby vedenej na úseku/oddelení administratívy organizačno-právneho oddelenia ústavu. Fotokópia je odovzdaná sociálnemu kurátorovi-metodikovi do spisovej dokumentácie klienta.

Pre úspešné zníženie recidívy a začlenenie odsúdenej osoby do spoločnosti o prepustení z VTOS je dôležité, aby v prípade potreby dostali pomoc v potrebných oblastiach čo najrýchlejšie a pokračovalo sa s intervenciami indikovanými vo VTOS. Tento dokument predstavuje istým spôsobom „most“ medzi VTOS a životom na slobode. V praktickej rovine ide o prepojenie výkonu trestu odňatia slobody s úradmi práce sociálnych vecí a rodiny. Cieľom je, aby pomáhajúci profesionáli pokračovali v začatých intervenciách aj po prepustení, k čomu im pomôže práve vytvorený IAPSZ.

V súlade so súhlasom ministra spravodlivosti SR nástroj IAPSZ od 01/10/2019 nahrádza pôvodný program zaobchádzania. S účinnosťou od 01/10/2019 je nevyhnutné, aby každá odsúdená osoba umiestnená vo VODD mala postupne spracovaný/priebežne dopĺňaný IAPSZ. V deň vyradenia odsúdenej osoby z VODD je nutné, aby v IAPSZ bolo vypracované vyhodnotenie plánu resocializačnej pomoci (záverečné vyhodnotenie) z dôvodu premietnutia výsledkov resocializácie do komplexného hodnotenia programu zaobchádzania. V tab. 12 uvádzame počet vypracovaných IAPSZ od jeho spustenia do ostrej prevádzky.

Obdobie od 01/10/2019 do 31/03/2022	
Počet osôb zaradených do VODD v sledovanom období	1764
Počet založených IAPSZ	1764
Počet ukončených IAPSZ u vyradených osôb	1520

Tab. 12 Počet vypracovaných IAPSZ od jeho spustenia do ostrej prevádzky

Pôvodný nástroj, ktorý mal formu dokumentu MS Excel prešiel pilotným overovaním, počas ktorého dochádzalo k revíziám jednotlivých verzií dokumentov. V priebehu vznikli postupne tri verzie dokumentu, pričom posledná tretia verzia bola digitalizovaná, výsledkom čoho je aplikácia na webovej platforme. Digitalizácia IAPSZ umožnila cez vytvorené prístupy prepojiť všetky úrady práce sociálnych vecí a rodiny na Slovensku s výkonmi trestu odňatia slobody, čo v konečnom dôsledku znamená, že v deň prepustenia klienta je IAPSZ automaticky pridelené (po súhlase klienta) konkrétnemu úradu práce, aby mohol v prípade potreby s prepustenou osobou začať čo najrýchlejšie pracovať.

2.6.2 Nástroj na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti (CRA – CR „Crime risk assessment“)

Hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti je nástroj používaný najmä v procese hodnotenia odsúdeného ku konaniu o podmienecné prepustenie, konkrétne na preukázanie plnenia podmienok na podmienecné prepustenie a určenie resocializačnej prognózy. Proces používania CRA je súčasťou procesu zaobchádzania a podieľa sa na naplnení účelu výkonu trestu odňatia slobody. V rámci nástroja CRA hodnotitelia administrujú položky sekcií akými sú napr. vybrané rizikové faktory, penitenciárne zaobchádzanie, vybrané výstupy z psychologického vyšetrenia a i.

Od roku 2017 prebiehala v ZVJS modifikácia v tom čase využívaného nástroja Hodnotenie rizika sociálneho zlyhania. Vzhľadom na obmedzené trvanie výskumného projektu (18 mesiacov), rozsah spracovávaných údajov a prienik požadovaných výstupov, došlo od 01/01/2019 k vytváraniu nových aspektov CRA, a to pod gesciou národného projektu Šanca na návrat. Počas jednotlivých fáz vývoja nástroja CRA, ktorý prebiehal v časovom období rokov 2016 až 2020 boli realizované nasledovné aktivity:

1. Prieskumná sonda v krajinách Európskej únie ukázala, že pri stanovovaní rizika recidívy trestnej činnosti sa využíva certifikovaný/štandardizovaný nástroj, pričom sa zistilo, že hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti závisí od konkrétneho druhu kriminality.

2. Prieskumná sonda, ktorej hlavným cieľom bolo zistiť názory odborníkov pôsobiacich v ústavoch ZVJS na vybrané aspekty HRSZ, ktoré sa následne zohľadňovali pri modifikácii nástroja.
3. Katamnestické sledovanie recidívy podmienene prepustených odsúdených s vypracovaným HRSZ, ktorého cieľom bolo zistiť mieru prediktivity recidívy u podmienene prepustených osôb prediktívnu silu. Sledovanie prebiehalo na výskumnom súbore odsúdených (n=882), ktorí boli podmienene prepustení v časovom intervale od 01/01/2016 do 30/06/2016. V uvedenej skupine sa vyhľadávali odsúdení, ktorí sa v časovom rozptyle 34 mesiacov od termínu prepustenia vrátili do výkonu trestu odňatia slobody, pričom sa zároveň zisťovali dôvody ich opakovaného návratu do výkonu trestu (tzv. penitenciárna recidíva). Odsúdení, ktorí sa do výkonu trestu vrátili z dôvodu opakovaného spáchania trestného činu po prepustení, sa rozdeľovali podľa výsledku HRSZ spracovaného pred podmienecným prepustením. Katamnestickým sledovaním bolo zistené, že zo skupiny podmienene prepustených odsúdených sa do výkonu trestu vrátilo spolu 128 odsúdených. Z 90 odsúdených, ktorí sa vrátili do výkonu trestu pre spáchanie nového trestného činu bolo najviac odsúdených s vysokým rizikom.
4. Na základe výsledkov vyššie uvedených prieskumných sond, bol riešiteľským tímom vytvorený nový nástroj HRSZ. CRA pozostával z piatich obsahovo a kompetenčne samostatných sekcií. Za administráciu konkrétnych dotazníkov nástroja CRA zodpovedali štyria navzájom nezávislí hodnotitelia (sociálny pracovník, pedagóg, psychológ a pracovník preventívno-bezpečnostnej služby) s minimálne dvojročnou praxou. Súčasťou nástroja bola aj podrobná príručka pre hodnotiteľov (manuál), ktorá pri každej položke nástroja určovala zdroj údajov, ktorý hodnotiteľ využíva, vysvetlenie preddefinovaných možností číselníka a modelové príklady hodnotenia. Ďalším rozdielom oproti HRSZ bolo, že hodnotitelia nepoznali bodové skóre jednotlivých položiek a ani celkovú kalibráciu. Osobitosťou nástroja CRA bolo, že popri štatistických a klinických položkách obsahoval aj položku označenú ako „expertné posúdenie“, ktorá umožňovala každému hodnotiteľovi vyjadriť sa na základe jeho teoretických znalostí a praktických skúseností (expertné posúdenie rizika recidívy trestnej činnosti ako kvalitatívny prvok nástroja). Z pohľadu celkovej kalibrácie nástroja síce nešlo o položku, ktorá by sama určovala hodnotu rizika recidívy, avšak umožňovala doplniť „tvrdé“ štatistické údaje o vklad hodnotiteľa. Ďalším špecifikom nástroja (aj z pohľadu jeho medzinárodnej komparácie) bola položka „overenie pravdivosti autoanamnestických údajov“. Prostredníctvom tejto položky sa zaznamenávalo náhodné overenie tých informácií poskytovaných odsúdeným počas výkonu trestu, ktoré nie je možné zisťovať automatizovane z externých informačných systémov (dosiahnuté vzdelanie, bývanie po prepustení, dĺžka zamestnania pred nástupom do výkonu trestu a pod.). Cieľom tejto položky bolo, aby hodnotenie predikcie potenciálneho rizika recidívy trestnej činnosti odsúdeného odrážalo aj možné účelové správanie odsúdeného počas výkonu trestu.

Jednotlivé verzie nástroja prešli pripomienkovým konaním expertov na národnej a medzinárodnej úrovni. Kľúčovými pri jeho tvorbe však boli pilotné overovania nástroja priamo v ÚVTOS.

Pilotné testovanie prvej verzie nástroja CRA prebiehalo od 01/09/2018 do 31/12/2018 v ústavoch Banská Bystrica, Banská Bystrica-Kráľová, Hrnčiarovce nad Parnou, Košice, Nitra-

Chrenová a Ružomberok. Cieľom bolo zhromaždiť podklady k overeniu validity a reliability nástroja, identifikovať problematické oblasti jeho spracovávaní z pohľadu hodnotiteľov, vyhodnotiť časovú náročnosť administrácie jedného dotazníka a porovnať celkový výsledok a vyhodnotenie jednotlivých položiek v nástrojoch HRSZ a CRA u toho istého odsúdeného (zistiť príčiny rozdielneho výsledku). V kontexte výsledkov predmetného pilotného testovania bol po spustení projektu z vybraných riešiteľov vytvorený tím CRA. Jeho úlohou bolo zapracovať poznatky z pilotného testovania prvej verzie nástroja (upraviť položky, kalibráciu, textáciu číselníkov), rozšíriť použitie nástroja CRA aj na diferenciaciu odsúdených a identifikáciu „rizikových“ skupín odsúdených pre potreby zaradenia do výstupného oddielu, rozšíriť skupinu hodnotiteľov určených v nástroji CRA o hodnotiteľa z postpenitenciárnej oblasti a digitalizovať nástroj CRA.

Po zvážení a zapracovaní výsledkov z prvého pilotného testovania bol nástroj CRA (ako druhá verzia) podľa obsahu položiek a počtu hodnotiteľov rozdelený do dvoch variantov:

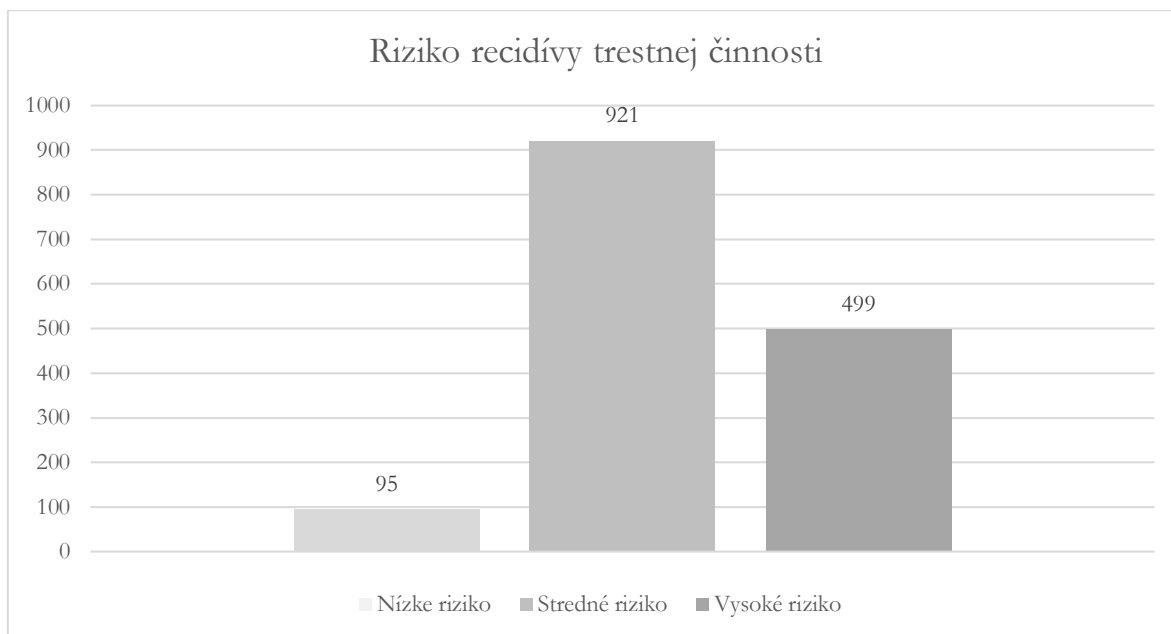
- a) CRA-CR („Crime Risk Assessment-Conditional Release“, v preklade „hodnotenie rizika recidívy pri podmienenečnom prepustení“ a
- b) CRA-RU („Crime Risk Assessment-Reentry Unit“, v preklade „hodnotenie rizika recidívy odsúdeného umiestneného vo výstupnom oddiele“).

V CRA-RU bol oproti CRA-CR doplnený ďalší hodnotiteľ – sociálny kurátor úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý sa v doplnenej položke vyjadroval k otázke prostredia, do ktorého sa odsúdený vracia z výkonu trestu odňatia slobody (či ide o rizikové prostredie/lokalitu, ako reagujú členovia komunity na očakávaný návrat odsúdeného a pod.) a možnostiam realizácie (pokračovania) v cieľných odborných intervenciách po prepustení (napr. doliečovací proces pri odsúdených osobách vykazujúcich znaky závislosti a pod.). CRA-RU je určený na hodnotenie odsúdeného umiestneného do výstupného oddielu vybudovaného v rámci národného projektu Šanca na návrat.

Pilotné testovanie druhej verzie nástroja CRA prebiehalo od 01/10/2019 do 31/01/2020 vo všetkých ústavoch. Cieľom bolo pokračovať v zhromažďovaní podkladov k overeniu validity a reliability nástroja a identifikácii problematických oblastí elektronického spracovávaní dotazníkov. Spusteniu pilotného testovania predchádzalo školenie hodnotiteľov. Administrácia dotazníkov nástroja CRA prebiehala v aplikácii eCRA u tých odsúdených, ktorí mali byť zaradení do výstupného oddielu a u odsúdených, v prípade ktorých sa spracovávalo hodnotenie ku konaniu o podmienenečnom prepustení. V priebehu pilotného testovania mohli zároveň hodnotitelia zasielať svoje podnety, postrehy a pripomienky prostredníctvom diskusného fóra. Na základe výsledkov pilotného testovania druhej verzie nástroja došlo k úprave nástroja CRA do jeho finálnej podoby. Súčasne došlo k prepojeniu aplikácie eCRA s informačným systémom ZVJS, čím sa vo väčšine položiek konkrétneho dotazníka zabezpečilo automatizované vyplnenie s možnosťou editácie hodnotiteľom.

Od 01/01/2021 je nástroj CRA spustený v ostrej prevádzke a nahradil nástroj HRSZ pri hodnotení odsúdeného pri podmienenečnom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody. Od spustenia CRA do pilotnej prevádzky k 03/2022 sme hodnotili úroveň rizika recidívy trestnej činnosti u odsúdených osôb zaradených do VODD. V grafe 2 uvádzame prehľad úrovne rizika recidívy u osôb prepustených z VTOS na základe riadneho konca trestu (KTR) alebo na základe

podmienečného prepustenia (PP). Z celkového počtu 2023 prepustených, nemalo vypracované CRA 488 osôb a 20 osôb ho malo neúplné, z uvedeného dôvodu boli zo súboru vyradení. Z počtu n=1515 vykazuje stredné riziko recidívy 60,79 % osôb, nízke riziko 6,27 % a vysoké riziko 32,94 %.

Graf 2 Prehľad úrovne rizika recidívy u odsúdených osôb zaradených vo VODD, u ktorých bol realizovaný nástroj na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti CRA

2.6.3 Nástroj na hodnotenie rizika spôsobenia závažnej ujmy bezprostredne po prepustení z väzenského zariadenia (angl. Risk of Serious Harm)

Za posledných tridsať rokov bolo vyvinutých množstvo nástrojov na predikciu všeobecnej recidívy, avšak následok spôsobený pri trestných činoch je rôzny, preto s ohľadom na zachovanie bezpečnosti jednotlivcov i celej spoločnosti, je nevyhnutná identifikácia páchateľov, ktorých trestná činnosť je spôsobilá vyvolať závažný následok zasahujúci do fyzickej a psychickej integrity osôb.

Predikcia budúceho násilného správania, ktorého následkom je spôsobenie závažnej ujmy je dôležitá na účel identifikácie nebezpečných páchateľov vyžadujúcich zvýšený dohľad, príp. liečbu. Cieľom predikcie násillia z pohľadu spoločnosti je zachovanie bezpečnosti a ochrana pred páchateľmi závažných násilných trestných činov. Dôsledná predikcia z pohľadu páchateľa je zase významná pre zachovanie jeho práv, ktoré by nemali byť na základe chybné predikcie neprimerane obmedzené, v dôsledku čoho môže dôjsť k zadržiavaniu jednotlivcov na dlhšie obdobie, ako je potrebné a s tým súvisiacimi hospodárskymi, sociálnymi, a občianskymi dôsledkami.

Hodnotenie rizika spôsobenia závažnej ujmy po prepustení z väzenského zariadenia možno vo všeobecnosti definovať ako hodnotenie rizika, že nastane opätovné násilné správanie jednotlivca bezprostredne po prepustení z väzenského zariadenia, ktorého následkom je spôsobenie závažnej ujmy (angl. serious harm) na jednotlivcovi alebo spoločnosti. Ide o predikciu skutočného alebo potenciálneho rizika budúceho násillia (skr. nástroja HRON – hodnotenie rizika opakovaného násillia). Tvorba hodnotenia a znižovanie potenciálnych negatívnych následkov je kľúčovou zásadou uvedených nástrojov.

Hodnotiaci nástroj na predikciu spôsobenia závažnej ujmy v rámci ZVJS bol vyvinutý v súvislosti s dvoma typmi páchatel'ov, ktorí predstavujú potenciálne alebo skutočné nebezpečenstvo pre spoločnosť. Ide o páchatel'ov sexuálnych trestných činov a páchatel'ov násilných trestných činov. Preukázanie spoľahlivosti nástroja na predikciu násilia je iba prvým krokom pri predchádzaní násilia, nevyhnutné je prepojenie hodnotenia rizika spôsobenia závažnej ujmy s dobre vypracovanými stratégiami dohľadu a liečby tak, aby poškodené alebo potenciálne obeť zostali chránené a neboli vystavené nebezpečenstvu.

Vývoj hodnotiaceho nástroja na predikciu spôsobenia závažnej ujmy v rámci ZVJS prebiehal od októbra 2019. Na základe rozsiahleho štúdia boli vyselektované kľúčové rizikové kriminogénne faktory vo vzťahu k príslušnej cieľovej skupine, vykonali sa modifikácie položiek nástroja a úpravy kalibrácie. Nástroj zahŕňa statické (napr. vek posudzovanej osoby, kriminálnu históriu a pod.) a dynamické (interpersonálne konflikty, závislosti a pod.) faktory alebo prediktory násilného správania. Východiskom predikcie násilného správania po prepustení z VTOS je najmä analýza a charakter správania posudzovanej osoby v minulosti, teda kriminálnej histórie odsúdenej osoby (napr. početnosť spáchaných násilných trestných činov, ich typová závažnosť, druhová rôznorodosť alebo rovnorodosť spáchanej trestnej činnosti, prípadná gradácia násilného správania).

Za účelom preukázania validity a reliability nástroja boli doposiaľ vykonané dve pilotné testovania. Pred jednotlivými pilotnými testovaniami bol zrealizovaný proces profesorskej oponentúry, ktorú vykonávali odborníci z oblasti psychológie a práva. Pilotné overovanie č. 1 prebiehalo v období od 12/2020 do 02/2021. Analýze bol podrobený výskumný súbor 33 respondentov. Typ výberu súboru bol zámerný, na základe kritérií: muž, vek ≤ 50 , deskriptor v internom informačnom systéme „násilie“, „násilník“, „sklony k násiliu“. Na základe predefinovaných kritérií bol vyselektovaný výskumný súbor v počte deväť respondentov na pilotné overovanie č. 1 (tab. 13). Na základe vyhodnotenia výskytu rizikových faktorov na posúdenie rizika nebezpečnosti páchatel'ov násilných trestných činov boli hodnoteným osobám pridelené body v jednotlivých oblastiach, ktoré prislúchajú závažnosti prediktorov. Maximálny počet získaných bodov bol 28. Šesť osôb získalo celkové hodnotenie nad 20 bodov (rozptyl 21 b. až 26 b.) a 3 osoby mali celkové hodnotenie pod 20 bodov (rozptyl 12 b. až 17 b.). Na uvedenom výskumnom súbore bola identifikovaná vysoká frekvencia výskytu navrhovaných kriminogénnych faktorov.

Poradové číslo	Identifikátor	Celkové skóre HRON (max. 28b.)
1.	JM01	26
2.	HM02	24
3.	LM03	22
4.	JP04	23
5.	IS05	22
6.	MB06	21
7.	JK07	17
8.	VH08	13
9.	RŠ09	12

Tab. 13 Prehľad vyhodnotenia pilotného overovania č. 1 ROSH

Pilotné overovanie č. 2 (tab. 14) prebiehalo v období od 07/2021 do 09/2021, malo charakter retrospektívnej štúdie. Výskumný súbor tvorilo 30 mužov, typ výberu súboru bol zámerný, kritéria boli stanovené vrátane operacionalizácie závažnej ujmy: osoba odsúdená za spáchanie trestného činu násilnej povahy na nepodmienečný trest odňatia slobody, ktorá po prepustení z VTOS spáchala do 12 mesiacov úmyselný trestný čin násilnej povahy, pri ktorom je obeť usmrtená alebo je jej spôsobená iná závažná ujma, ktorej následok je neodstrániteľný alebo len ťažko odstrániteľný. Z výskumnej vzorky vykazovalo úroveň vysokého rizika 28 respondentov, čo tvorí percentuálny podiel 93 %. Počas pilotného overovania č. 2 sa dospelo k viacerým parciálnym zisteniam ovplyvňujúcim ďalšie praktické využívanie nástroja v praxi.

Počet bodov Max. 40b.	Percentuálne rozvrstvenie	Rozdelenie rizika	Výsledok pilotného overovania č. 2	Percentuálny rozptyl vyhodnotenia
< 10	< 25%	nízke riziko	-	-
10 - 20	26% - 50%	stredné riziko	2 osoby ≤ 50%	38% - 50%
21 - 40	51% - 100%	vysoké riziko	28 osôb > 60%	63% - 88%

Tab. 14 Prehľad vyhodnotenia pilotného overovania č. 2 ROSH

V súčasnosti skríningová 14. verzia nástroja HRON obsahuje 12 všeobecných prediktorov recidívy násilného správania a tri špecifické položky orientované na jedinečnosť hodnotenej osoby (napr. záver CRA). Medzi identifikované zistenia počas posledného pilotného overovania ovplyvňujúce ďalšie praktické využívanie nástroja patrili napr. úprava kalibrácie a textácie položiek v nástroji, potreba digitalizácie s cieľom zníženia času potrebného na administráciu nástroja, rozdelenie položiek medzi príslušné pracovné pozície podľa kompetencie, úprava názvu nástroja a jeho akronymu v slovenskom a anglickom jazyku.

2.6.4 Indikačný nástroj (angl. Needs Indication Tool)

Indikačný nástroj pomáha personálu vo VTOS určiť prioritu/tému kľúčového kriminogénneho faktora spojenú s identifikovaním potreby odsúdenej osoby absolvovať príslušný resocializačný a výchovný vzdelávací program.

Od 05/2021 je IN súčasťou digitalizovaného Individuálneho akčného plánu sociálneho začlenenia (v jeho samostatnej sekcii/časti „Programy“). IN obsahuje 6 sekcií s rovnomeným názvami kľúčových kriminogénnych faktorov priradených príslušnému špecializovanému resocializačnému a výchovnému vzdelávaciemu programu, napr. zamestnanosť, závislosť, finančná gramotnosť a i. Každá sekcia má max. 5 samostatných položiek, napr. jednou z položiek sekcie „Zamestnanosť“ je položka s názvom „dĺžka zamestnania rok pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody“.

V prvej fáze pilotného testovania bol IN aplikovaný pri odsúdených osobách, ktoré boli účastníkmi jedného z piatich špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov (Reštart, Život v komunite, Finančná gramotnosť, Zamestnanosť a Rodina a vzťahy). Pilotného overovania sa zúčastnilo 75 odsúdených osôb (15 na každý ŠRaVVP), z toho 16 z nich bolo zaradených do VODD. Cieľom pilotného testovania IN je komparácia výsledného skóre jednotlivých programov so zaradením do konkrétneho programu a následné prehodnotenie a úprava kalibrácie jednotlivých položiek. V tab. 15 uvádzame výsledok pilotného overovania. Na

základe komparácie výsledného skóre jednotlivých programov so zaradením do konkrétneho programu sme dospeli k záveru, že je potrebné prehodnotiť kalibráciu a upraviť jednotlivé položky v niektorých ŠRaVVP. Do úvahy je nutné brať aj malý počet respondentov a pilotné overovanie zopakovať na väčšej vzorke.

Názov programu	Percentuálna zhoda
ŠRaVVP Reštart	100 %
ŠRaVVP Život v komunite	53,33 %
ŠRaVVP Finančná gramotnosť	33,33 %
ŠRaVVP Zamestnanosť	60 %
ŠRaVVP Rodina a vzťahy	100 %

Tab. 15 Výsledok pilotného overovania IN – percentuálny podiel zhody u položiek IN a rizikovými faktormi vyplývajúcimi z osobnej karty odsúdenej osoby

2.7 Evaluačný mechanizmus

V rámci aktivít projektu a cielenej práce s odsúdenými osobami boli vybraní odsúdení (ktorým sa blížil koniec trestu) zaradení do VODD, v ktorom im boli poskytované rôzne druhy intervencií od vzdelávania po samoobslužné činnosti. Intervencie v podobe vzdelávacích aktivít sme priebežne overovali v procese implementácie projektu. Medzi základné druhy vzdelávania poskytovaného pod záštitou projektu patria okrem iných aj ZRaVVP a všetky vytvorené ŠRaVVP, ktorých hodnotenie Vám predstavíme v nasledujúcej kapitole.

2.7.1 Meranie efektivity ZRaVVP: Základný balík

Základný balík ako vzdelávacia intervencia s cieľom nadobudnutia nových alebo zdokonalenia existujúcich zručností, vedomostí a kompetencií potrebných na úspešné začlenenie do spoločnosti a uplatnení sa na trhu práce, pozostáva zo 7 samostatných modulov: Zamestnanosť, Právne aspekty, Finančná gramotnosť, Závislosť, Sociálna komunikácia, Sebapoznanie, Rodinné vzťahy. Hodnotenie efektivity ZRaVVP prebieha na dvoch úrovniach:

1. Prvou je hodnotenie odsúdených osôb lektormi (resp. pedagógmi, psychológmi a sociálnymi pracovníkmi – ďalej len lektormi) na hodnotiacich škálach. Škály obsahujú komplexné hodnotenie, ktoré v sebe zahŕňa hodnotenie ZRaVVP a zároveň aj hodnotenie pobytu vo VODD, ktoré reflektuje motiváciu odsúdenej osoby na zaradenie do VODD, postoj k vlastnej trestnej činnosti, realistikosť vnímania vlastnej osobnej a rodinnej situácie, realistikosť hodnotenia osobnej situácie odsúdeného zameraná na uvedenie si vlastných osobných rizík, motivácia odsúdeného k životu bez recidívy, plán na život po prepustení, hodnotenie úrovne sociálnej komunikácie u odsúdeného a záverečné hodnotenie progresu u odsúdeného po pobyte vo VODD. Hodnotenie prebieha elektronicky prostredníctvom webového portálu nástroje.sancananavrat.sk.
2. Súčasťou ZRaVVP sú aj moduly, ktoré sú koncipované s väčším dôrazom na zvyšovanie vedomostnej úrovne odsúdených osôb. Tieto sú vyhodnocované

prostredníctvom vedomostných testov. Ide o moduly Zamestnanosť, Právne aspekty, Finančná gramotnosť a Závislosť.

Hodnotenie prostredníctvom hodnotiacich škál, ako aj vedomostných testov sa realizuje na začiatku aj na konci ZRaVVP a mieru zlepšenia odsúdenej osoby v sledovaných oblastiach meriame porovnaním výsledkov vstupného a výstupného hodnotenia. Súčasťou výstupného hodnotenia je aj zhodnotenie celkového progresu odsúdenej osoby lektorom programu.

Efektivitu ZRaVVP sme overili na vzorke 505 odsúdených osôb zaradených do výstupného oddielu. 456 osôb bolo mužského pohlavia, 49 bolo žien. Priemerný vek v súbore bol 40,3 roka. Pred zaradením do VODD sme v rámci vstupného hodnotenia získali údaje o motivácii odsúdených osôb k pobytu vo VODD. U viac ako polovice týchto osôb bola motivácia k pobytu vo VODD vysoko pozitívna alebo prevažne pozitívna (57,2 %). U tretiny odsúdených bola motivácia zmiešaná, resp. nedala sa posúdiť (33,7 %), negatívna motivácia bola u 9,1 %.

Z oblastí súvisiacich so sociálnymi kompetenciami odsúdených osôb, ich náhľadom na vlastnú trestnú činnosť, na svoju osobnú a rodinnú situáciu a plánom na život po prepustení sme hodnotili 5 položiek. Najväčšie systematické zmeny dosiahli účastníci ZRaVVP v položke „Realistický plán na život po prepustení“ a „Motivácia na život bez recidívy“. V strede pomyselného kontinua bola dosiahnutá zmena v položke „Realistickosť hodnotenia vlastnej rodinnej situácie“, oblasti s relatívne najmenším priemerným zlepšením boli „Postoj k trestnej činnosti“ a „Úroveň sociálnej komunikácie“.

U vedomostných testov, ako súčasť hodnotenia efektivity ZRaVVP, sme zaznamenali vo všetkých sledovaných oblastiach štatisticky významné zlepšenie. Najvýraznejší efekt bol dosiahnutý v moduloch Zamestnanosť, Právne aspekty a Závislosť (zoradené od najsilnejšieho efektu), relatívne najmenšie zlepšenie skóre sme zaznamenali v testoch k modulu Finančná gramotnosť. V celkovom záverečnom hodnotení progresu u odsúdených po pobyte vo VODD hodnotili lektori odsúdených v polovici prípadov ako mierne až výrazne zlepšených (50,5 %), viac ako tretinu hodnotili ako minimálne zlepšených (35,6 %) a 13,9 % odsúdených opustilo VODD podľa hodnotenia lektorov bez zlepšenia.

Z iných zistení sa javí ako významný rozdiel medzi mužmi a ženami v hodnotení celkového progresu, kde sú ženy hodnotené ako štatisticky významne výraznejšie zlepšené. V hodnotení motivácie k pobytu vo VODD sme rozdiely medzi mužmi a ženami nezaznamenali.

2.7.2 Meranie efektivity ŠRaVVP

Meranie efektivity každého ŠRaVVP zväčša (podľa typu a tematického zamerania programu) pozostáva obdobne z dvoch zložiek:

1. Prvou zložkou je testovanie vedomostí odsúdených osôb. Na začiatku realizácie aktivít každého ŠRaVVP účastníci programov vyplnia vedomostný test obsahujúci jednoduché uzavreté otázky alebo dotazník zisťujúci postoje relevantné k tematickým oblastiam ŠRaVVP. Rovnaký test/dotazník dostávajú odsúdené osoby aj po skončení realizácie programu, pričom následne dochádza k vzájomnému porovnaniu výsledkov s cieľom

zistiť, či došlo k zlepšeniu v nadobudnutých vedomostiach u odsúdenej osoby po absolvovaní programu.

2. Druhou zložkou merania efektivity je hodnotenie odsúdenej osoby lektorom prostredníctvom hodnotiacich škál. Po úvodných stretnutiach, kedy sa lektori s účastníkmi zoznámia a zmapujú si ich silné stránky a rezervy, vypracujú lektori hodnotenie každého účastníka v sledovaných oblastiach (pre každý program špecifické vedomosti, zručnosti, kompetencie) na hodnotiacich škálach od nula po štyri. Hodnotenie v tejto podobe je realizované na začiatku ŠRaVVP a rovnako aj po jeho ukončení s následnou komparáciou vstupného a výstupného hodnotenia. U dvoch ŠRaVVP Reštart a Život v komunite prebieha hodnotenie elektronicky prostredníctvom portálu nástroje.sancanavrat.sk. Do konca implementácie projektu je plánovaná elektronizácia hodnotiacich škál všetkých ŠRaVVP.

Pri hodnotení jednotlivých programov uvádzame počet účastníkov programu, u ktorých disponujeme kompletnými údajmi, ktoré ďalej analyzujeme. Tento počet je spravidla nižší, než počet odsúdených osôb pôvodne zaradených do programu, pretože časť z týchto osôb program z objektívnych dôvodov nedokončila. Pri niektorých ŠRaVVP môže byť vyhodnotený rozdielny počet hodnotiacich škál a vedomostných testov (resp. dotazníkov), tento rozdiel vzniká v prípade, že sú niektorí z účastníkov prepustení z výkonu trestu odňatia slobody alebo vyradení z programu skôr, než absolvujú test, avšak lektori vypracujú aspoň ich hodnotenie na škálach.

ŠRaVVP Finančná gramotnosť

Vstupné a výstupné hodnotenie účastníkov ŠRaVVP Finančná gramotnosť pozostáva z vedomostného testu a z hodnotenia účastníkov lektormi na hodnotiacich škálach v tematických oblastiach ako manažment osobných financií, komunikácia s finančnými inštitúciami, plánovanie rodinného rozpočtu a finančných zdrojov, metódy platobného styku a pod.

Vedomostné testy sme získali od 20 účastníkov. Pri celkovom možnom testovom skóre 15 bodov dosiahli účastníci programu priemerné zlepšenie výstupného testového skóre o 3,1 bodu, čo je ekvivalentné zlepšeniu vedomostnej úrovne o 20 %.

Lektori vypracovali 23 účastníkom programu hodnotenie celkového progresu, vedomostí, zručností a kompetencií nadobudnutých v programe na hodnotiacich škálach. S výrazným alebo citeľným zlepšením ukončilo program 26,1 % účastníkov, s miernym zlepšením 43,5 účastníkov a s minimálnym zlepšením 39,1 % účastníkov. Žiadny z účastníkov neabsolvoval program bez zlepšenia.

ŠRaVVP Zamestnanosť

Vstupné a výstupné hodnotenie účastníkov ŠRaVVP Zamestnanosť pozostáva z vedomostného testu a z hodnotenia účastníkov lektormi na hodnotiacich škálach v tematických oblastiach ako orientácia na trhu práce, rozvoj zručností pre uplatnenie na trhu práce, sebaaprezentácia, nezamestnanosť a sociálno-patologické javy, informačné systémy trhu práce a pod.

Vstupné a výstupné vedomostné testy vyplňalo 19 účastníkov. Pri celkovom dosiahnuteľnom testovom skóre 15 bodov dosiahli účastníci programu priemerné zlepšenie výstupného skóre o 4,2 bodu, čo je ekvivalentné zlepšeniu o 28 %.

Celkový progres, vedomosti, zručnosti a kompetencie nadobudnuté účastníkmi v programe hodnotili lektori na hodnotiacich škálach. Toto hodnotenie lektori vypracovali spolu 28 účastníkom programu. S výrazným alebo citeľným zlepšením ukončilo program 28,6 % účastníkov, s miernym zlepšením taktiež 28,6 % účastníkov, s minimálnym zlepšením 39 % účastníkov. Bez zlepšenia ukončilo program 3,6 % odsúdených.

ŠRaVVP Život v komunite

Vstupné a výstupné hodnotenie účastníkov ŠRaVVP Život v komunite pozostáva z dotazníka reflektujúceho postoje a vedomosti a z hodnotenia účastníkov lektormi na hodnotiacich škálach v tematických oblastiach ako domáce násilie, závislosti, prostitúcia, obchodovanie s ľuďmi, sekty, úžera, dôležitosť vzdelania, zdravia, zamestnania, vysporiadanie/legalizácia bývania a pod.

Vstupné a výstupné dotazníky sme získali od 22 účastníkov programu. Pri celkovom dosiahnuteľnom skóre 16 bodov dosiahli účastníci programu priemerné zlepšenie testového skóre o 1,86 bodu, čo je ekvivalentné zlepšeniu o 11,6 %.

Lektori v pilotnom overovaní programu spracovali záverečné hodnotenie progresu účastníkov celkom 23 osobám. Viac ako tretina účastníkov (34,8 %) dosiahla výrazné alebo citeľné zlepšenie kompetencií, vedomostí a zručností rozvíjaných v rámci programu. S miernym zlepšením ukončilo program 39,1 % účastníkov. Pätina (21,7 %) dosiahla aspoň minimálne zlepšenie, bez zlepšenia ukončilo program len 4,3 % účastníkov.

ŠRaVVP Reštart

Vstupné a výstupné hodnotenie účastníkov ŠRaVVP Reštart po pilotnom overovaní bolo spracované prostredníctvom hodnotiacich škál lektormi v tematických oblastiach ako intrapersonálne schopnosti, komunikácia, motivácia k zmene životného štýlu, sebahodnotenie, riešenie konfliktov, sociálne dôsledky závislosti, prevencia a zvládanie relapsu a pod.

V pilotnom overovaní efektivity programu lektori vypracovali záverečné hodnotenie progresu účastníkov celkom 23 osobám. Najväčší podiel účastníkov ukončil program s výrazným alebo citeľným zlepšením (39,1 %). Viac ako tretina účastníkov (34,8 %) dosiahla v programe mierne zlepšenie rozvíjaných zručností a kompetencií. Pätina (26,1 %) dosiahla aspoň minimálne zlepšenie, ani jeden účastník neukončil program bez zlepšenia.

ŠRaVVP Rodina a vzťahy

Vstupné a výstupné hodnotenie účastníkov ŠRaVVP Rodina a vzťahy odsúdených osôb pozostáva z vedomostného testu a z hodnotenia účastníkov lektormi prostredníctvom hodnotiacich škál v oblastiach ako postavenie a úloha rodiny v spoločnosti, funkcie rodiny, náročné situácie a problémy v rodine, partnerský vzťah, rodičovské a súrodenecké vzťahy, špecifiká rodiny s členom vo VTOS a pod.

V pilotnom overovaní sú aktuálne dostupné údaje od 10 účastníkov programu, od ktorých sme získali vstupné aj výstupné vedomostné testy aj hodnotenie na škálach. Celkové dosiahnuteľné skóre vo vedomostnom teste je 14 bodov, pričom skupina dosiahla priemerné zlepšenie testového skóre o 4,1 bodu, čo zodpovedá zlepšeniu o 29,3 %.

Podľa hodnotenia celkového progresu odsúdených lektormi ukončilo program 30 % odsúdených s výrazným alebo citeľným zlepšením, 40 % s miernym zlepšením a 30 % s minimálnym zlepšením. Ani jeden z hodnotených účastníkov neukončil program bez zlepšenia.

V závere pilotného overovania efektivity špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov možno zhrnúť, že všetky dosiaľ zhodnotené programy boli účastníkmi absolvované úspešne a ich prínosom z hľadiska celkového progresu je zlepšenie odsúdených osôb v oblastiach, ktoré mali programy za cieľ rozvíjať. Výrazné alebo citeľné zlepšenie sledovaných oblastí zručností, schopností a vedomostí sa podarilo dosiahnuť účastníkom v rozpätí 26 až 39 % v závislosti od programu, ak vezmeme do úvahy ako úspech aj mierne zlepšenie, v každom zo sledovaných programov dosiahlo takýto pokrok viac než polovica, najviac tri štvrtiny účastníkov. V tab. 16 uvádzame stručný prehľad miery zlepšenia posudzovaných zručností a kompetencií vo vyhodnotených ŠRaVVP.

Miera zlepšenia	ŠRaVVP				
	Finančná gramotnosť	Zamestnanosť	Reštart	Život v komunite	Rodina a vzťahy
s výrazným alebo citeľným zlepšením	26,1%	28,6%	39,10%	34,80%	30%
s miernym zlepšením	43,5%	28,6%	34,80%	39,10%	40%
s minimálnym zlepšením	39,1%	39,0%	26,10%	21,70%	30%
bez zlepšenia	0,0%	3,6%	0%	4,30%	0%
mierne až výrazné zlepšenie spolu	69,6%	57,2%	73,90%	73,90%	70%

Tab. 16 Porovnanie miery zlepšenia posudzovaných zručností a kompetencií vo vyhodnotených ŠRaVVP

Súčasťou výstupov podaktivity 1.5 Evaluácia projektu je aj tzv. evaluačná matica (evaluation design matrix), ktorá slúži ako prehľadný nástroj na plánovanie a samotnú realizáciu hodnotenia projektu. Jedná sa o jednoduchú tabuľku s jedným riadkom pre každú hodnotiacu otázku, ku ktorej prislúchajú stĺpce zaoberajúce sa napr. metódami zberu dát, zdroje údajov, zdroje analýzy, kritériá výberu a hodnotenia, výstupy, atď. Evaluačná matica je charakteristická tým, že spája každú otázku so všetkými odpoveďami, ktoré jej prislúchajú. Evaluačnú maticu projektu prikladáme v prílohe č. 3.

2.7.3 Sumarizácia výskumných zistení vyhodnotenia efektivity

Základný resocializačný a výchovný vzdelávací program „Základný balík“

Výskumný súbor: N=505 (456 mužov, 49 žien)
Priemerný vek 40,3 roka

Termín zberu dát: 01/2020 – 02/2022

Použitá štatistická metóda: t-test

Záver:

Pred zaradením do VODD sme v rámci vstupného hodnotenia získali údaje o motivácii odsúdených osôb k pobytu vo VODD. U viac ako polovice týchto osôb bola motivácia k pobytu vysoko pozitívna alebo prevažne pozitívna (57,2 %). U tretiny odsúdených bola motivácia zmiešaná, resp. nedala sa posúdiť (33,7 %), negatívna motivácia bola u 9,1 %.

Z oblastí súvisiacich so sociálnymi kompetenciami odsúdených osôb, ich náhľadom na vlastnú trestnú činnosť, na svoju osobnú a rodinnú situáciu a plánom na život po prepustení sme hodnotili päť položiek. Najväčšie systematické zmeny dosiahli účastníci ZRaVVP v položke „Realistický plán na život po prepustení“ a „Motivácia na život bez recidívy“. V strede pomyselného kontinua bola dosiahnutá zmena v položke „Realistickosť hodnotenia vlastnej rodinnej situácie“, oblasti s relatívne najmenším priemerným zlepšením boli „Postoj k trestnej činnosti“ a „Úroveň sociálnej komunikácie“.

Vedomostné testy ako súčasť hodnotenia efektivity ZRaVVP boli použité v štyroch oblastiach: Finančná gramotnosť, Závislosť, Právne aspekty a Zamestnanosť. Vo všetkých sledovaných oblastiach došlo k štatisticky významnému zlepšeniu skóre. Najvýraznejší efekt bol dosiahnutý v moduloch Zamestnanosť, Právne aspekty a Závislosť (zoraďené od najsilnejšieho efektu), relatívne najmenšie zlepšenie skóre sme zaznamenali v testoch k modulu Finančná gramotnosť.

V celkovom záverečnom hodnotení progresu u odsúdených po pobyte vo VODD hodnotili lektori odsúdených v polovici prípadov ako mierne až výrazne zlepšených (50,5 %), viac ako tretinu hodnotili ako minimálne zlepšených (35,6 %) a 13,9 % odsúdených opustilo VODD podľa hodnotenia lektorov bez zlepšenia.

Z iných zistení sa javí ako významný rozdiel medzi mužmi a ženami v hodnotení celkového progresu, kde sú ženy hodnotené ako štatisticky významne výraznejšie zlepšené. V hodnotení motivácie k pobytu vo VODD sme rozdiely medzi mužmi a ženami nezaznamenali.

Pracovníci VODD projektu v partnerských ústavoch hodnotili v rámci Základného balíka u odsúdených oblasti relevantné pre nadobudnutie náhľadu na vlastnú situáciu (vlastnú trestnú činnosť, osobnú a rodinnú situáciu) a pre zlepšenie adaptácie na slobodu. U odsúdených došlo vo všetkých piatich hodnotených oblastiach „pred“ a „po“ k štatisticky významnému zlepšeniu. Najväčšie systematické zmeny boli v položkách „Motivácia odsúdeného na život bez recidívy“ a „Realistický plán na život po prepustení“. Oblasti s relatívne najmenším priemerným zlepšením boli: „Postoj k trestnej činnosti“ a „Úroveň sociálnej komunikácie“. Výsledky hodnotenia škál sa nachádzajú v tab. 17. V prvom stĺpci sú uvedené rozdiely priemerných skóre jednotlivých škál. Najlepší výsledok predstavuje najvyššia absolútna hodnota v uvedenom stĺpci. Táto hodnota vyjadruje rozdiel, ktorý získame, keď priemernú hodnotu výstupného hodnotenia účastníkov

programu v danej oblasti odpočítame od priemernej hodnoty ich vstupného hodnotenia. V hodnotiacich škálach predstavuje najnižšie bodové skóre najlepší výsledok, preto je prejavom zlepšenia, ak je priemerná hodnota výstupného hodnotenia účastníkov nižšia, než priemerná hodnota ich vstupného hodnotenia (alebo jednoducho, čím menšia hodnota na škálach, tým lepší výsledok).

Hodnotená oblasť „pred“ vs. „po“ absolvovaní modulov	Rozdiel priemerov vstupného a výstupného hodnotenia	t	Štatistická signifikancia (2-smerná)
Hodnotenie postoja odsúdeného k jeho trestnej činnosti	0,1584	3,770	<0,001
Realistickosť hodnotenia vlastnej rodinnej situácie	0,1663	3,982	<0,001
Motivácia odsúdeného k životu bez recidívy	0,1703	4,365	<0,001
Realistický plán života po prepustení	0,2337	6,370	<0,001
Hodnotenie úrovne sociálnej komunikácie u odsúdeného	0,1327	2,952	0,003

Tab.17 Porovnanie efektivity ZRaVVP v objektívnom hodnotení pomocou hodnotiacich škál (N=505)

Vedomostné testy ako súčasť hodnotenia efektivity ZRaVVP boli použité v štyroch oblastiach: Finančná gramotnosť, Závislosti, Právne aspekty a Zamestnanosť. Vo všetkých sledovaných oblastiach došlo k štatisticky významnému zlepšeniu skóre. Najvýraznejšie efekt bol dosiahnutý v oblastiach: Zamestnanosť, Závislosti a Právne aspekty, relatívne najmenší v oblasti Finančná gramotnosť. V tab. 18 sú uvedené rozdiely priemerov testového skóre vstupného a výstupného testu z každého modulu. V prvom stĺpci tabuľky sú uvedené rozdiely priemerov testového skóre vstupného a výstupného testu z každého modulu. Najlepší výsledok predstavuje najvyššia absolútna hodnota v uvedenom stĺpci. Táto hodnota vyjadruje rozdiel, ktorý získame, keď priemernú hodnotu dosiahnutého testového skóre výstupného testu daného modulu účastníkov programu odpočítame od priemernej hodnoty dosiahnutej vo vstupnom teste toho istého modulu. V hodnoteniach vedomostných testov jednotlivých modulov predstavuje najvyššie bodové skóre najlepší výsledok, preto je prejavom zlepšenia, ak je priemerná hodnota výstupného hodnotenia účastníkov vyššia, než priemerná hodnota ich vstupného hodnotenia, čiže naopak, než je tomu v predchádzajúcej tabuľke venovanej hodnotiacim škálam. V jednoduchosť, čím vyššia hodnota testového skóre, tým lepší výsledok.

Hodnotená oblasť (vedomostný test) „pred“ vs. „po“ absolvovaní modulu	Rozdiel priemerov vstupného a výstupného hodnotenia (testového skóre)	t	Štatistická signifikancia (2-smerná)
Finančná gramotnosť	-0,6545	-7,089	<0,001
Závislosti	-1,2733	-12,389	<0,001
Právne aspekty	-1,1188	-11,934	<0,001
Zamestnanosť	-1,9475	-11,323	<0,001

Tab. 18 Porovnanie efektivity ZRaVVP vo vedomostných testoch (N=505)

Iné výskumné závery zo zberu dát projektu

Komparácia miery recidívy odsúdených z partnerských VODD a ostatných ústavov 365 dní od prepustenia z VTOS

Výskumný súbor:

N=1813 (1659 mužov, 154 žien)

- priemerný vek VODD 37 rokov, kontrolná skupina 36 rokov
- priemerný počet predchádzajúcich odsúdení VODD 3,8 x,
- priemerný počet predchádzajúcich odsúdení neVODD 2,24 x
- priemerná dĺžka posledného trestu v rokoch VODD 3,8 roka,
- priemerná dĺžka posledného trestu v rokoch neVODD 1,7 roka
- zloženie súboru podľa umiestnenia vo VODD a podľa stupňa rizika recidívy v CRA (tab. 19).

Stupeň hodnotenia rizika recidívy (CRA)	Zaradení vo VODD (ŠNN)		Nezaradení vo VODD	
	počet	%	počet	%
Nízke riziko (CRA)	17	4,6	370	25,7
Stredné riziko (CRA)	234	62,9	887	61,6
Vysoké riziko (CRA)	121	32,5	184	12,8
SPOLU	372	100	1441	100

Tab. 19 Komparácia miery recidívy odsúdených z partnerských VODD a ostatných ústavov

Termín zberu dát:

01/10/2019 – 31/01/2020

Použitá štatistická metóda:

t-test, logistická regresia

Záver:

Za recidívu sme považovali odsúdenie na VTOS za novú vec v časovom intervale do 365 dní od dňa prepustenia z VODD, resp. z VTOS v nepartnerskom ústave. Efekt pobytu a intervencií poskytovaných vo VODD sa prejavil v kategórii odsúdených s vysokým rizikom recidívy podľa nástroja CRA – z partnerských VODD recidivovalo do 365 dní od prepustenia len 14,9 %, kým z odsúdených bez zaradenia do VODD recidivovalo do 365 dní 22,8 %.

U odsúdených s nízkym a stredným rizikom recidívy sa efekt nepotvrdil. Vzorka osôb z partnerských VODD bola nenáhodne častejšie odsúdená a mala významne dlhšie trvanie posledného trestu v rokoch, tzn. vzorka z partnerských VODD mala rizikovejšiu prognózu z hľadiska kriminogénnych faktorov v porovnaní s kontrolnou skupinou ešte pred meraním recidívy 365 dní od prepustenia z VTOS.

2.8 Vzdelávanie pracovníkov národného projektu Šanca na návrat

K naplneniu hlavného cieľa projektu je nevyhnutné disponovať odborne vzdelaným personálom, ktorý poskytne odsúdeným osobám komplexné intervencie vedúce k zmene ich osobnosti a životného štýlu, ktorý bude po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody spoločensky

akceptovateľný. Je však nutné si uvedomiť, že aj odborne vzdelaný personál musí kráčať v intenciách celoživotného vzdelávania a osvojovať si nové vedomosti a zručnosti. O to viac to platí v tak náročnom prostredí, akým je VTOS.

Nastavenie požiadaviek pre minimálne štandardy vzdelávania odborného personálu VODD je jedným zo základných výstupov projektu. Kontinuálne vzdelávanie prebiehalo počas realizácie celého projektu na báze pravidelných stretnutí formou školení, seminárov či tréningov. Ich cieľom bolo nielen prehĺbovanie existujúcich poznatkov a zručností, ale aj výmena príkladov dobrej praxe z VODD. Realizácia školení bola od roku 2020 poznačená COVID-19 opatreniami. Plánované prezenčné školenia boli z dôvodu prijatých protipandemických opatrení zrušené a bolo potrebné operatívne reagovať na aktuálnu situáciu. Školenia, ktorých charakter to umožňoval sa uskutočnili online formou prostredníctvom aplikácie Cisco Webex. Zážitkové formy vzdelávania boli realizované až v čase, kedy to pandemické opatrenia umožnili. Vzdelávanie odborného personálu korešpondovalo s ich aktuálnymi potrebami a požiadavkami, bolo realizované pred spustením jednotlivých aktivít do praxe.

Potreby vzdelávania na získanie odborných zručností a kompetencií boli mapované v komunikácii s odborným personálom. Pravidelný osobný kontakt formou metodických návštev, školení, v období pandemických opatrení formou online stretnutí dávali základ pre naplnenie vzdelávacích cieľov.

Vzdelávanie personálu môžeme rozdeliť do jednotlivých fáz:

V I. fáze vzdelávania sme pozornosť v procese zaobchádzania s odsúdenými zamerali na implementáciu informačno-poradenských služieb, kde bol dôraz kladený najmä na:

- a) elimináciu rizikových faktorov, posilňovanie protektívnych faktorov recidívy trestnej činnosti (napr. zamestnanie, bývanie, rodinné vzťahy, zvládanie záťažových situácií a i.), ktoré zároveň odsúdenému pomôžu predvídať vznik problémov pri jeho návrate do občianskeho života (napr. modelové situácie týkajúce sa rôznych tém/problémov, ktoré odsúdená osoba rieši po prepustení) a sú v súlade s princípom restoratívnej justície (obnova trestným činom narušeného sociálneho prostredia),
- b) získanie potrebných praktických informácií a dokumentov, týkajúcich sa rôznych administratívnych postupov v súlade s aktuálne platnou legislatívou (napr. riešenie resocializačného príspevku, vybavenie občianskeho preukazu a iných dokladov totožnosti a pod.).

V II. fáze vzdelávania sme sa sústredili na realizáciu Základného balíka (ZRaVVP), kde sme školenia zamerali na jeho témy. Vzdelávanie prebiehalo dominantne zážitkovou formou a týkalo sa tém: Právne aspekty, Závislosti, Finančná gramotnosť, Prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti.

Vychádzajúc z aplikačnej praxe a podnetov od pracovníkov bola do programu vzdelávania vložená aj požiadavka, ktorá smerovala k procesu zaobchádzania s odsúdenými a ich motivácii k spolupráci vo výstupných oddieloch a po ukončení výkonu trestu odňatia slobody. Vzdelávanie pracovníkov aj v tomto smere bolo neodkladné. Riešiteľský tím hľadal možnosti poskytnutia

kvalitného vzdelania v téme „Motivačné rozhovory“. Podarilo sa nám zabezpečiť vzdelávanie prostredníctvom erudovaného certifikovaného lektora PhDr. Jana Soukupa, PhD.

Primeraná pozornosť vzdelávania bola venovaná aj zabezpečovaniu lektorských činností pri pilotnom overovaní špecializovaných resocializačných a výchovných programov a lektorských činností modulárnych kurzov. V rámci workshopov sme riešili otázky súvisiace s vedením modulárnych kurzov, vedením pilotných overovaní špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov, metodickým usmernením a pod.

Po zrealizovaní doterajších blokov vzdelávania a jedného uceleného výcviku v „Motivačných rozhovoroch“, sme zrealizovali prieskum týkajúci sa prioritizácie tematických okruhov a plánovania ďalších vzdelávacích blokov, prostredníctvom zostavenia a distribúcie elektronického dotazníka. Cieľom dotazníka bolo identifikovať prioritu v nasledovných tematických oblastiach:

- Vedenie skupín
- Motivačné rozhovory
- Prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti
- Finančná gramotnosť
- Závislosti
- Rodina a vzťahy odsúdených osôb
- Zamestnanosť
- Právne aspekty
- Štátne sociálne dávky

Dotazníky boli vyplnené vo všetkých zapojených partnerských ústavoch, do prieskumu sme neoslovili len nových pracovníkov v projekte, ktorí sa nezapojili do vzdelávacích aktivít súvisiacich s realizáciou projektu od začiatku riešenia. Na základe prieskumu sme identifikovali prioritu v jednotlivých oblastiach, dôležitých pre výkon povolania a zvyšovanie odborných kompetencií a zameranie vzdelávania pracovníkov projektu. Priorita 1 bola uvedená v najvyššej početnosti v troch vzdelávacích tematických oblastiach: „Vedenie skupín“, „Motivačné rozhovory“ a „Prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti“. Na základe výsledkov dotazníkového prieskumu tiež pracovníci mali možnosť navrhnúť vlastné vzdelávacie témy, ktoré vnímajú ako potrebné pre výkon svojho povolania. Uvádzame výber z uvedených:

- moderné technológie (napr. práca s interaktívnou tabuľou)
- riešenie konfliktov
- práca s klientom v odpore
- systematická práca s postojom ku trestnej činnosti.

Na výsledky prieskumu sme reflektovali, v 10/2021 boli do školenia pracovníkov zaradené témy Riešenie konfliktov a Vedenie skupín a v novembri 2021 bolo realizované školenie v práci s interaktívnou tabuľou v dvoch vzdelávacích skupinách. Výber tematických celkov počas celého sledovaného obdobia nebol náhodný, reflektoval vzdelávacie potreby, ktoré boli v procese implementácie jednotlivých podaktivít projektu identifikované a priebežne vyhodnocované. Celkovo v rámci vzdelávania personálu (príloha č. 4) bolo v priebehu implementácie projektu k dnešnému dňu zrealizovaných dvanásť školení pre lektorov ŠRaVVP (spolu dvanásť dní), dva

workshopy k vzdelávacím modulárnym kurzom (spolu dva dni), šesť dvojdnových častí uceleného výcviku pre dve skupiny personálu v Motivačných rozhovoroch (celkovo dvanásť dní), desať školení pre personál projektu (spolu 23 dní) a tri semináre pre odbornú verejnosť v trvaní šesť dní.

2.9 Iné odborné postupy

Subkapitola „Iné odborné postupy“ prináša stručný popis odborných aktivít, ktorých výkon je realizovaný prierezovo v projekte, a ktoré si svojím akčným poľom vyžadujú samostatný priestor v texte výstupnej analýzy. Ide najmä o pôsobnosť partnera projektu Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a pôsobnosť informačno-komunikačných technológií.

Informačno-komunikačné technológie boli od začiatku implementácie projektu jeho ťažiskovou súčasťou. Pôsobnosť IKT sa týkala procesov, obsahu a tvorby konkrétnych produktov akými boli napr. kiosk, aplikácia HOLUP, webová lokalita projektu, digitalizácia využívaných nástrojov (napr. IAPSZ, CRA a i.) a samozrejme aj aktivít smerujúcich k vyhodnoteniu získaných dát (podľa internej analýzy projektu z 08/2021 sme disponovali 30 dátovými tokmi s vyhodnocovaním rozličných položiek, ktoré sa využívali v podporných procesoch a pri tvorbe rôznych dokumentov).

2.9.1 Pôsobnosť partnera Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny v procese implementácie projektu

Ústredie PSVR ako partner národného projektu Šanca na návrat zahájil napĺňanie jeho cieľov v roku 2019. Projekt vytvoril priestor pre jednu pracovnú pozíciu sociálneho kurátora-metodika, pôsobiaceho okrem úradu práce, sociálnych vecí a rodiny aj v priestore partnerského ústavu vo VODD (celkovo 10 osôb na uvedenej pracovnej pozícii v 10 ústavoch). V 01/2019 zrealizoval výberové konania a postupne obsadil 10 pracovných pozícií sociálnych kurátorov-metodikov projektu ako aj pozíciu manažéra metodického riadenia projektu na odbore SPODaSK Ústredia PSVR. Okrem odborných činností realizovaných sociálnym kurátorom-metodikom vo vnútornom prostredí VODD v rámci spolupráce so sociálnym pracovníkom a psychológom (napr. intervencie s odsúdenými vo VODD a pod.) Ústredie PSVR realizovalo aj aktivity presahujúce väzenské prostredie a smerujúce napr. ku kontaktu so sociálnym pracovníkom sociálnej kurately pre plnoleté FO v mieste trvalého bydliska odsúdenej osoby a pod.

V roku 2019 Ústredie PSVR zorganizovalo štyri pracovné stretnutia sociálnych kurátorov - metodikov, ktoré boli zamerané na podporu metodického vedenia sociálnych kurátorov pre PFO na príslušných ÚPSVR a jeden metodický deň s kurátormi pre PFO. V roku 2020 realizovali ďalšie tri pracovné stretnutia sociálnych kurátorov-metodikov projektu, ktoré boli zamerané nielen na podporu metodického vedenia sociálnych kurátorov pre PFO na príslušných ÚPSVR, ale aj na reálne problémy, s ktorými sa metodici pri práci s klientami VODD denne stretávajú. Sociálni kurátori-metodici sa zároveň zúčastňovali pracovných stretnutí s príslušnými ÚPSVR. Na stretnutiach bola prezentovaná ich činnosť v jednotlivých výstupných oddieloch partnerských ústavov, spolupráca so sociálnymi kurátormi a príklady dobrej praxe.

Za obdobie od 01/2019 do 12/2020 poskytli sociálni kurátori-metodici projektu intervenciu celkovo 1324 klientom. Z tohto počtu klientov požiadalo o resocializačný príspevok 932 klientov prepustených z VTOS, v závere ktorého boli umiestnení vo VODD. Do 12/2020 bolo potrebné zariadiť resocializačný pobyt pobytovou formou desiatim klientom výstupných oddielov. Je potrebné podotknúť, že boli splnené všetky procesné úkony za súčinnosti sociálneho kurátora-metodika projektu, kurátora pre plnoleté fyzické osoby na príslušnom ÚPSVR a CDR na resocializačný pobyt, napriek tomu na resocializačný pobyt reálne nastúpilo iba päť klientov.

Od 01/12/2020 sa na Ústredí PSVR implementoval nový národný projekt „Integrovaný prístup k výkonu sociálnej práce zamestnancami úradov práce, sociálnych vecí a rodiny“. Vďaka projektu prišlo k vytvoreniu 82 pracovných pozícií terénneho pracovníka a terénneho pracovníka – asistenta, ktorí významne posilnili agendu sociálnej kurately pre plnoleté fyzické osoby na ÚPSVR.

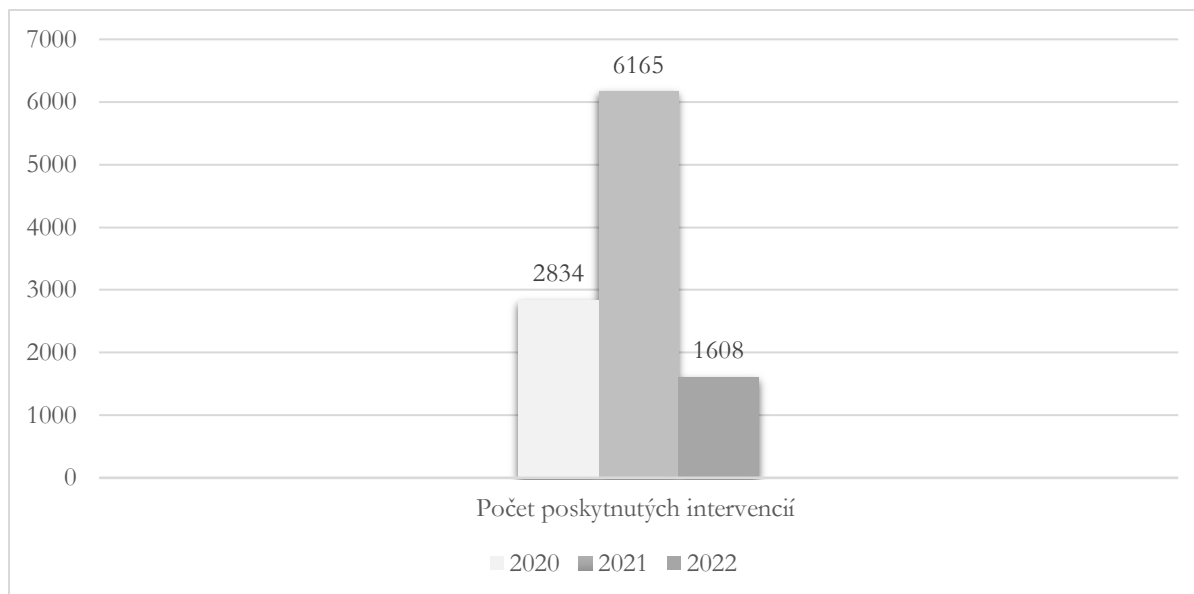
Pre sociálnych kurátorov-metodikov projektu bola od 01/04/2021 zabezpečená individuálna supervízia v rozsahu šesť hodín ročne s poukazom na ich náročné podmienky pri výkone práce.

V rámci projektu bolo v podmienkach Ústredia PSVR vytvorené diskusné fórum prednostne venované problematike agendy sociálnej kurately pre plnoleté fyzické osoby, ktoré okrem informácií o projekte má za cieľ podporiť a zabezpečiť komplexnosť informácií potrebných pre výkon tejto agendy na jednom mieste.

Ústredie PSVR iniciovalo od začiatku trvania projektu celkovo deväť pracovných stretnutí sociálnych kurátorov-metodikov. Pracovné stretnutia boli zamerané na reálne problémy, s ktorými sa pri práci s klientami výstupných oddielov denne stretávajú. Zároveň boli zamerané na podporu metodického vedenia sociálnych kurátorov pre PFO na ÚPSVR. V roku 2021 sociálni kurátori - metodici poskytli spätnú väzbu zo 14 metodických stretnutí na Ústredí PSVR, ktorých sa počas tohto obdobia zúčastnili.

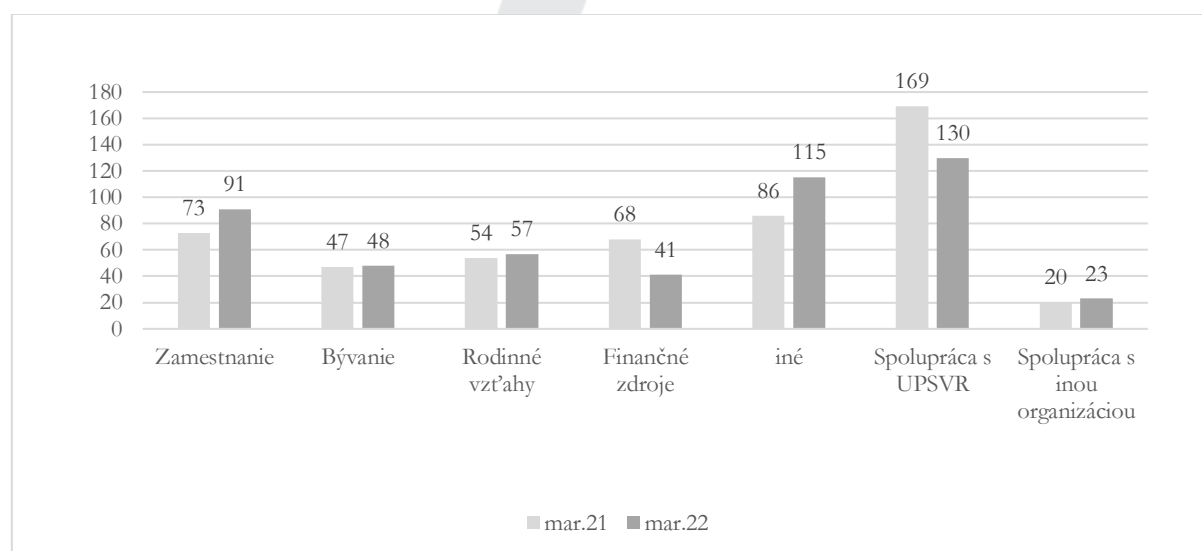
Opatrenia súvisiace so zamedzením šírenia ochorenia COVID-19 počas rokov 2020 a 2021 mali dopad aj na možnosť participácie sociálnych kurátorov - metodikov na skupinových aktivitách realizovaných priamo vo VODD. Napriek tejto skutočnosti sociálni kurátori-metodici naďalej spolupracovali s odborným tímom výstupného oddielu (v zložení sociálny pracovník a psychológ) a poskytovali podporu a pomoc ako klientom ÚVTOS, tak aj kmeňovým kurátorom pre PFO. Do konca 12/2021 bolo potrebné zabezpečiť resocializačný pobyt pobytovou formou pre 6 klientov výstupných oddielov. Z uvedeného počtu však na resocializačný pobyt nastúpili iba 3 klienti napriek ich prvotnému záujmu a spolupráci s kurátorom pre PFO na ÚPSVR.

Ústredie PSVR sumarizuje každý mesiac prehľad intervencií, ktoré poskytujú klientom sociálni kurátori-metodici priamo vo VODD. Intervencie predstavujú úkony vykonané v prospech klienta. Svojím zameraním sú orientované na oblasť zamestnania, bývania, rodinných vzťahov či finančných zdrojov. Okrem týchto oblastí ide aj o spoluprácu s úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny, neziskovými organizáciami či inými subjektami, ktoré participujú na riešení problémov klientov. Rovnako môže ísť aj o sprevádzanie klienta pri opustení ústavu z rôznych dôvodov, súčasne je intervenciou aj participácia na vypracovaní IAPSZ. Je potrebné poznamenať, že na všetkých uvedených intervenciách participovali okrem sociálneho kurátora-metodika aj sociálny pracovník a psychológ, ktorí sú funkčne zaradení vo VODD. Prehľad intervencií od roku 2020 do 03/2022 za každý rok samostatne uvádzame v grafe 3.

Graf 3 Sumár poskytnutých intervencií za rok 2020, 2021 a 01/2022 - 03/2022

Pre lepšiu predstavu o intervenciách poskytovaných sociálnym kurátormi-metodikmi uvádzame prehľad za 03/2022, kedy poskytli intervencie 182 klientom, z ktorých bolo do VODD umiestnených v uvedenom mesiaci 55 nových klientov. Intervencie boli poskytované v oblasti zamestnania v počte 91 odsúdených. Pomoc so zabezpečením bývania po prepustení z výkonu trestu bola poskytnutá 48 klientom. Intervencie so zameraním na rodinné vzťahy boli poskytnuté 57 odsúdeným. V oblasti finančných zdrojov metodici intervenovali u 41 odsúdených. Zo strany metodikov bol kontaktovaný príslušný ÚPSVR podľa miesta trvalého pobytu odsúdeného v 130 prípadoch. Na ukážku uvádzame graf č. 4, v ktorom porovnávame počet vykonaných intervencií v mesiaci 03/2021 a 03/2022.

Graf 4 Komparácia počtu realizovaných intervencií v 03/2021 a 03/2022

Vo všetkých sledovaných oblastiach badať v procese implementácie projektu nárast počtu intervencií. Najvýraznejšie sa to prejavilo v celkovom počte intervencií o viac ako 100 %. Kým v roku 2020 sociálni kurátori-metodici poskytli 2834 intervencií, tak v roku 2021 to bolo 6165 intervencií. Vďaka intenzívnej motivácii klientov k riešeniu zamestnania po prepustení z výkonu trestu sa zvýšil počet intervencií zo 451 na 907, ktoré v tejto oblasti boli poskytnuté. Riešenie rodinných vzťahov sa odzrkadlilo v náraste počtu intervencií z 384 v roku 2020 na 750 intervencií v roku 2021. Do spolupráce so sociálnym kurátorom-metodikom bolo Ústredie PSVR v roku 2021 zapojené celkovo v 1834 prípadoch a v počte 268 kontaktov s inou organizáciou. Oblasť bývania rovnako zaznamenala nárast počtu intervencií z 346 v roku 2020 na 573 v roku 2021.

Okrem sledovaných intervencií ďalšou činnosťou partnera projektu bola pravidelná participácia zástupca Ústredia PSVR na štandardných poradách vedúcich pozícií projektu a rovnako aj na ôsmych zasadnutiach RV projektu.

2.9.2 Informačno-komunikačné technológie

Od začiatku implementácie projektu boli informačno-komunikačné technológie jeho dôležitou súčasťou. V nasledujúcej podkapitole uvádzame stručný prehľad činností, ktorým sa venoval tím informačno-komunikačnej technológie projektu.

Kiosky

Umiestnenie kioskov do výstupných oddielov zapojených ústavov bolo jedným z plánovaných výstupov projektu. Kiosky sú zariadenia pre klientov VODD, ktoré pozostávajú na fyzickej úrovni z oceľového závesného skeletu s rozmermi V: 1000 mm, Š: 500 mm, H: 120 mm. Vymeniteľný predný panel v časti nad obrazovkou rozmerov 10 cm x 10 cm. Obsahujú dotykový displej veľkosť 19“, rozlíšenie 1024x1280, procesor Intel Core i3 8109U Coffee Lake 3.6 GHz, Intel Iris Plus Graphic 655 DDR4, 8GB RAM, SSD WD GREEN SSD 3D 120GB SATA/600, 2.5", HDMI, LAN Passmark 4355. Sú tiež vybavené čítačkou čiarových kódov, QR kódov a bezkontaktných kariet NFC a RFID a operačným systémom Windows 10 IoT Enterprise. Softvérové zabezpečenie kiosku a jeho vzdialenú správu umožňuje softvérové vybavenie SiteKiosk for Windows.

Zmluva na dodávku kioskov do ústavov bola uzatvorená v 01/2021, s dodatkom v 06/2021. Kiosky boli fyzicky inštalované do VODD zapojených ústavov v priebehu mesiacov 10-11/2021.

Aplikácia HOLUP

Aplikácia HOLUP bola primárne vyvíjaná ako digitálny nástroj na podporu cieľov projektu - získanie, obnova a posilnenie základných predpokladov, kompetencií a zručností potrebných na opätovné sociálne začlenenie ľudí po výkone trestu. Z týchto primárnych cieľov vyplynuli hlavné úlohy HOLUPa:

- naučiť odsúdené osoby používať súčasné informačné technológie,
- motivovať a podporiť ich pri resocializácii a
- sprostredkovať im aktuálne informácie z vybraných oblastí.

Tieto úlohy sme doplnili o ďalší dôležitý cieľ

- odbremenit' personál ZVJS od niektorých častí agendy, ktoré je možné nahradiť elektronickými nástrojmi.

Dostupné funkcie aplikácie HOLUP preto kopírujú hlavné oblasti podpory a sprevádzania klientov, ktorými sú:

- pomoc pri získavaní práce,
- pomoc s ubytovaním,
- sprostredkovanie relevantných informácií.

Modul PRÁCA sprístupňuje používateľovi prehľadným spôsobom vhodné pracovné ponuky z portálu profesia.sk, aktualizované na dennej báze. Prihlásenému používateľovi umožňuje ukladanie pracovných ponúk a prípravu životopisu pre vybrané typy práce.

Modul UBYTOVANIE ponúka vyhľadávanie ubytovania z ponuky ubytovacích zariadení pre sociálne znevýhodnené osoby. Databáza týchto zariadení bola vytvorená v rámci NP ŠNN a podporuje vyhľadávanie podľa okresu, mesta, či podľa ceny.

Tretí modul PORADENSTVO sprístupňuje ďalšie relevantné informácie, ktoré sú rozdelené do dvoch blokov: sprievodca po prepustení a ďalšie rady a tipy, ktoré poradia ako si vybaviť občiansky preukaz, ako a kde požiadať o príspevok, či zaevidovať sa na úrade práce a ako vyriešiť mnoho ďalších životných situácií.

Hoci aplikácia HOLUP mala primárne slúžiť klientom VODD v kioskoch, vzhľadom na fyzickú neprítomnosť kioskov sa jej vývoj začal vo forme mobilnej aplikácie na platforme Android. Plánované testovanie s klientami VODD nebolo vzhľadom na obmedzenia, spojené s pandemiou COVID-19 možné v tom čase zrealizovať. Po vyvinutí prvých dvoch modulov aplikácie, v 05/2020, prebehlo preto individuálne testovanie aplikácie v rámci odborného tímu projektu. Testovanie odhalilo prvé problémy – veľa informácií na jednej obrazovke, problematické ovládanie malých ovládacích prvkov, slabá škálovateľnosť grafického dizajnu najmä pri prechode na tablet a kiosk. Z týchto dôvodov sme sa pri vývoji aplikácie pre kiosk rozhodli pre zmenu UX dizajnu (User Experience – používateľský zážitok). Na základe dvoch tímových workshopov, „Empatizácia s cieľovou skupinou a definovanie vzorovej persóny“ a „Prioritizácia cieľov“, bol vytvorený funkčný UX prototyp aplikácie. Testovanie použiteľnosti UX prototypu prebehlo dvojfázovo:

1. Bratislava, 03/09/2021 - rýchle otestovanie prvej verzie UX prototypu, prvé vzácne poznatky, iterovanie prototypu.
2. ÚVTOS Košice-Šaca, 11/10 – 13/10/2021, 3-dňové testovanie druhej verzie prototypu s odsúdenými priamo v ich prostredí.

Analýza výsledkov testovania potvrdila vhodnosť high-level konceptovy - ako štruktúra aplikácie, navigácia, orientácia. Umožnila tiež bližšie vystihnúť používateľov a objaviť viacero miest na optimalizáciu použiteľnosti.

Prvá verzia aplikácie HOLUP pre kiosk bola pripravená na pilotné overenie riešenia pre neprihlásených používateľov 02/03/2022. Funkčné testovanie na kiosku v ústave však odhalilo problém s nefunkčnou virtuálnou klávesnicou, čo nasadenie aplikácie na kiosky oneskorilo.

Digitálne nástroje

Digitalizácia vybraných procesov VODD patrí k ťažiskovým úlohám v rámci aktivít projektu. Z tohto dôvodu sme k digitalizácii jednotlivých nástrojov pristúpili bezprostredne po návrhu ich koncepcie. Prvým digitalizovaným nástrojom bol CRA (Crime Risk Assessment). Jeho digitálna verzia e-CRA sa začala pilotne testovať v 09/2019. Táto elektronická webová aplikácia poskytuje možnosť vyplnenia CRA formulárov počas výkonu trestu on-line, pričom dostupné údaje sa automaticky doplnia z informačných systémov ZVJS. Po vyplnení všetkých položiek tento nástroj automaticky vygeneruje bodové skóre klienta (týkajúce sa rizika recidívy) resp. hodnotenej osoby, spolu s textovým popisom. Administrátor formulára má možnosť flexibilne pridelovať hodnotiteľov k jednotlivým častiam CRA. Nástroj e-CRA prechádzal viacerými modifikáciami a následným testovaním. Posledné, 3. pilotné testovanie bolo ukončené v 07/2020. Od 01/2021 sa používa vo VODD celoplošne.

Druhým kľúčovým digitálnym nástrojom pre naplnenie cieľov projektu je nástroj e-IAPSZ (digitalizovaná verzia Individuálneho akčného plánu sociálneho začlenenia). V tejto aplikácii môžu kolaboratívne spolupracovať zamestnanci a príslušníci ZVJS spolu so sociálnymi kurátormi. Či už počas výkonu trestu alebo po ňom. Predstavuje teda dôležitý nástroj na prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti. Okrem základných údajov o klientovi ponúka napríklad možnosť definovania cieľov a sledovanie ich plnenia, analýzu silných a slabých stránok klienta, alebo zaraďovanie do resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov. Nástroj e-IAPSZ bol pilotne testovaný od 3/2021 a následne v 05/2021 uvedený do praxe.

Obe aplikácie poskytujú pokročilé možnosti filtrovania, vyhľadávania, ako aj rôzne štatistické analýzy. V 12/2021 bola tiež sprístupnená online databáza klientov, ktorá umožňuje, na striktné anonymnej báze, selekciu potenciálnych uchádzačov o prácu v sociálnom podniku. Predstavuje tak ďalší digitálny nástroj na podporu resocializácie klientov po prepustení.

Webové sídlo a iné

Bezprostredne po spustení implementácie NP ŠNN bolo založené aj webové sídlo projektu (sancanavrat.sk), ktoré slúži na informovanie širokej verejnosti o projekte, priebehu jeho implementácie a výstupoch jeho riešenia. Webové sídlo projektu tiež prešlo grafickým redizajnom, ktorý bol ukončený v 01/2020. Viaceré informácie o riešiteľoch a partneroch projektu sú tu prezentované v prehľadnej forme interaktívnych máp. Všetky vyvíjané digitálne nástroje, webové sídlo projektu a servery sú od 08/2021 umiestnené na Vládnom cloude.

V rámci prepájania subjektov poskytujúcich penitenciárnu a postpenitenciárnu starostlivosť boli identifikované kľúčové údaje jednotlivých aktérov, ktorých zdieľanie je zásadné pre realizáciu tejto úlohy. Na základe uzatvorenej dohody „Dohoda o poskytovaní údajov z Informačného systému služieb zamestnanosti“ s partnerom projektu Ústredím PSVR získalo GR ZVJS od 02/2020 prístup k vybraným údajom tejto databázy prostredníctvom IS TOPDATA.

3 SYNTÉZA VÝSTUPOV

Syntéza výstupov je tret'ou ťažiskovou hlavnou kapitolou Výstupnej analýzy. Po párovaní výstupov uvedených v ŽoNFP s reálnym stavom dosahovaným v projekte (hlavná kapitola 1) a po uvedení bližších špecifik týchto výstupov (hlavná kapitola č. 2) obsahuje podrobnú prílohu so základnými údajmi o 381 vytvorených dokumentoch (tab. 20). Ide o údaje akými sú typ dokumentu (dôvodová správa, metodický dokument, štandardy, programy, nástroje a pod.), jeho názov, rozsah dokumentu v NS a časové obdobie vzniku finálnej verzie. Výstupy sa v projekte realizovali priebežne v súlade s časovým harmonogramom implementácie projektu a vo viacerých fázach prebiehala ich aktualizácia. Preto sme ich postupne modifikovali a v sumarizačnej tabuľke syntézy výstupov v prílohe č. 5 (tab. 28) uvádzame prehľad všetkých finálnych dokumentov vytvorených v procese implementácie projektu.

Typ dokumentu	Počet dokumentov spolu	Rozsah v NS/ počet dokumentov
metodický dokument	29	968/21
dôvodová správa	3	62/3
štandardy	10	96/10
programy	44	2002/44
evidenčné hárky	2	MS Excel
hodnotiace nástroje	29	138/26
preklady	235	1807
manuál	3	27/1
publicita	19	343/12
iné	7	54/1

Tab. 20 Sumár vytvorených dokumentov v projekte

4 VÝSKUMOM RIADENÁ PRAX V NÁRODNOM PROJEKTE ŠANCA NA NÁVRAT

Výskumom riadená prax (angl. evidence based practise) alebo prax založená na dôkazoch predpokladá realizáciu intervencií, ktoré sú vedecky overené. V národnom projekte Šanca na návrat sme využívali periodicky agregované dáta z partnerských ústavov, výstupy z vytvorených analytických dokumentov a samozrejme aj vedecké výstupy. Táto kapitola uvádza v stručnom rozsahu parciálne výsledky z analytických dokumentov, a to v prvej časti súhrnné a v nasledovnej rozdelené na jednotlivé partnerské ústavy. Následne sa venujeme zamestnanosti resp. uplatneniu sa na trhu práce a penitenciárnej recidíve. Zároveň uvádzame vedecké zistenia týkajúce sa napr. umiestňovania odsúdených do VODD, ich dosahovanej úrovne CRA a pod.

4.1 Parciálne výsledky z analytických dokumentov a vedecké výstupy

Súhrnná správa z metodických návštev partnerských ústavov

Počas obdobia 07/2020 až 08/2020 sme zrealizovali metodické návštevy v partnerských ústavoch, ktorých cieľom bolo metodické usmernenie pracovníkov projektu pri procese zaobchádzania s odsúdenými osobami vo VODD, zamerané najmä na realizáciu ZRaVVP - evaluáciu a evidenciu; IAPSZ - správnosť a stupeň spracovania; dodržiavanie stanovených kritérií výberu odsúdených osôb do výstupných oddielov v súlade so Základným rámcom triediaceho mechanizmu na účely umiestňovania odsúdených osôb do výstupných oddielov (Valentovičová, Vráblová a Lulei 2021/verzia 3) a ostatné aktivity v súlade s účelom výkonu trestu odňatia slobody a cieľmi projektu. Na základe vyhodnotenia metodických návštev bola vypracovaná Súhrnná správa z metodických návštev partnerských ústavov (Tallová et al. 2020). Obsahom súhrnnej správy je zhodnotenie procesu zaobchádzania s osobami vo VODD podľa metodického usmernenia po uplynutí dvoch mesiacov po vykonaní metodických návštev.

Hodnotiace správy partnerských ústavov 2020

Na základe vykonaných online stretnutí s partnerskými ústavmi realizovanými počas obdobia 12/2020 až 03/2021 sme vypracovali hodnotiace správy pre každý ústav samostatne, ktorých obsahom bolo zhodnotenie procesu zaobchádzania s odsúdenými osobami vo VODD v období od začiatku implementácie projektu, t. j. 10/2018 do 11/2020, resp. 12/2020, samostatne pre každý partnerský ústav. Dokumenty boli štruktúrované v nasledovnej podobe: personálne zabezpečenie VODD; počet umiestnených osôb vo VODD vo vzťahu k plneniu hlavného ukazovateľa (tzv. obrátkovosť) hodnoty rozdielov reálneho stavu a stavu predpokladaného plnenia; uplatňovanie triediaceho mechanizmu v praxi; IAPSZ - zhodnotenie procesu spracovania; materiálno-technické a priestorové zabezpečenie VODD v súlade so štandardmi; využívanie inštitútu opustenia ústavu; penitenciárna recidíva, údaje o absolvovaní ZRaVVP.

Analýza súčasného stavu a riešení národného projektu Šanca na návrat

V súlade s projektovým zámerom NP ŠNN definovaným v ŽoNFP, hodnotením a výstupmi podaktivity 1.5 Evaluácia projektu, zmluvou o poskytnutí NFP Z312041S095 bol vypracovaný hodnotiaci dokument s názvom Analýza súčasného stavu a riešení národného projektu Šanca na návrat (Tallová et al. 2021). Dokument je analýzou vecného a finančného plnenia

NP ŠNN, hodnotené obdobie zahŕňalo obdobie od schválenia ŽoNFP, t. j. 10/2018 po 12/2020. Realizácia prebiehala počas 30-tich kalendárnych dní v priebehu 03/2021 až 04/2021. Predmetné interné hodnotenie predstavuje priebežné hodnotenie projektu.

V prvej časti dokumentu uvádzame obrátkovosť, hodnoty rozdielov reálneho stavu a stavu predpokladaného plnenia. Jedným z potenciálnych kľúčových indikátorov naplňania jedného z hlavných cieľov projektu je počet osôb zaradených do VODD, ktorým sú poskytované špecializované intervencie v „novom prostredí“ v rámci implementácie NP ŠNN. V súlade s projektovým zámerom projektu definovaným v ŽoNFP má byť počas implementácie projektu zapojených do výchovno-vzdelávacích aktivít výstupných oddielov minimálne 3200 odsúdených osôb. Monitorovanie uvedenej hodnoty prebiehalo pravidelne na mesačnej báze a zhodnocovalo nárast počtu odsúdených. Celkové číslo hodnoty merateľného ukazovateľa je pomerne rozdelené medzi jednotlivé partnerské ústavy po zohľadnení kapacity VODD (kapacita VODD v partnerských ústavoch je rôzna, pohybuje sa v rozmedzí od 12 do 42 miest). Dôležitosť sledovania počtu odsúdených vo VODD súvisí s viazanosťou na finančné prostriedky prepočítané na jedného odsúdeného a s finančnou efektívnosťou pomeru vstupov a výstupov pri celkových oprávnených výdavkoch na hlavné aktivity projektu.

Parciálna naplnenosť merateľného ukazovateľa P0274 s ohľadom na celkové konečné číslo – minimálne 3200 odsúdených, ktoré má byť dosiahnuté na konci trvania projektu (30/09/2022), je k 31/12/2020 1583 odsúdených, čo predstavuje 49,22 % z celkovej hodnoty merateľného ukazovateľa. Priebežný pokles oproti očakávanému predpokladu je 12,49 % (-226 odsúdených). Rozdiel počtu umiestnených osôb vo VODD vo vzťahu k plneniu merateľného ukazovateľa v jednotlivých ústavoch sa k 31/12/2020 pohybuje v rozptyle od -106 (ÚVTOS a ÚVV Ilava) do +22 (ÚVV a ÚVTOS Košice).

Ďalšia časť dokumentu obsahuje prehľad celkových výdavkov projektu (plnenie - skutočnosť k 31/12/2020 a zároveň predpoklad čerpania k 09/2022). Na dosiahnutie vytýčených cieľov NP ŠNN je alokovaný NFP vo výške 11 360 045,36 €, z toho na mzdové výdavky je alokovaná suma 8 371 440,94 € a na ostatné spôsoby paušálneho financovania (ďalej len „ostatné výdavky“) suma 2 988 604,42 €. V podprograme „Operačný program Ľudské zdroje 2014 - 2020“ je zabezpečované financovanie projektu z prostriedkov Európskej únie v objeme 9 656 038,56 € a spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu v objeme 1 704 006,80 €. Paušálna sadzba ostatných výdavkov je stanovená vo výške 35,7 %. GR ZVJS sa dohodlo s partnerom ÚPSVR na poskytovaní mzdových výdavkov v plnej nárokovanej výške priamych nákladov na zamestnancov a na ostatné spôsoby paušálneho financovania v požadovanej deklarovanej výške 29 % z oprávnených priamych výdavkov. Rozdiel medzi stanovenou paušálnou sadzbou a požadovanou paušálnou sadzbou partnera Ústredia PSVR vo výške 6,7 % použije prijímateľ na zabezpečenie cieľov projektu. Pre prijímateľa GR ZVJS je alokovaná suma 6 969 615,88 €, z toho rozpočet na mzdové výdavky je vo výške 5 084 428,57 € a na ostatné výdavky vo výške 1 885 187,31 €. ÚPSVR má výdavky rozpočtované v celkovej sume 1 348 652,71 €, pričom rozpočet mzdových výdavkov je vo výške 1 045 467,22 € a rozpočet pre ostatné výdavky je vo výške 303 185,49 €. Rozpočet partnera – ÚVV a ÚVTOS je v celkovom objeme 3 041 776,77 €, z toho mzdové výdavky sú rozpočtované v sume 2 241 545,15 € a rozpočet ostatných výdavkov je vo výške 800 231,62 €. Finančné prostriedky sú realizované v súlade so zákonom o rozpočtových pravidlách.

Na realizáciu projektu boli od začiatku implementácie projektu do 31/12/2020 vyčerpané finančné prostriedky Európskej únie: 1AC a 3AC a zo Štátneho rozpočtu: 111 v objeme, ktorý tvoril 45,19 % z NFP. Mzdové výdavky boli do uvedeného obdobia vyčerpané v objeme, ktorý tvoril 45,53 % z celkovej alokácie mzdových výdavkov. Ostatné výdavky boli vyčerpané v percentuálnom objeme 44,26 % z celkovej alokovanej čiastky určenej na ostatné spôsoby paušálneho financovania.

Počas sledovaného obdobia boli celkovo použité mzdové výdavky v hodnote, ktorá predstavuje 45,53 % z celkovej alokovanej sumy mzdových nákladov. Najvyšší percentuálny podiel čerpali ústavy (57,08 %) z ich alokovaných mzdových prostriedkov a najnižší GR ZVJS/projekt (40,05 %).

Paušálne výdavky boli využité v objeme, ktorý predstavuje 45,53 % z celkovej alokovanej sumy alokovaných paušálnych výdavkov. GR ZVJS vyčerpalo celkom 31,42 % a partnerské ústavy až 82,54 % z alokovaných finančných prostriedkov určených pre tieto účely. Z paušálnych výdavkov ústavy financovali najmä stavebno-technickú časť zariadenia VODD a ich materiálne a technické zabezpečenie.

Od začiatku implementácie projektu bolo do 06/2021 zrealizovaných osem finančných kontrol, z toho sedem finančných kontrol na mieste a jedna fyzická kontrola prebiehajúcich aktivít v partnerskom ústave. Výkonom finančných kontrol neboli identifikované žiadne finančné nedostatky.

Treťou a zároveň poslednou časťou zhodnocujúcou ukazovatele projektu, bez členenia na jednotlivé partnerské ústavy je percentuálne zhodnotenie úspešnosti naplňovania jednotlivých materiálno-technických a priestorových štandardov VODD vo všetkých partnerských ústavoch v I. a II. fáze a plán dokončenia III. fázy. Z celkom 13 štandardov sa za obdobie realizácie prvých dvoch fáz naplnilo (na 100 %) celkom sedem štandardov (54 % zo všetkých sledovaných štandardov) a iba 3 na menej ako 50 % (23 %). V I. a II. fáze stavebno-technických činností boli finančné prostriedky využité na vybudovanie a rekonštrukciu samostatných priestorov pre VODD:

- V I. fáze boli finančné prostriedky využité na nevyhnutné vybavenie VODD. Vybavené boli nábytkom, počítačovou technikou pre personál VODD, interaktívnymi tabuľami.
- V II. fáze finančné prostriedky boli využité na nákup potrieb pre samoobslužné činnosti. Miestnosti pre samoobslužné činnosti boli zariadené príslušným vybavením na zabezpečenie stravy, jej prípravu a konzumáciu, na uskladnenie potravín (kuchynskými linkami so spotrebičmi, práčkami, žehličkami a ďalším vybavením).
- V III. fáze prebehlo dovybavenie VODD podľa potrieb jednotlivých ústavov a nákup elektronických digitálnych informačných tabúľ (KIOSKov).

Z hľadiska jednotlivých partnerských ústavov je dokument zameraný na vývoj čerpania alokovaných paušálnych výdavkov (materiálno-technické zabezpečenie + stavebno-technické činnosti) za sledované obdobie a z neho vyplývajúci predpoklad ďalšieho čerpania paušálnych výdavkov v rámci realizácie projektu. Ústavy vo vyhodnocovanom období čerpali z alokovaných paušálnych výdavkov necelú polovicu (49,24 %) – pod touto hranicou čerpali dva ústavy. ÚVTOS a ÚVV Leopoldov (15,63 %) a ÚVTOS a ÚVV Ilava (29,89 %), pod uvedenou priemernou hodnotou čerpania je aj ÚVTOS pre mladistvých Sučany (42,43 %). Uvedené ukazovatele čerpania alokovaných paušálnych výdavkov ústavmi priamo súvisia s postupným načerpávaním paušálu v

závislosti od mzdových výdavkov. Vzhľadom na túto skutočnosť bol po dohode s partnerskými ústavmi vytvorený časový harmonogram realizácie čerpania alokovaných paušálnych výdavkov, pričom ÚVTOS a ÚVV Leopoldov, ÚVTOS a ÚVV Ilava a ÚVTOS pre mladistvých Sučany boli v poradí poslednými ústavmi určenými na čerpanie z alokovaných paušálnych výdavkov. Uvedený ekonomický ukazovateľ primárne podmieňuje aj naplnenie stanovených štandardov – partnerské ústavy ich dokázali naplniť za sledované obdobie (II fázy) v rozpätí osem až dvanásť stanovených štandardov. Pričom práve ústavy v Leopoldove a Sučanoch splnili osem štandardov. Je predpoklad, že ku koncu implementácie projekt budú mať partnerské ústavy v súlade so štandardami skončené všetky práce súvisiace s VODD.

Dokument obsahuje plnenie ukazovateľov v jednotlivých partnerských ústavoch v zachovanej štruktúre:

ÚVTOS Banská Bystrica-Kráľová

S ohľadom na kapacitu VODD ÚVTOS Banská Bystrica-Kráľová (26 osôb), predstavuje miera plnenia merateľného ukazovateľa P0274 10 %, čo je 336 odsúdených z celkového plánovaného počtu 3216 odsúdených osôb, definovaných v ŽoNFP ako „počet osôb, ktoré využili nové, inovatívne služby alebo opatrenia na vykonávanie služieb sociálneho začlenenia“. K 31/12/2020 bol tento parciálny cieľ splnený na 55,65 %, čo predstavuje priebežný pokles - 1,05 % oproti očakávanému predpokladu. Úroveň čerpania paušálnych výdavkov je uvedená v druhej časti príslušného hodnotenia konkrétneho ústavu. Vyčerpané finančné prostriedky boli ku koncu sledovaného obdobia v percentuálnom objeme 62 %, zostatok alokovaných finančných prostriedkov je 38 %. V období 01/2021 až 09/2022 je predpoklad ďalšieho čerpania paušálnych výdavkov v rámci realizácie NP ŠNN vo výške, ktorá tvorí 62,53 % z hodnoty už preinvestovanej v sledovanom období. Čo sa týka materiálno-technických a priestorových štandardov VODD, z celkom 13 štandardov sa za obdobie realizácie prvých dvoch fáz splnilo (na 100 %) celkom 12 (92,31 % zo všetkých sledovaných štandardov).

ÚVTOS Hrnčiarovce nad Parnou

Kapacita VODD ÚVTOS Hrnčiarovce nad Parnou je 40 osôb. Miera plnenia merateľného ukazovateľa P0274 predstavuje 15 %, čo je 480 odsúdených z celkového počtu 3216 odsúdených. K 31/12/2020 bol tento parciálny cieľ splnený na 49,37 %, čo predstavuje priebežný pokles - 12,22 % oproti očakávanému predpokladu. Čerpanie paušálnych výdavkov bolo v sledovanom období na úrovni 75 % z celkovej alokovanej čiastky. V období 01/2021 až 09/2022 je predpoklad čerpania paušálnych výdavkov vo výške, ktorá tvorí 33,77 % z hodnoty už preinvestovanej v sledovanom období. Z celkom 13 materiálno-technických a priestorových štandardov VODD sa za obdobie realizácie prvých dvoch fáz splnilo (na 100 %) celkom 11 (84,62 % zo všetkých sledovaných štandardov).

ÚVTOS a ÚVV Ilava

Kapacita VODD ÚVTOS a ÚVV Ilava je 42 osôb, miera plnenia merateľného ukazovateľa P0274 predstavuje 16 %, čo je 528 odsúdených z celkového počtu 3216 odsúdených osôb. K 31/12/2020 bol tento parciálny cieľ splnený na 36,17 %, čo predstavuje priebežný pokles - 35,69 % oproti očakávanému predpokladu. Čerpanie paušálnych výdavkov bolo v sledovanom období na úrovni 30% z celkovej alokovanej čiastky. V období 01/2021 až 09/2022 je predpoklad

ďalšieho čerpania paušálnych výdavkov v rámci realizácie projektu vo výške, ktorá tvorí 2,35 násobok hodnoty už preinvestovanej v sledovanom období. Z celkom 13 materiálno-technických a priestorových štandardov VODD sa za obdobie realizácie prvých dvoch fáz splnilo (na 100 %) celkovo 10 (76,92 % zo všetkých sledovaných štandardov).

ÚVTOS Košice-Šaca

Kapacita VODD ÚVTOS Košice-Šaca je 40 osôb, miera plnenia merateľného ukazovateľa P0274 predstavuje 15 %, čo je 480 odsúdených z celkového počtu 3216 odsúdených osôb. K 31/12/2020 bol tento parciálny cieľ splnený na 41,25 %, čo predstavuje priebežný pokles - 26,66 % oproti očakávanému predpokladu. Čerpanie paušálnych výdavkov bolo v sledovanom období na úrovni 66 % z celkovej alokovanej čiastky. V období 01/2021 až 09/2022 je predpoklad ďalšieho čerpania paušálnych výdavkov vo výške, ktorá tvorí 52,24 % z hodnoty už preinvestovanej v sledovanom období. Z celkom 13 materiálno-technických a priestorových štandardov VODD sa za obdobie realizácie prvých dvoch fáz splnilo (na 100 %) celkom 9 (69,23 % zo všetkých sledovaných štandardov).

ÚVV a ÚVTOS Košice

Kapacita VODD ÚVV a ÚVTOS Košice je 12 osôb, miera plnenia merateľného ukazovateľa P0274 predstavuje 5 %, čo je 144 odsúdených z celkového počtu 3216 odsúdených osôb umiestnených do VODD. K 31/12/2020 bol tento parciálny cieľ splnený na 71,52 %, čo predstavuje priebežný nárast 27,16 % oproti očakávanému predpokladu. Čerpanie paušálnych výdavkov bolo v sledovanom období na úrovni 60 % z celkovej alokovanej čiastky. V období 01/2021 až 09/2022 je predpoklad ďalšieho čerpania paušálnych výdavkov v rámci realizácie NP ŠNN vo výške, ktorá tvorí 67,88 % z hodnoty už preinvestovanej v sledovanom období. Z celkom 13 materiálno-technických a priestorových štandardov VODD sa za obdobie realizácie prvých dvoch fáz splnilo (na 100 %) celkom 11 (84,62 % zo všetkých sledovaných štandardov).

ÚVTOS a ÚVV Leopoldov

Kapacita VODD ÚVTOS a ÚVV Leopoldov je 31 osôb, miera plnenia merateľného ukazovateľa P0274 predstavuje 12 %, čo je 384 odsúdených z celkového počtu 3216 odsúdených. K 31/12/2020 bol tento parciálny cieľ splnený na 50,52 %, čo predstavuje priebežný pokles - 10,18 % oproti očakávanému predpokladu. Čerpanie paušálnych výdavkov bolo v sledovanom období na úrovni 16 % z celkovej alokovanej čiastky. V období 01/2021 až 09/2022 je predpoklad ďalšieho čerpania paušálnych výdavkov vo výške, ktorá tvorí 5,40 násobok z hodnoty už preinvestovanej v sledovanom období. Z celkom 13 štandardov sa za obdobie realizácie prvých dvoch fáz splnilo (na 100 %) celkom 8 (61,54 % zo všetkých sledovaných štandardov).

ÚVV a ÚVTOS Prešov, oddelenie výkonu trestu s miestom výkonu služby v Sabinove

Kapacita VODD ÚVTOS Sabinov je 13 osôb, miera plnenia merateľného ukazovateľa P0274 predstavuje 5 %, čo je 144 odsúdených z celkového počtu 3216 odsúdených. K 31/12/2020 bol tento parciálny cieľ splnený na 62,5 %, čo predstavuje priebežný nárast 11,11 % oproti očakávanému predpokladu. Čerpanie paušálnych výdavkov bolo v sledovanom období na úrovni 79 % z celkovej alokovanej čiastky. V období 01/2021 až 09/2022 je predpoklad ďalšieho čerpania paušálnych výdavkov vo výške, ktorá tvorí 27,04 % z hodnoty už preinvestovanej v sledovanom období.

období. Z celkom 13 štandardov sa za obdobie realizácie prvých dvoch fáz splnilo (na 100 %) celkom 10 (76,92 % zo všetkých sledovaných štandardov).

ÚVTOS pre mladistvých Sučany

Kapacita VODD ÚVTOS Sučany je 27 osôb, miera plnenia merateľného ukazovateľa P0274 predstavuje 10 %, čo je 336 odsúdených z celkového počtu 3 216 odsúdených. K 31/12/2020 bol tento parciálny cieľ splnený na 46,72 %, čo predstavuje priebežný pokles - 16,93 % oproti očakávanému predpokladu. Čerpanie paušálnych výdavkov bolo v sledovanom období na úrovni 42 % z celkovej alokovanej čiastky. V období 01/2021 až 09/2022 je predpoklad ďalšieho čerpania paušálnych výdavkov v rámci realizácie projektu vo výške, ktorá tvorí 1,36 násobok z hodnoty už preinvestovanej v sledovanom období. Z celkom 13 štandardov sa za obdobie realizácie prvých dvoch fáz splnilo (na 100 %) celkom 8 (61,54 % zo všetkých sledovaných štandardov).

ÚVTOS Želiezovce

Kapacita VODD ÚVTOS Želiezovce je 20 osôb, miera plnenia merateľného ukazovateľa P0274 predstavuje 8 %, čo je 240 odsúdených z 3 216 odsúdených. K 31/12/2020 bol tento parciálny cieľ splnený na 63,33 %, čo predstavuje priebežný nárast -12,59 % oproti očakávanému predpokladu. Čerpanie paušálnych výdavkov bolo v sledovanom období na úrovni 79 % z celkovej alokovanej čiastky. V období 01/2021 až 09/2022 je predpoklad ďalšieho čerpania paušálnych výdavkov vo výške, ktorá tvorí 26,02 % z hodnoty už preinvestovanej v sledovanom období. Z celkom 13 štandardov sa za obdobie realizácie prvých dvoch fáz splnilo (na 100%) celkom 11 (84,62 % zo všetkých sledovaných štandardov).

ÚVTOS Nitra-Chrenová (pre odsúdené ženy)

Kapacita VODD ÚVTOS pre ženy Nitra-Chrenová je 12 osôb, miera plnenia merateľného ukazovateľa P0274 predstavuje 5 %, čo je 144 odsúdených z celkového počtu 3 216 odsúdených. K 31/12/2020 bol tento parciálny cieľ splnený na 51,59 %, čo predstavuje priebežný pokles -8,64% oproti očakávanému predpokladu. Čerpanie paušálnych výdavkov bolo v sledovanom období na úrovni 74 % z celkovej alokovanej čiastky. V období 01/2021 až 09/2022 je predpoklad ďalšieho čerpania paušálnych výdavkov vo výške, ktorá tvorí 34,61 % z hodnoty už preinvestovanej v sledovanom období. Z celkom 13 štandardov sa za obdobie realizácie prvých dvoch fáz splnilo (na 100%) celkom 9 (69,23 % zo všetkých sledovaných štandardov).

Záver dokumentu obsahuje hodnotenie efektu ZRaVVP na odsúdených osobách umiestnených do VODD. V hodnotení celkového progresu u odsúdených osôb boli zaznamenané medzi mužmi a ženami veľmi výrazné rozdiely. Za celkové zlepšenie u odsúdenej osoby sa považujú prvé tri hodnoty na škále, teda výrazné zlepšenie, citeľné zlepšenie a mierne zlepšenie. Vo všetkých troch stupňoch škály boli zaznamenané u odsúdených žien násobky percentuálneho podielu v porovnaní s odsúdenými mužmi, čiže výrazne vyšší podiel osôb s celkovým zlepšením. Výrazné zlepšenie dosiahlo 1 % odsúdených mužov a 5,6 % odsúdených žien (päťkrát viac). Citeľné zlepšenie dosiahlo 13,8 % odsúdených mužov a 27,8 % odsúdených žien (dvakrát viac). Mierne zlepšenie dosiahlo 31,6 % mužov a 61,1 % žien (takmer dvakrát viac). Odsúdené osoby, ktoré dosiahli len minimálne alebo žiadne zlepšenie, boli považované za odsúdených bez celkového

zlepšenia. VODD opustilo bez zlepšenia 53,6 % mužov a iba 5,6 % žien (takmer 10-násobne menej).

Penitenciárna recidíva

Priebežne sme sledovali v procese implementácie projektu penitenciárnu recidívu osôb (tab. 18), ktoré absolvovali pobyt vo VODD v uvedenom časovom období, údaj sme aktualizovali na pravidelnej báze. Z celkového počtu osôb umiestnených a vyradených z VODD na základe konca trestu odňatia slobody a podmieneného prepustenia z VTOS v období od 10/2018 do 12/2021 (39 mesiacov) (n=1862) sa k 31/12/2021 vrátilo do VTOS 320 osôb (17,19 %) z dôvodu:

- a) dopustenia sa nového skutku/nového trestného činu - 266 osôb (14,29 %),
- b) nástupu do výkonu trestu po odsúdení za trestný čin nespáchaný po prepustení z VODD v danom sledovanom období - 54 osôb.

Penitenciárna recidíva sledovaná u osôb zaradených vo VODD v období 01.10.2018 - 31.12.2021	
počet osôb, ktorí v uvedenom období prešli cez VODD	1862
z toho sa do VTOS vrátilo	320
Príčiny návratu do VTOS	
spáchanie nového trestného činu	266
stará vec	54

Tab. 21 Priebežný prehľad sledovania penitenciárnej recidívy osôb prepustených z VODD

Počet dní od termínu prepustenia z VTOS po termín opakovaného nástupu do VTOS bol v rozptyle od 3 do 1031 dní, AP = 287 dní (9,6 mesiaca) pri osobách, ktoré sa dopustili nového trestného činu (n =286).

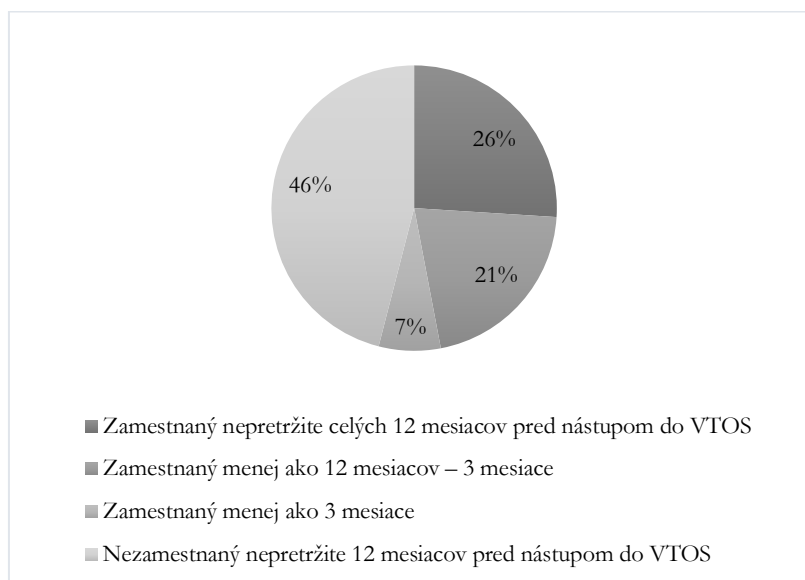
CRA – vyhodnotenie položky zamestnanosť pred VTOS

Počas implementácie projektu od 01/10/2018 do 31/03/2022 bolo 1884 osobám vypracované CRA. V rámci hodnotenia rizika recidívy trestnej činnosti sa nachádza položka, ktorá špecifikuje dĺžku zamestnania hodnotenej osoby rok pred nástupom do VTOS (tab. 19).

Názov položky	Počet osôb (n)	Percentuálny podiel (%)
Zamestnaný nepretržite celých 12 mesiacov pred nástupom do VTOS	492	26%
Zamestnaný menej ako 12 mesiacov – 3 mesiace	393	21%
Zamestnaný menej ako 3 mesiace	140	7%
Nezamestnaný nepretržite 12 mesiacov pred nástupom do VTOS	859	46%
Spolu	1884	100%

Tab. 22 Prehľad vyhodnotenia položky CRA zamestnanie pred VTOS

Pri vyhodnotení predmetnej položky u osôb umiestnených vo VODD a u ktorých bolo vypracované CRA sa dospelo k zisteniu, že najvyššie zastúpenie tvorili osoby nezamestnané nepretržite 12 mesiacov pred nástupom do VTOS, z celkového počtu percentuálny podiel predstavuje 46 %, osoby zamestnané nepretržite 12 mesiacov pred nástupom do VTOS predstavujú 26 % podiel (graf 5).

Graf 5 Podiel zamestnanosti pred nástupom do VTOS

Aplikácia TOPDATA a Sociálna poisťovňa

V súvislosti s vyhodnotením konkrétneho cieľa uvedeného v žiadosti o NFP (312040011 – 4.1.1.) – zvýšenie účasti najviac znevýhodnených a ohrozených osôb v spoločnosti, vrátane uplatnenia sa na trhu práce prebieha počas implementácie projektu zber dát a vyhodnocovanie zlepšenia uplatnenia sa na trhu práce prepustených osôb z VTOS prostredníctvom spolupráce s Ústredím PSVR a Sociálnou poisťovňou.

GR ZVJS spolu s Ústredím PSVR dňa 30/01/2020 uzatvorili „Dohodu o poskytovaní údajov z Informačného systému služieb zamestnanosti, ktorá nadobudla účinnosť dňom 05/02/2022. Cieľom spolupráce je poskytovať údaje z evidencie uchádzačov o zamestnanie a číselníkov v pôsobnosti Ústredia PSVR pre potreby GR ZVJS prostredníctvom rozhraní centrálnej správy referenčných údajov. Referenčnými údajmi, ktoré sú v zmysle dohody poskytované sú dátum zaradenia uchádzača o zamestnanie do evidencie uchádzačov o zamestnanie, dátum vyradenia z evidencie uchádzačov o zamestnanie a dôvod vyradenia z evidencie nezamestnaných. Informácie o evidencii na ÚPSVR sú doplnené aj o konkrétneho zamestnávateľa v súvislosti s uplatnením sa klientov na trhu práce po prepustení na slobodu. Uvedené údaje sú projektom priebežne vyhodnocované za účelom zistenia uplatnenia sa na trhu práce.

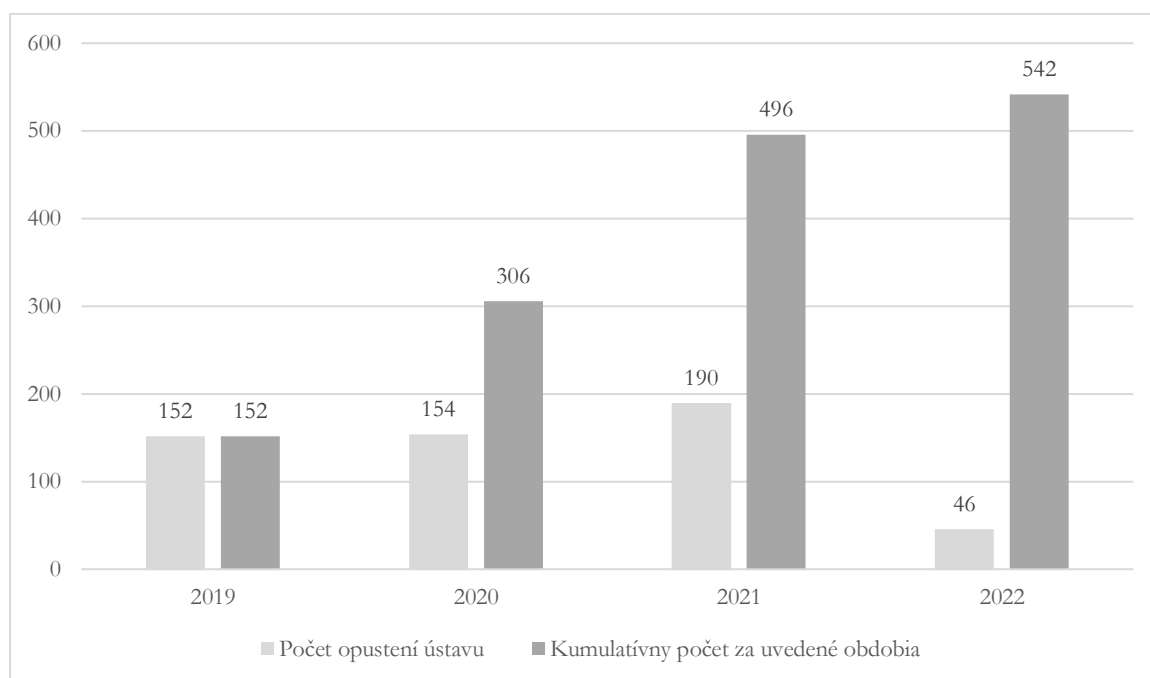
V rámci prípravnej fázy nastavenia systémového procesu toku dát zo Sociálnej poisťovne – ústredia ul. 29. augusta č. 8 a 10, 813 63 Bratislava 1 – t. j. získavania údajov o zamestnanosti odsúdených osôb po prepustení na slobodu z výkonu trestu odňatia slobody pre potreby evaluácie projektu sa v rámci pilotného overovania inováčného systému komplexnej podpory odsúdených osôb z dôvodu vyššie uvedené účelu začalo so zberom dát - údajov o zamestnanosti odsúdených

osôb po prepustení na slobodu z výkonu trestu odňatia slobody v spolupráci so Sociálnou poisťovňou. Doba trvania zberu predmetných dát je stanovená od 01/04/2022 do skončenia projektu. Cieľom zberu dát je zistenie počtu zamestnaných odsúdených osôb po prepustení na slobodu v období do troch, šiestich a dvanástich mesiacov. Je dôležité tiež spomenúť, že súčasťou prípravnej fázy je aj spracovanie legislatívneho zámeru na účely poskytovania daných údajov.

Vďaka aplikácii TOPDATA sme získali anonymizované informácie o tom, že od 10/2018 do 08/04/2022 z celkového počtu 2299 odsúdených, ktorí ukončili VTOS počas ktorého boli zaradení vo VODD, sa zaevidovalo do evidencie nezamestnaných 1147 osôb. Z uvedeného počtu 1147 osôb sa zamestnalo 346 osôb.

Využívanie inštitútu na opustenie ústavu

Inštitút opustenia ústavu počas pobytu vo VODD v zmysle § 85 ods. 3 zákona č. 475/ 2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa uplatnil počas implementácie projektu v rámci sledovaného obdobia (03/2019 – 03/2022) celkovo v 542 prípadoch. Prehľad uplatnení inštitútu opustenia ústavu v jednotlivých rokoch a kumulatívne za obdobie trvania projektu uvádzame v grafe 6.

Graf 6 Počet uplatnenia inštitútu opustenia ústavu za všetky ústavy v období od 03/2019 po 03/2022 (v jednotlivých rokoch a kumulatívne)⁷

⁷ Zdroj: Vlastné spracovanie

5 PUBLICITA

Cielená propagácia národného projektu vychádza zo základného dokumentu Rámcová komunikačná stratégia Národného projektu Šanca na návrat (Ragasová a Špánik 2022), ktorého súčasťou bolo aj vypracovanie hlavných prvkov komunikačného plánu. Stratégia vychádzala zo základných cieľov projektu, komunikačný plán z jednoznačne identifikovaného vzájomného prepojenia troch základných prvkov propagácie:

- 1) cieľových skupín (personál projektu a ZVJS, odborná a laická verejnosť, väznené osoby a ich príbuzní),
- 2) vhodných komunikačných kanálov (webová lokalita projektu, sociálne siete, interná periodická tlač, médiá a alternatívne komunikačné kanály),
- 3) vyvážených silných a slabých stránok projektu (napr. špecifiká projektu, implementácia projektu ako vhodný prostriedok k zavedeniu inovatívnych prístupov; skreslenie prínosu nových prístupov zo strany odsúdených, zamestnancov ZVJS či verejnosti).

Počas realizácie projektu (resp. vo vyhodnotenom časovom období od 10/2018 do 03/2022) sme v rámci propagácie projektu produkovali výstupy, ktoré je z hľadiska ich obsahu najvhodnejšie popísať v závislosti od cieľovej skupiny, ktorej boli určené. Celkovo bolo vytvorených 194 výstupov, ktorých prehľad uvádzame v závere kapitoly. Viaceré z nich sú vhodné pre viac ako jednu cieľovú skupinu, preto z dôvodu obmedzenia duplicity uvádzania zdrojov najprv analyzujeme výstupy vhodné pre viacero či všetky cieľové skupiny.

Výstupy pre všetky cieľové skupiny

Univerzálnymi informačnými zdrojmi, zasahujúcimi viac či menej všetky cieľové skupiny, sú webová stránka projektu (www.sancanavrat.sk), webová stránka ZVJS (www.zvjs.sk), sociálna sieť Facebook a Instagram, ako aj internetová platforma zdieľania videí YouTube.

Webová stránka projektu bola zriadená 11/03/2019 a publikovaná verzia stránky www.sancanavrat.sk bola odo dňa 16/07/2020. Podľa dostupných údajov sa návštevnosť webovej stránky projektu bežne pohybuje v rozpätí 350 až 500 návštev mesačne, v 03/2022 stránku navštívilo 592 záujemcov. Pozitívom je, že až 53 % návštevníkov sa na stránku vracia opakovane. Najviac sú navštevované podstránky „úvod“, „realizácia“ a „aktuality“. Vyšší záujem bol zaznamenaný v období vyhlásenia výziev a seminárov. Štruktúra webovej stránky projektu je založená na filozofii postupného prechodu od základných informácií o projekte ako celku k podrobnejšiemu popisu jeho hlavných častí a jeho aktuálneho stavu v priebehu realizácie projektu. Univerzálnosť informačného zdroja podporuje aj systém vytvorených krížových odkazov na iné interné zdroje či externé zdroje (linky). Napríklad formou aktualít (stručných informácií prevažne o aktuálnych činnostiach, www.sancanavrat.sk/aktuality) bolo uverejnených ku koncu hodnoteného obdobia (do 03/2022) spolu 101 správ.

V rámci spolupráce s GR ZVJS bolo na webovej stránke ZVJS (www.zvjs.sk) celkom uverejnených 28 informácií vo formáte aktuality o projekte (8 aktualít/2019, 6 aktualít/2020, 7 aktualít/2021, 7 aktualít/2022). Z nich je 17 o národnom projekte z pohľadu stratégií ZVJS resp. činností týkajúcich sa projektu, 11 aktualít informuje o dianí v konkrétnych výstupných oddieloch v partnerských ústavoch. Facebook a Instagram sú vnímané ako moderné a pre mnohé cieľové skupiny flexibilné zdroje pre sledovanie noviniek, preto boli na účtoch ZVJS na týchto

sociálnych siet'ach uverejnené stručnejšie upravené verzie správ umiestnených na webovej stránke ZVJS. Okrem nich bolo na platforme YouTube umiestnené 4 minútové video, prezentujúce popularizačnou formou ciele a aktivity projektu. Uvedené video malo k 03/2022 celkom 478 videní bez evidovaného zdieľania.

Výstupy pre personál národného projektu Šanca na návrat, ZVJS a ÚPSVR

Vďaka inovatívnemu zameraniu projektu sa v priebehu jeho realizácie potvrdila dôležitosť motivácie personálu projektu (zamestnanci, príslušníci ZVJS, zamestnanci ÚPSVR). Ako vhodné informačné kanály sa osvedčila webová stránka projektu, sociálne siete a interná periodická tlač.

Na intranetovej stránke ÚPSVR, ako participujúcej organizácie, bolo zverejnených celkom 6 správ informujúcich o priebehu, resp. o aktivitách projektu. V internom odbornom periodiku (časopise) „Slovenské väzenstvo“ bolo uverejnených desať príspevkov, zameraných na národný projekt ako celok či jeho časti a ich implementáciu v partnerských ústavoch. Z hľadiska obsahu sa články venovali predstaveniu národného projektu (Ľorko, Kvačkajová a Petráš 2019), implementácii prvkov systému efektívnej resocializácie prostredníctvom projektu (Lulei 2020), predbežným výsledkom projektu (Lulei 2021a) a prezentovali platformu „MOSTY“ (Špánik 2022), či príklad vzdelávania zamestnancov projektu (Ragasová a Fábry Lucká 2021). Touto cestou sa kolegom aj odbornej verejnosti postupne predstavilo aj sedem z desiatich partnerských ústavov. Konkrétne výsledky a prínosy realizácie projektu pre ich ústav popísali naši zamestnanci resp. príslušníci z ÚVTOS Banská Bystrica-Kráľová (Lupták 2019), z ÚVTOS a ÚVV Ilava (Vicen a Šatka 2020; Šatka et al 2021), z ÚVTOS Nitra-Chrenová (Hutkaiová, Máčay a Blaško 2020), z ÚVTOS Hrnčiarovce nad Parnou (Straňák a Hutta 2020), z ÚVV a ÚVTOS Košice (Vrábel 2020), z ÚVTOS Košice-Šaca (Szappanosová, Lengeň a Šitár 2020) a z ústavu Želiezovce (Jurášik 2021). Časopis je vďaka pridelenému ISSN a zverejneniu všetkých čísiel na internetovej stránke ZVJS voľne dostupný aj pre odbornú či laickú verejnosť.

Výstupy pre odbornú verejnosť a (potenciálne) spolupracujúce organizácie

Odborná verejnosť bola informovaná o priebežných výsledkoch projektu vystúpeniami na odborných a vedeckých podujatiach, odbornými a vedeckými článkami či prostredníctvom vedeckej publikácie a zborníka príspevkov zo seminára.

Zamestnanci projektu prezentovali projektové výstupy na 12 vedeckých resp. odborných podujatiach, z toho sedem bolo realizovaných na Slovensku (r. 2019 – dvakrát Bratislava a Omšenie, r. 2020 – Omšenie, r. 2021 – Bratislava, r. 2022 – Sučany a Omšenie) a päť podujatí v zahraničí (r. 2019 - Krynica-Zdrój (Poľsko) a Praha (ČR); r. 2020 – Brno (ČR) a Bukurešť (Rumunsko); r. 2022 – Krakov (Poľsko)). V mesiaci 05/2022 sa plánuje účasť našich zástupcov na medzinárodnej konferencii v Katoviciach (Poľsko) s prezentáciou o národnom projekte a jeho výstupoch. Na základe vyššie uvedených výstupov na podujatiach a ďalšej vedeckej činnosti riešiteľského tímu projektu boli publikované štyri odborné či vedecké články a vydané dve publikačné výstupy (zborník a vedecká monografia). Vstupné predispozície pre možnosti realizácie vízií začínajúceho projektu boli prezentované na 3-dňovom vstupnom seminári k projektu (január 2019, Bratislava) aj na základe domácich a zahraničných skúseností, ktoré boli zhrnuté do vlastného „Zborníka z medzinárodného seminára“ (Hamranová, Špánik a Ľorko 2019). Vybrané aspekty projektu následne aj na konferencii „Resocializácia odsúdených a jej perspektívy“ (Valentovičová a Vengrínová 2019). Vychádzajúc z dosiahnutých parciálnych výsledkov projektu boli postupne odbornej verejnosti prezentované na Slovensku aj v zahraničí témy špecifik plošnej implementácie

inovácií vo výstupných oddieloch (Valentovičová a Jasiński 2020), ako aj výsledky pilotného overovania nástrojov na hodnotenie rizík a určenia potrieb odsúdených osôb (Lulei, Tallová a Lorko 2021). Veľmi detailný pohľad na spôsob realizácie národného projektu sme uverejnili pre odbornú verejnosť na internetových stránkach projektu (Lulei 2021b). Vedecká publikácia „Rizikové faktory trestnej činnosti“ (Lulei 2021c) bola obsahovo zameraná na kritické prepojenie teórie a výskumných poznatkov o paradigme prevencie rizikových faktorov páchania trestnej činnosti a poznatkov o vybraných rizikových faktoroch.

Významnou oblasťou projektu bolo prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti. Pre podporu lepšej komunikácie s odborníkmi z postpenitenciárnej sféry bola publicita v rámci tejto oblasti zameraná na informovanie o projekte a možnostiach zapojenia významných partnerov do procesu resocializácie odsúdených osôb po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody. Pre obce a mestá bola zvolená forma článkov (Lulei 2021d, Lulei 2021e), pre sociálne podniky 2,5 minútové informačné video (december 2021, 74 vzhľadnutí bez evidovaného zdieľania).

Výstupy pre laickú verejnosť

Informovanie laickej verejnosti v oblasti vnímania poslanca ZVJS sme považovali za dôležitý prvok v rámci komunikačnej stratégie projektu. Jeho prioritou je totiž presadenie inovatívnych prístupov v práci s odsúdenými, teda vytváranie lepších predpokladov pre úspešné napĺňanie poslanca ZVJS. Ako vhodnú formu publicity v masmédiách sme zvolili vystúpenie v televíznej spravodajskej relácii „Ranné správy“ (RTVS 13/07/2021, 10 min.), 2,5 minútovej reportáže v televíznej spravodajskej relácii „KRIMI“ (TV JOJ, 19/04/2022), vytvorenie 20 minútovej dokumentárnej relácie o ŠRaVVP „Šanca pre psie oči“ pre RTVS (v 03/2022 vo fáze dokončovania strihu). V mesiacoch 04/2022 – 05/2022 sa pripravuje 10 minútové vystúpenie v televíznej spravodajskej relácii „Noviny o 12:00“ (TV JOJ) a 30 minútový rozhovor v Podcaste TV JOJ. V tlačенých médiách boli uverejnené tri články – v Denníku N (Horák 2021), denníku SME (Žureková 2021) a v týždenníku Plus 7 dní (Coscolluela 2022a). Upravené časti článku spolu s fotodokumentáciou a tromi krátkymi videami boli uverejnené na internetovej stránke týždenníka Plus 7 dní (Coscolluela 2022b). Formou krátkych agentúrnych článkov sa projektu venovala TASR (štyri tlačové správy v roku 2019) a zmienkou o projekte vo svojich „Ranných správach“ odznela aj v RTVS (2019).

Výstupy pre väznené osoby a ich blízkych

Vydávanie väzenských časopisov pomáha odsúdeným osobám zmysluplne napĺňať ich voľný čas, vyjadriť vlastné myšlienky či rozvíjať vlastné literárne vlohy a zároveň obohacuje aj ostatných odsúdených či odsúdené o nové pohľady a skúsenosti. Preto sme sa rozhodli využiť tento aj formát, v časopise Chrenovský babinec č. 1/2021 dvom odsúdeným z VODD v ÚVTOS Nitra-Chrenová uverejnili spolu s príspevkom sociálneho pracovníka z VODD celkom tri príspevky spojené s činnosťou výstupného oddielu.

Počas realizácie projektu sa venovali vo svojich odborných a vedeckých článkoch niektorým jeho vybraným aspektom aj externí autori, venujúci sa problematike penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti. Napríklad problematike výstupných oddielov z pohľadu dôležitosti prepojenia penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti sa venovala Simona Ferencíková (2020, vid' s. 307) či problematike vzdelávania Patrícia Krásna (2020, vid' s. 113).

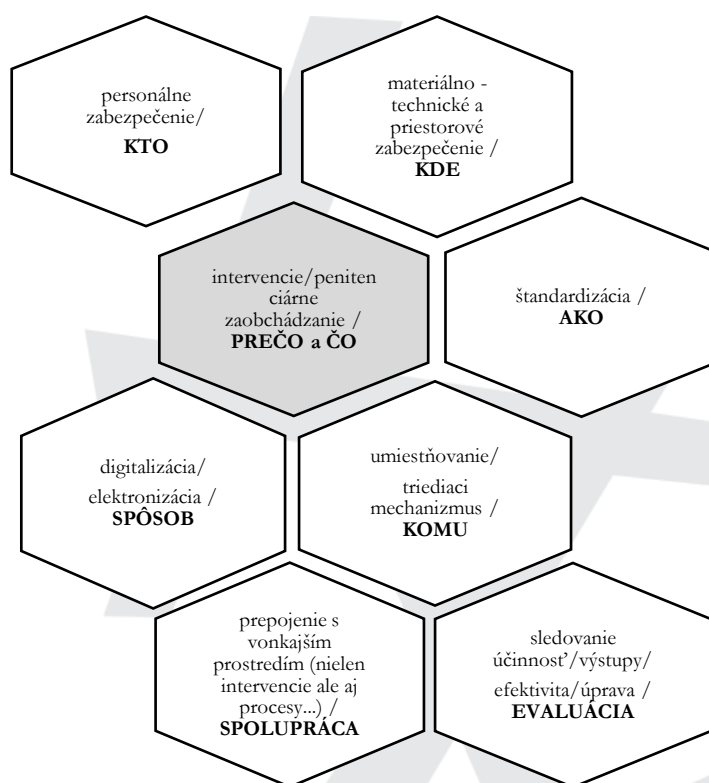
V rámci realizácie koncepcie komunikačnej stratégie projektu s cieľom jeho propagácie a preliminárnych resp. koncových výsledkov uvádzame zhrnutie spracovaných a publikovaných výstupov:

- stručné aktuality na web stránke projektu (celkom 101), web stránke ZVJS (28), web stránke ÚPSVR (6), na sociálnych sieťach (10);
- tlačové správy v elektronických médiách (4), TA3 (1) a RTVS (1), vystúpenia v televíznych spravodajských reláciách (2), informácia o NP ŠNN v televíznych spravodajských reláciách TA 3 a RTVS (2) a spolupráca na tvorbe televízneho dokumentu (1);
- 4 minútové video pre odbornú verejnosť (Facebook, Instagram, YouTube) a 2,5 minútové video pre sociálne podniky (YouTube);
- popularizačné a odborné články v časopise „Slovenské väzenstvo“ (10), vo väzenskom časopise „Nitriansky babinec“ (3) a iných externých periodikách (4), dokonca aj od externých autorov (3);
- vystúpenia na domácich a zahraničných vedeckých konferenciách (12), vedeckých článkov v časopisoch a zborníkoch (2), odborného a vedeckého zborníka (1) a vedeckej monografie (1).

6 SUMARIZÁCIA ŤAŽISKOVÝCH ZMIEN DOSIAHNUTÝCH IMPLEMENTÁCIOU PROJEKTU

Ukazovatele a výstupy národného projektu Šanca na návrat sú uvedené v hlavných kapitolách 1 a 2. Kľúčové zmeny alebo sumarizáciu odpovede na otázku „Čo sa zmenilo implementáciou projektu?“ môžeme rozdeliť na sedem základných prvkov (obr. 4), ktoré sú vzájomne prepojené a vytvárajú inovatívny systém zaobchádzania s odsúdenými umiestnenými do výstupných oddielov.

Tento systém možno zároveň rozdeliť na dve vzájomne súvisiace časti, a to fyzické prostredie (materiálno technické a priestorové zabezpečenie) a intervenčné prostredie (obsah a proces intervencií vykonávaných s odsúdenými). Intenzívne intervencie s väznenými osobami vykazujúcimi stredné alebo vysoké riziko recidívy trestnej činnosti/sociálneho zlyhania (so zameraním na vedenie života bez trestnej činnosti po prepustení z VTOS) vykonávané v neprimeranom prostredí sú neefektívne. Keď je to v opačnom poradí (primerané prostredie na prípravu pred prepustením bez sýtenia intenzívnymi intervenciami), možno to označiť za nesprávny odborný postup spojený s benevolenciou nielen v režimových činnostiach VTOS. Samozrejme, tvorba tohto náročného systému je neustále v procese aj v čase finalizácie výstupnej analýzy. Najnáročnejším komponentom (procesy, obsah) je prvok týkajúci sa intervencií resp. penitenciárneho zaobchádzania vo VODD.

Obr. 4 Prvky inovatívneho systému penitenciárneho zaobchádzania

Atribútom uvedeného systému je postup:

1. hodnotenie (angl. assessment) – identifikácia potreby umiestnenia vo VODD a hodnotenia rizík a určenie potrieb (využívanie triediaceho mechanizmu a nástrojov akými sú napr. triediaci mechanizmus, IAPSZ, CRA, ROSH, IN),
2. intervencia – realizácia intervencie na základe identifikovaných potrieb (napr. absolvovanie špecializovaného resocializačného programu a pod.),
3. evaluácia – vyhodnotenie efektivity a potenciálna úprava intervencií.

Za ťažiskové zmeny dosiahnuté implementáciou projektu a reflektujúce sa priamo v praxi VODD možno považovať najmä:

- intervencie/penitenciárne zaobchádzanie: identifikácia kľúčových kriminogénnych faktorov - tvorba resocializačných programov na základe ich identifikácie a to s časovým rozsahom a v intenzite tak, aby boli rešpektované slovenské podmienky a závery z výskumných štúdií – nasadenie a pilotné overovanie resocializačných programov v slovenskom väzenskom prostredí a ich úprava na základe evaluácie, súčasťou týchto intervencií je podpora samoobslužných činností a využívanie inovatívnych prvkov akými sú napr. AAI (angl. animal assisted interventions) (subkapitola 2.1),
- štandardizácia – proces tvorby a implementácie vytvorených štandardov, ktoré obsahujú kritériá zaručujúce systémové a celoplošné nastavenia penitenciárneho zaobchádzania v rámci ZVJS (subkapitola 2.5),
- akreditácia - proces tvorby a implementácia akreditačného mechanizmu resocializačných programov a pilotná akreditácia (subkapitola 2.4),
- digitalizácia – prierezové odborné postupy podporujúce procesy a vytvárajúce výstupy (napr. kiosk, aplikácia HOLUP a i.) (subkapitola 2.9),
- vyhodnocovanie efektivity a evaluácia resocializačných programov a intervencií (subkapitola 2.7),
- prepojenie penitenciárnej a pospenitenciárnej sféry, sieťovanie a spolupráca s externými subjektmi (subkapitola 2.3),
- materiálno technické a priestorové vybavenie,
- personálne zabezpečenie,
- informačno poradenské služby pre špecifické cieľové skupiny (subkapitola 2.2)
- nástroje na diferenciáciu odsúdených, triediaci mechanizmus týkajúci sa umiestňovania odsúdených do VODD a hodnotiace nástroje (subkapitola 2.6),
- návrhy na legislatívne zmeny,
- vzdelávanie personálu.

7 TRVALÁ UDRŽATEĽNOSŤ A ĎALŠÍ VÝVOJ

Nastavenie inovatívnych systémov komplexnej podpory odsúdených má svoje zásadné opodstatnenie aj vo vzťahu k udržateľnosti projektu v smere návrhu na spracovanie legislatívnych zmien vo všeobecných záväzných právnych predpisoch. 'Trvalá udržateľnosť' je však najmä o systémovom a celoplošnom aplikovaní dosiahnutých výstupov uvedených v hlavných kapitolách 1 a 2, napr. resocializačných programov, hodnotiacich nástrojov, učebných textov a osnov pre špecifické skupiny väznených osôb a pod. Ide však nielen o využívanie týchto výstupov, ale i o ich udržanie a rozvoj, čo sa prirodzene týka aj nastavených procesov (napr. akreditačný proces, digitalizované postupy v spolupráci so sociálnymi podnikmi a mnohé iné). Línia výstup projektu – trvalá udržateľnosť - ďalší vývoj je využiteľná pri každom z dosiahnutých výstupov (tab. 23). Ak je napríklad výstupom akreditácia (obsahuje tvorbu a výber jedného z modelov akreditačného mechanizmu, pilotný akreditačný proces vrátane vyhlásenia výzvy a udelenia akreditácii a pod., bližšie informácie v subkapitole 2.4), tak jeho trvalá udržateľnosť spočíva v platnosti udelených akreditácii, ukotvení procesu v príslušnej organizačnej zložke (ZVJS alebo MS SR). Ďalší vývoj však predznamenáva úpravu tohto procesu a jeho nastavení vrátane napr. časovej periodicity a pod.

Výstup NP ŠNN	Trvalá udržateľnosť	Ďalší vývoj
akreditácia (mechanizmus/model, pilotná akreditácia)	platnosť udelených akreditácii a ukotvenie procesu v kľúčovej organizácii (ZVJS, MS SR)	nastavenie časovej periodicity zverejňovania výzvy na akreditáciu, rozširovanie predmetu výzvy podľa aktuálneho stavu celkovej kriminality a populácie väznených osôb
nástroje (hodnotiace riziká – CRA, ROSH, určujúce potreby a plánujúce intervencie – IAPSZ, IN)	celoplošné využívanie nástrojov v prostredí ZVJS, ich digitalizácia a legislatívne ukotvenie (napr. CRA od 01/2020), zber dát a vyhodnocovanie v stanovených intervaloch.	evaluácia nástrojov, sledovanie ich validity a reliability, aktualizácia, digitalizácia
resocializačné programy (špecializované a základný)	realizácia resocializačných programov v praxi, špecializácia jednotlivých väzenských zariadení na realizáciu stanovených programov	úprava vytvorených programov, tvorba multifaktoriálnych programov a iných modalít z už vytvorených programov, tvorba a pilotné overovanie novovytvorených programov podľa potreby a sledovanie ich efektivity
štandardizácia (penitenciárne zaobchádzanie vo VODD a resocializačné programy)	aplikácia štandardov a ich včlenenie do legislatívneho rámca v prostredí ZVJS	celoplošná štandardizácia penitenciárneho zaobchádzania vo VODD vo všetkých ústavoch ZVJS

Tab. 23 Príklady ďalšieho vývoja vybraných dosiahnutých výstupov projektu

Takto by sme sa mohli samozrejme vyjadriť ku každému z dosiahnutých výstupov. Rovnako napr. v téme prepojenia penitenciárnej a pospenitenciárnej sféry (bližšie pozri kapitola 2.3) nebudú prioritou len dosiahnuté výstupy (napr. kontakt s viac ako 50-timi externými organizáciami), ich udržanie, ale i rozširovanie vytvorenej siete a spôsobov spolupráce podľa aktuálnej potreby. Projektom vytvorené rozsiahle know-how tak vytvára východisko pre novovytvorené a nadväzujúce aktivity v akčnom poli ZVJS (napr. rozšírenie štandardizácie na všetky existujúce väzenské zariadenia v SR, celoplošná aplikácia resocializačných programov, vytvorenie programových centier, či orgánov manažmentu rizika väznených osôb resp. ex- páchatel'ov po ich prepustení na slobodu.

Záver

Nositeľom efektívnej resocializácie je inovatívny systém zaobchádzania s väznenými osobami, ktorý by mal rešpektovať národné špecifiká, výskumom riadenú prax alebo prax založenú na dôkazoch a predovšetkým prinášať celoplošné a koordinované zmeny. Aplikácia tohto systému praxi vytvára podmienky na znižovanie negatívnych dôsledkov spôsobených kriminalitou, ako ekonomických, tak i sociálnych.

Počet osôb, ktoré sú opakovane vo VTOS presahuje 60 % (napr. v 02/2022 predstavovala táto skupina osôb 64%). V SR dosahovali napr. v roku 2020 náklady na zabezpečenie výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody 219 mil. € (bežné a kapitálové výdavky po odčítaní príjmov na 1 obv./ods. na jeden rok boli na úrovni 19 026,94 €). Všetky odborné činnosti, ktorých výsledkom je pokles negatívnych fenoménov napr. penitenciárnej recidívy, či zvyšovanie efektivity resocializačných programov zároveň potenciálne vplyvajú na zníženie ukazovateľa celkových škôd spôsobených kriminalitou, ktorý napr. v roku 2015 dosahoval úroveň 396,4 mil. €. Toto sú však iba parciálne informácie. Sociálne aspekty v sebe zahŕňajú napr. bezpečnosť verejnosti, recidívu trestnej činnosti, presun zodpovednosti za spáchanú trestnú činnosť smerom k odsúdeným osobám a mnohé iné. Penitenciárna recidíva a zároveň náklady spojené s VTOS vytvárajú tlak na rozpočtovú kapitolu MS SR a zároveň na kapacitné možnosti väzenských zariadení v SR.

Aktivita projektu smerujúca k uplatneniu sa na trhu práce a plynulému prechodu odsúdených osôb do občianskeho života a k znižovaniu rizík recidívy trestnej činnosti sú podobne ako iné aktivity prevencie kriminality náročne kvantifikovateľné. Zároveň za extrémne náročnú možno považovať „každodennú realitu“ odbornej práce zameranej na elimináciu rizikových kriminogénnych faktorov trestnej činnosti s odsúdenými vo VODD v ústavnom inštitucionalizovanom prostredí. Už teraz však vieme kvantifikovať, že napr. rok pred nástupom do VTOS bolo nepretržite 10 mesiacov nezamestnaných 46 % hodnotených osôb, že miera zlepšenia posudzovaných zručností a kompetencií vo vyhodnotených ŠRaVVP vytvorených v rámci projektu presahovala v niektorých z nich hranicu 70 %, alebo že efekt „pobytu“ a intervencií poskytovaných vo VODD sa prejavil v kategórii odsúdených s vysokým rizikom recidívy – z partnerských VODD recidivovalo do 365 dní od prepustenia len 14,9 %, kým z odsúdených bez zaradenia do VODD recidivovalo do 365 dní 22,8 %.

Projektom vytvorené a v praxi aplikovateľné know-how (napr. ŠRaVVP, hodnotiace nástroje, akreditácia, štandardizácia a mnohé iné) so sebou prináša aj medzirezortnú zodpovednosť nielen za jeho udržateľnosť ale aj za ďalší rozvoj, ovplyvňujúci každodenný život a bezpečnosť občanov SR.

Použitá literatúra

- DRATVA, T. a BUZNOVÁ, A. 1999. *Slovenčina pre cudzincov*. Bratislava: Media trade, spol. s.r.o. - SPN. 281 s. ISBN 80-08-02804-1
- EUCONET 2021. *Analýza súčasného stavu a navrhovaných riešení národného projektu*
- FEDERIČOVÁ, M. a VACULOVÁ, A. 2020. *Modulárne kurzy Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti – realizácia modulárnych kurzov v štyroch nezávislých moduloch/ A1, A2, B1, B2*
- FEDERIČOVÁ, M. a VACULOVÁ, A. 2020. *Slovenský jazyk pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti*
- HAMRANOVÁ, D., ĽORKO, J., MÓZEŠ, P., ŠIMČISKOVÁ, B., ŠPÁNIK, M. a VALENTOVIČOVÁ, Z. 2019. *Metodický postup k realizácii základného resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu pre odsúdených vo výstupných oddieloch*
- KAMENÁROVÁ, R., ŠPANOVÁ, E., ĽOS IVORÍKOVÁ, H., MOŠAŤOVÁ, M., KRCHOVÁ, Z. a TICHÁ, H. 2018. *Krížom krážom Slovenčina A1*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. 203 s. ISBN 978-80-223-4552-1
- KAMENÁROVÁ, R., ŠPANOVÁ, E., ĽOS IVORÍKOVÁ, H., BALŠÍNKOVÁ, D., MOŠAŤOVÁ, M., KRCHOVÁ, Z. a TICHÁ, H. 2012. *Krížom krážom Slovenčina A2*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. 207 s. ISBN 978-80-223-3265-1
- KAMENÁROVÁ, R., GABRIKOVÁ, A., ŠPANOVÁ, E., ĽOS IVORÍKOVÁ, H., BALŠÍNKOVÁ, D., MOŠAŤOVÁ, M. a KLESCHTOVÁ, Z. 2011. *Krížom krážom Slovenčina B1*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. 251 s. ISBN 978-80-223-3035-1
- KAMENÁROVÁ, R., GABRIKOVÁ, A., ŠPANOVÁ, E., ĽOS IVORÍKOVÁ, H., MOŠAŤOVÁ, M. a TICHÁ, H. 2014. *Krížom krážom Slovenčina B2*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. 247 s. ISBN 978-80-223-3660-4
- KLESKEŇ, L. 2021. *Akreditačný mechanizmus špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov*. Verzia 4
- KLESKEŇ, L. 2019. *Návrh akreditačného mechanizmu a procesov štandardizácie resocializačných a výchovných vzdelávacích programov*
- KLESKEŇ, L. 2022. *Štandardy základného (modulového) resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu*. Verzia 2
- KLESKEŇ, L. a VALENTOVIČOVÁ, Z. 2022. *Štandardy špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov*. Verzia 3
- LULEI, M., VALENTOVIČOVÁ, Z. a VRÁBLOVÁ, L. 2021. *Základný rámec triediaceho mechanizmu na účely umiestňovania odsúdených osôb do výstupných oddielov*. Verzia 2
- LULEI, M., 2019. *Materiálne, technické a priestorové štandardy prevádzky výstupných oddielov*
- VALENTOVIČOVÁ, Z. a VRÁBLOVÁ, L. a LULEI, M. 2021. *Základný rámec triediaceho mechanizmu na účely umiestňovania odsúdených osôb do výstupných oddielov*. Verzia 3
- ĽORKO, J. 2020. *Záverečná správa z prvého kola pilotného testovania aktivity „Sociálna inklúzia“ v spolupráci s významným zamestnávateľom*
- MÓZEŠ, P. 2019. *Výber tém resocializačných a výchovných vzdelávacích programov určených prioritne pre odsúdené osoby umiestnené do výstupných oddielov*

- MÓZEŠ, P., PAJOVČÍKOVÁ, G. a ŠIMČISOVÁ, B. 2021. *Informatívny manuál pre pracovníkov VODD k zabezpečeniu nadväznej starostlivosti o osoby prepustené z výkonu trestu odňatia slobody prostredníctvom podporovania ich zamestnávania v sociálnych podnikoch*
- MÓZEŠ, P., PAJOVČÍKOVÁ, G. a ŠIMČISOVÁ, B. 2021. *MOSTY Sociálne integračné podniky; Informatívny manuál pre pracovníkov VODD k zabezpečeniu nadväznej starostlivosti o osoby prepustené z výkonu trestu odňatia slobody prostredníctvom podporovania ich zamestnávania v sociálnych podnikoch*
- NIŽNÍKOVÁ M. a VAŠČÁKOVÁ, D. 2020. *Modulárne kurzy vzdelávania v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti*
- NIŽNÍKOVÁ M. a ŽOLOBANIČ, M. 2021. *Väzenský slabikár*
- RAGASOVÁ, A., a ŠPÁNIK, M. 2022. *Rámcová komunikačná stratégia Národného projektu „Šanca na návrat“*
- ŠIMČISKOVÁ, B., RÁC, I., RAFFAJOVÁ, A., ŠAFÁR, M. a LULEI, M. 2019. *Špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program (ŠRaVVP) „Život v komunite“*. Verzia 3
- ŠPÁNIK, M., MÓZEŠ, P., ŠIMČISKOVÁ, B., a ŠPÁNIK, S. 2021. *Návrh ďalšieho postupu pri rozvoji spolupráce so Združením miest a obcí Slovenska (ZMOS), obcami a cirkvami v rámci projektového tímu Mosty*
- TALLOVÁ, B., LULEI, M., KOSTIŠČE, M., MELICHEROVÁ, E., ŠPÁNIK, M., MÓZEŠ, P., KOŠECKÁ, D. a FÁBIK, J. 2021. *Analýza súčasného stavu a riešení národného projektu Šanca na návrat*
- TALLOVÁ, B., MÓZEŠ, P., NOVÁKOVÁ, V., VRÁBLOVÁ, L., ZÁMEČNÍKOVÁ, S., a KOŠECKÁ, D. 2020. *Súhrnná správa z metodických návštev partnerských ústavov*
- VALENTOVIČOVÁ, Z. 2021. *Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdеныmi vo výstupných oddieloch*. Verzia 3
- VALENTOVIČOVÁ, Z. 2022. *Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdеныmi vo výstupných oddieloch*
- VALENTOVIČOVÁ, Z. 2022. *Minimálne štandardy vzdelávacieho programu pre personál vo výstupných oddieloch*
- VALENTOVIČOVÁ, Z. a FÁBRY LUCKÁ, Z. 2021. *Analýza vzdelávacích potrieb pre výkon všetkých informačno-poradenských činností vo výstupných oddieloch*
- VALENTOVIČOVÁ, Z., HAMRANOVÁ, D., HERETIK, A., KALINOVÁ-BUBLÁKOVÁ, M., KLESKEŇ, L., KUZMIAKOVÁ, M., LULEI, M., PORKO, J., MÓZEŠ, P., ŠIMČISKOVÁ, B., ŠPÁNIK, M. a VRÁBLOVÁ, L. 2019. *Vstupná analýza národného projektu Šanca na návrat*

Prílohy

Príloha č. 1

Kazuistika z oblasti prepojenia penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti - Závislosti

VTOS: ÚVV a ÚVTOS Košice

Názov organizácie: CDR Domov nádeje, Jarková 79 v Prešove

Trestný čin: §§ 208 ods.2 písm. d, §208 ods.1 písm. a, §212 ods. 2 písm. f , §38 ods.2 TZ/2005

Recidíva: 3/2 (3x trestne stíhaný/2x vo VTOS)

Obdobie VTOS od – do: 31/07/2014 – 31/07/2021 (*výkon väzby od 31/07/2021 – 27/03/2015*)

Obdobie VODD od – do: 19/04/2021 – 31/07/2021

Obdobie realizácie ZR a VVP (od-do): 19/04/2021 – 16/07/2021

Obdobie realizácie ŠR a VVP (od-do): nie

CRA: vysoké riziko

Zamestnanie:

Dĺžka zamestnania rok pred nástupom do výkonu trestu odňatia slobody:

Nezamestnaný nepretržite 12 mesiacov pred nástupom do VTOS

Závislosti:

Látkové a nelátkové závislosti: správanie odsúdeného vykazuje znaky závislosti

Súdom nariadená ochranná liečba: odsúdenému bola súdom nariadená ambulantná ochranná liečba

Absolvovanie súdom nariadenej ochrannej liečby: odsúdený neabsolvoval súdom nariadený typ ochrannej liečby

Počet typov súdom nariadenej ochrannej liečby: 1 typ

Indikácia ŠRaVVP: Závislosti

Základné anamnestické údaje:

Osobná oblasť:

Menovaný je slobodný, bezdetný. Do zadržania žil v spoločnej domácnosti s matkou. Má ukončenú strednú odbornú školu v odbore mechanik oznamovacích sietí. Alkohol konzumoval v ťahoch, pod jeho vplyvom bol agresívny. Udáva konzumáciu alkoholu v rozsahu do týždňa a následne s cca trojtýždňovou abstinenciou, vynútenou najmä nevoľnosťou a vegetatívnymi prejavmi abúzu.

Finančná oblasť:

Zdokumentované aktuálne dlhy nepresahujú sumu 2.500 €

Pracovaná oblasť: (skúsenosti, zručnosti)

V minulosti bol zamestnaný v troch spoločnostiach ako operátor výroby. Po predchádzajúcom prepustení z VTOS pracoval príležitostne na stavbách. 4 roky je nezamestnaný. Bol evidovaný na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny, poberal sociálne dávky. Počas predchádzajúceho výkonu trestu nepracoval.

Resocializačná minulosť:

Bez poznatkov

Trestný čin popis: (predovšetkým okolnosti viažuce sa na závislosti, zamestnanosť)

Vo VTOS je pre zločin týrania blízkej a zverenej osoby (trestný čin spáchaný na matke) a pre prečin krádeže. Najmenej od r. 2009 opakovane spôsoboval svojej matke, ktorá s ním býva v spoločnej domácnosti, psychické a fyzické utrpenie, a to tým spôsobom, že pod vplyvom alkoholu ju ponižoval, vulgárne jej nadával, vyhrážal sa jej smrťou, pod hrozbou násilia od nej žiadal finančné prostriedky za účelom kúpy alkoholu, pohrdavo s ňou zaobchádzal, vyvolával u nej strach a stres, fyzicky ju napádal. Dňa 27/02/2014 v čase okolo 17:00 hod. ju v rodinnom dome v mieste trvalého bydliska napadol tak, že ju najprv chytil pod krk, následne ju vytiahol z kuchyne smerom do pivnice, kde ju najmenej dvakrát uderil rukou do oblasti tváre a následne ju hodil smerom na miesto, kde mala pripravené palivové drevo, čím jej spôsobil pomliaždenie spánkovej a tvárovej oblasti vpravo, pomliaždenie hrudnej steny vpravo a ďalšie pomliaždenia ruky, oblasti pravého bedrového kĺbu, pravého stehna a pravého kolenného kĺbu, s dobou liečenia 18-21 dní, pričom takéto konania viedli následne u poškodenej k vzniku psychických porúch, prejavujúcich sa silnými depresívnymi tendenciami, anxiozitou a neurotickou dekompenzáciou.

Dňa 18/03/2014 v čase o 14:45 hod. vošiel do nákupného centra TESCO, kde s úmyslom odcudzenia tovaru a následného speňaženia podišiel k pultu s elektronikou, kde z pultu zobral 1 ks rádia zn. Philips, s ktorým sa presunul k pultu so stravou pre psov, kde si odcudzené rádio vložil pod bundu a prešiel cez samoobslužnú pokladničnú zónu bez zaplatenia, pričom bol prichytený pracovníkom SBS. Spôsobil škodu vo výške 34,99 €, pričom takéhoto konania sa dopustil aj napriek tomu, že bol v predchádzajúcich 12 mesiacoch za priestupky proti majetku postihnutý blokovou pokutou vo výške 15 € a taktiež dňa 11/07/2013 blokovou pokutou vo výške 20 €.

Psychologické vyšetrenie: (Len okolnosti súvisiace so závislosťami, zamestnaním/peniazmi)

Celkový životný štýl je poznamenaný **dlhodobým abúзом alkoholu s plne rozvinutou závislosťou**. Degradácia hodnôt a záujmov, zúženie pozornosti na konzum alkoholu viedli k cyklu závislosti, s prežívaním frustrácie a následnou rezignáciou na zmenu, napriek aspirácii viesť iný život s neschopnosťou samostatnej zmeny, resp. s maladaptívnymi schémami pri pokusoch o riešenie, zároveň s odmietaním systematickej pomoci zvonku a podozrievavosťou vo vzťahu k autoritám, príp. pomocným profesiám. **Penitenciárna a postpenitenciárna prognóza sa javí ako menej priaznivá.**

Intervencie vo VTOS/VODD: (Len súvisiace so závislosťami, zamestnaním/peniazmi)

V rámci individuálneho zaobchádzania bola pozornosť upriamená na oblasť extramurálnych vzťahov, nácvik zvládania záťaže, protialkoholovú osvetu a nácvik techník pre ventiláciu úzkosti a napätia. V rámci informačno-poradenských činností absolvoval v rozsahu 59 hodín Základný balík; prednášky a besedy na rôzne kultúrno-spoločenské témy; nácvik prania v pračke a pod. Pred prepustením z VTOS subjektívne popisoval mierne napätie a neistotu z blížiaceho sa prepustenia. Mal nastúpiť do resocializačného programu v Centre pre deti a rodiny. Bol rád, že má kde ísť, no zároveň sa obával nového prostredia, kolektívu, interných pravidiel. Odborný personál VODD zabezpečil aj ďalšiu možnosť ubytovania po ukončení VTOS v zariadení OÁZA pre prípad, že v CDR bude naplnená ubytovacia kapacita. Bola mu poskytnutá finančná pomoc pri prepustení (príspevok na cestovné). Správanie v rámci skupinových aktivít bolo na požadovanej úrovni, bol

primerane snaživý, aktívny, zaujímavý sa o preberané témy. Využíval tiež možnosť individuálneho psychologického poradenstva.

Stanovené ciele a úlohy (IAPSZ):

1. Motivovať odsúdeného k zmene postojov týkajúcich sa konzumácie alkoholu. Zameriť sa na budovanie zručností a nového života.

- Úlohy k naplneniu cieľa: motivačné rozhovory, filmy a knihy k tematike, poradenstvo – konštruktívne zvládanie emócií.

2. Ujasniť si ako bude vyzerat' pracovná oblasť po ukončení VTOS.

- Úlohy k naplneniu cieľa: Všímať si ako prebieha bežný pracovný deň a referovať pedagógovi, aké činnosti prebiehajú na pracovisku Krajčírka dielňa, kde je zaradený.

3. Do prepustenia prečítať aspoň 2 knihy zamerané na problematiku zdravej rodiny/rodičovstva.

- Úlohy k naplneniu cieľa: prečítať knihu „To keby sme vedeli pred svadbou“, „5 dní, ktoré zmenia vašu rodinu“ a „Šlabikár šťastia“.

4. Umiestnenie v resocializačnom zariadení.

- Úlohy k naplneniu cieľa: odsúdený prejaví záujem a dá požiadavku na riešenie svojej situácie cestou resocializačného zariadenia, zrealizovanie predstáv o účele zariadenia, vybavenie formálnych záležitostí, zabezpečenie stretnutia so zástupcom CDR pre zmiernenie napätia z neznámeho, nadviazanie kontaktu s klubom anonymných alkoholikov, technické zabezpečenie nástupu do zariadenia (sprievod/odvoz), umiestnenie v rámci zmluvy o spolupráci v CDR a zapojenie sa do resocializačného programu.

Vyhodnotenie:

Odsúdený počas zaradenia vo VODD primerane participoval na skupinových aktivitách. V individuálnej rovine pracoval na cieľoch stanovených v pláne zväčša svedomite. Pracovnú oblasť po prepustení napokon nepotreboval riešiť, podarilo sa ho umiestniť do CDR Domov nádeje v Prešove. Celkovo možno konštatovať, že plán ako taký, bol naplnený.

Popis procesu umiestnenia:

Dňa 31/07/2021 bol zabezpečený sprievod prepusteného z ÚVV a ÚVTOS Košice do CDR Domov Nádeje v Prešove. Cesta prebehla bez komplikácií. Menovaného si v zariadení prebrala službukonajúca pracovníčka, oboznámila ho so základnými princípmi resocializačného procesu. Zdôraznila najmä jeho povinnosť zodpovedne pristupovať k zadaným úlohám, dobrovoľnosť v centre s dôrazom na to, že jeho nespolupráca môže mať za následok jeho vylúčenie z centra. Následne ho pracovníčka zoznámila so spolubývajúcimi.

Katamnesticke sledovanie:

14/12/2021 odpoveď mailom od sociálneho kurátora metodika z Košíc na základe preverovania informácií od pracovníka projektu s výsledkom:

„Menovaný je stále v DOMOVE NÁDEJE - CDR Prešov a postúpil do 2. fázy resocializačného procesu.“

Príloha č. 2

Návrh na legislatívnu zmenu:

§ 94 zákona NR SR č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene v znení neskorších predpisov

Piata časť

§ 94 Prepustenie z výkonu trestu – oznamovacia povinnosť

(4) Na účely pokračovania v činnostiach podporujúcich a rozvíjajúcich zmysel pre zodpovednosť, dodržiavanie zákonov a spoločenských noriem po skončení výkonu trestu a na zabezpečenie opatrení na predchádzanie vzniku krízových situácií v rodine zašle ústav oznámenie o nadchádzajúcom prepustení odsúdeného

a) príslušnému orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,

b) príslušnému orgánu miestnej štátnej správy

c) organizácii, ktorá podľa § 66 spolupracovala so zborom pri zaobchádzaní s odsúdeným a odsúdeným poskytuje aktivity aj po skončení výkonu trestu.

d) príslušnému orgánu miestnej samosprávy

(5) Oznámenie o nadchádzajúcom prepustení z výkonu trestu obsahuje meno, priezvisko, adresu trvalého a prechodného pobytu odsúdeného, označenie trestného činu, pre ktorý bol odsúdený vo výkone trestu, a termín prepustenia z výkonu trestu. Organizácii podľa odseku 4 písm. c) **a d)** sa oznámenie zasiela len s písomným súhlasom odsúdeného.

Navrhované doplnenie je z dôvodu prepojenia penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti, na základe komplikácií, ktoré v praxi spôsobuje neinformovanosť obcí a miest o návrate odsúdeného o skončení VTOS do miesta bydliska.

Príloha č. 3

Tab. 24 Evaluačná matica (Evaluation design matrix) ako výstup podaktivity 1.5.

Otázky	Indikátory	Zdroj dát a spôsob vyhodnotenia	Limity	Výsledky
Projektový cieľ: Zníženie rizika sociálneho vylúčenia Aká je účinnosť Základného balíka na odsúdených v oblasti ich začlenenia do spoločnosti po prepustení?	- úroveň sociálnych kompetencií odsúdených	- hodnotenie odsúdených lektormi na hodnotiacich škálach v oblasti „úroveň sociálnej komunikácie“ - úroveň zlepšenia v danej oblasti je meraná rozdielom výstupného skóre hodnotenia v porovnaní so vstupným skóre	- vypracovanie vstupného hodnotenia pedagógom, psychológom alebo sociálnym pracovníkom môže byť ovplyvnené tým, že na začiatku programu odsúdené osoby ešte dostatočne nepoznajú - na hodnotenie môže vplývať účelové správanie odsúdených, ak ho hodnotitelia neodhalili - subjektívny faktor – každý z hodnotiteľov môže odsúdenú osobu vnímať inak, ak sa na výslednom hodnotení spoločne nedohodnú, ale každé hodnotenie (vstupné alebo výstupné) vypracuje vždy niekto iný samostatne, môže byť hodnotenie, resp. meranie úrovne progresu skreslené – tento jav sa snažíme eliminovať tým, že hodnotitelia sú inštruovaní dohodnúť sa na hodnotení odsúdenej osoby spoločne - faktor prostredia - uplatnenie nadobudnutých zručností, kompetencií a vedomostí je limitované prostredím, do ktorého sa odsúdená	50,5% odsúdených opustilo výstupný oddiel podľa hodnotenia lektorov (resp. pedagógov, psychológov, sociálnych pracovníkov) s miernym až výrazným zlepšením, 35,6% opustilo výstupný oddiel aspoň s minimálnym zlepšením a 13,9% odsúdených bez zlepšenia Najväčšie systematické zmeny dosiahli účastníci Základného balíka v položke „Realistický plán na život po prepustení“ a „Motivácia na život bez recidívy“. V strede pomyselného kontinua bola dosiahnutá zmena v položke „Realistickosť hodnotenia vlastnej rodinnej situácie“, oblasti s relatívne najmenším zlepšením boli „Postoj k trestnej činnosti“ a „Úroveň sociálnej komunikácie“.
	- kritický náhľad odsúdených na vlastnú trestnú činnosť, svoju rodinnú situáciu aj osobnú situáciu	- hodnotenie odsúdených lektormi na hodnotiacich škálach v oblastiach: „Postoj k trestnej činnosti“ „Motivácia na život bez recidívy“ „Realistickosť hodnotenia vlastnej situácie“ „Realistickosť hodnotenia svojej rodinnej situácie“ - úroveň zlepšenia v danej oblasti je meraná rozdielom skóre výstupného hodnotenia na škálach	- faktor prostredia - uplatnenie nadobudnutých zručností, kompetencií a vedomostí je limitované prostredím, do ktorého sa odsúdená	

		v porovnaní so vstupným skóre	osoba po prepustení vracia – ak ide o prostredie s existenciou sociálnej patológie, môže dôjsť k sociálnemu zlyhaniu prepustenej osoby napriek dosiahnutému zlepšeniu počas VTOS	
	- realistický plán odsúdených na život po prepustení	- hodnotenie odsúdených lektormi na hodnotiacich škálach v oblasti „Realistický plán na život po prepustení“ - úroveň zlepšenia je meraná rozdielom skóre výstupného hodnotenia verzus vstupného hodnotenia v danej oblasti	- porozumenie testovým otázkam	
	- úroveň kompetencií a vedomostí s protektívnym efektom na vznik/pokračovanie/relaps závislosti po prepustení	- rozdiel vstupného a výstupného testového skóre z modulu Závislosti	- gramotnosť odsúdenej osoby	Testové skóre z modulu Závislosti sa u odsúdených osôb po ukončení Základného balíka štatisticky významne zlepšilo.
Projektový cieľ: Zvýšenie kompetencií na trhu práce Aká je účinnosť Základného balíka na odsúdených v oblasti zvýšenia ich šance uplatnenia sa na trhu práce?	- úroveň znalosti relevantných oblastí týkajúcich sa trhu práce	- rozdiel dosiahnutého skóre vo vstupných a výstupných vedomostných testoch z modulu „Zamestnanosť“	- vedomostné moduly nenahrádzajú vzdelanie a kvalifikáciu, ktoré sú často nevyhnutným predpokladom získania zamestnania	Vo všetkých vedomostných testoch došlo k štatisticky významnému zlepšeniu skóre. Najvýraznejší efekt bol dosiahnutý v moduloch Zamestnanosť, Právne aspekty a Závislosti (zoraďené od najsilnejšieho efektu), relatívne menšie zlepšenie skóre sme zaznamenali v testoch z modulu Finančná gramotnosť.
	- úroveň právneho vedomia	- rozdiel dosiahnutého skóre vo vstupných a výstupných vedomostných testoch z modulu „Právne aspekty“	- porozumenie testovým otázkam - gramotnosť odsúdenej osoby	
	- úroveň finančnej gramotnosti	- rozdiel dosiahnutého skóre vo vstupných a výstupných vedomostných testoch z modulu „Finančná gramotnosť“		
Aká je účinnosť Základného balíka na	- miera recidívy osôb prepustených z VODD vo	- údaje o recidíve osôb prepustených	- vzorka osôb z partnerských VODD bola	- efekt pobytu a intervencií poskytovaných

odsúdených v oblasti zníženia recidívy?	vzťahu k stanovenému riziku recidívy	z partnerských VODD – porovnanie s osobami prepustenými bez predošlého zaradenia do VODD vo vzťahu k stanovenému riziku recidívy nástrojom CRA - vzorka: N=1813 - termín zberu dát: 1/2020 – 2/2022	nenáhodne častejšie odsúdená a mala významne dlhšie trvanie posledného trestu v rokoch – tzn. vzorka z partnerských VODD mala rizikovejšiu prognózu z hľadiska kriminogénnych faktorov	vo VODD sa prejavil v kategórii odsúdených s vysokým rizikom recidívy podľa nástroja CRA – z partnerských VODD recidivovalo do 365 dní od prepustenia len 14,9 %, kým z odsúdených bez zaradenia do VODD recidivovalo do 365 dní 22,8 %. - u odsúdených s nízkym a stredným rizikom recidívy sa efekt nepotvrdil
Do akej miery zvyšuje ŠRaVVP Finančná gramotnosť úroveň elementárnej informovanosti z oblasti osobných a rodinných financií?	- úroveň vedomostí z oblasti osobných a rodinných financií	- rozdiel dosiahnutého skóre vo vstupnom a výstupnom vedomostnom teste z hlavných tém programu	- porozumenie testovým otázkam - gramotnosť odsúdenej osoby	- účastníci programu dosiahli priemerné zlepšenie výstupného testového skóre o 3,1 bodu, čo je ekvivalentné zlepšeniu vedomostnej úrovne o 20%
		- rozdiel vstupného a výstupného skóre z hodnotenia účastníka lektormi programu na hodnotiacich škálach v hlavných oblastiach programu	- vstupné hodnotenie odsúdených osôb lektormi na hodnotiacich škálach môže byť ovplyvnené tým, že v úvode programu lektori účastníkov ešte nepoznajú tak dobre, ako na konci – snažíme sa eliminovať tým, že vstupné hodnotenie lektori realizujú až po 2 stretnutiach s účastníkmi a na hodnotení sa musia zhodnúť/dohodnúť všetci lektori spoločne	S výrazným alebo citeľným zlepšením ukončilo program 26,1 % účastníkov, s miernym zlepšením 43,5 % účastníkov a s minimálnym zlepšením 39,1 % účastníkov. Žiadny z účastníkov neabsolvoval program bez zlepšenia.
Do akej miery zvyšuje ŠRaVVP Zamestnanosť kompetencie a vedomosti	- úroveň kompetencií a vedomostí potrebných na úspešné zaradenie na trh práce	- rozdiel dosiahnutého skóre vo vstupnom a výstupnom	- porozumenie testovým otázkam - gramotnosť odsúdenej osoby	- účastníci programu dosiahli priemerné zlepšenie

potrebné na úspešné zaradenie na trh práce?		vedomostnom teste z hlavných tém programu		výstupného skóre o 4,2 bodu, čo je ekvivalentné zlepšeniu o 28 %
		- rozdiel vstupného a výstupného skóre z hodnotenia účastníka lektormi programu na hodnotiacich škálach v hlavných oblastiach programu	- vstupné hodnotenie odsúdených osôb lektormi na hodnotiacich škálach môže byť ovplyvnené tým, že v úvode programu lektori účastníkov ešte nepoznajú tak dobre, ako na konci – snažíme sa eliminovať tým, že vstupné hodnotenie lektori realizujú až po 2 stretnutiach s účastníkmi a na hodnotení sa musia zhodnúť/dohodnúť všetci lektori spoločne	S výrazným alebo citeľným zlepšením ukončilo program 28,6 % účastníkov, s miernym zlepšením taktiež 28,6 % účastníkov, s minimálnym zlepšením 39% účastníkov. Bez zlepšenia ukončilo program 3,6 % odsúdených.
Do akej miery rozvíja ŠRaVVP Život v komunite postoj, kompetencie a vedomosti podporujúce začlenenie sa do spoločnosti a zníženie rizika sociálnej patológie po prepustení?	- úroveň kompetencií a vedomostí potrebných na začlenenie sa do spoločnosti a zníženie rizika sociálnej patológie - miera prijímania negatívnych genderových stereotypov a stereotypov podporujúcich sociálne vylúčenie a sociálnu patológiu	- rozdiel dosiahnutého skóre vo vstupnom a výstupnom dotazníku zisťujúcim postoje, stereotypy a vedomosti podporujúce/eliminujúce riziká sociálneho vylúčenia a sociálnej patológie	- porozumenie otázkam v dotazníku - gramotnosť odsúdenej osoby	- účastníci programu dosiahli priemerné zlepšenie testového skóre o 1,86 bodu, čo je ekvivalentné zlepšeniu o 11,6 %
		- rozdiel vstupného a výstupného skóre z hodnotenia účastníka lektormi programu na hodnotiacich škálach v hlavných oblastiach programu	- vstupné hodnotenie odsúdených osôb lektormi na hodnotiacich škálach môže byť ovplyvnené tým, že v úvode programu lektori účastníkov ešte nepoznajú tak dobre, ako na konci – snažíme sa eliminovať tým, že vstupné hodnotenie lektori realizujú až po 2 stretnutiach s účastníkmi a na hodnotení sa musia zhodnúť/dohodnúť všetci lektori spoločne	34,8 % účastníkov programu dosiahlo výrazné alebo citeľné zlepšenie kompetencií, vedomostí a zručností rozvíjaných v rámci programu. S miernym zlepšením ukončilo program 39,1 % účastníkov. 21,7 % dosiahlo aspoň minimálne zlepšenie, bez zlepšenia

				ukončilo program len 4,3 % účastníkov.
Do akej miery zvyšuje ŠRaVVP Reštart protektívne kompetencie a vedomosti súvisiace s rizikom závislosti na slobode?	- úroveň kompetencií a vedomostí s protektívnym efektom na vznik/pokračovanie/relaps závislosti po prepustení	- rozdiel vstupného a výstupného skóre z hodnotenia účastníka lektormi programu na hodnotiacich škálach v hlavných oblastiach programu	- vstupné hodnotenie odsúdených osôb lektormi na hodnotiacich škálach môže byť ovplyvnené tým, že v úvode programu lektori účastníkov ešte nepoznajú tak dobre, ako na konci – snažíme sa eliminovať tým, že vstupné hodnotenie lektori realizujú až po 2 stretnutiach s účastníkmi a na hodnotení sa musia zhodnúť/ dohodnúť všetci lektori spoločne	S výrazným alebo citeľným zlepšením ukončilo program 39,1 % účastníkov. 34,8 % účastníkov dosiahlo v programe mierne zlepšenie rozvíjaných zručností a kompetencií. 26,1 % dosiahlo aspoň minimálne zlepšenie, ani jeden účastník neukončil program bez zlepšenia.
Do akej miery rozvíja ŠRaVVP Rodina a vzťahy kompetencie a vedomosti potrebné pre udržiavanie a nadväzovanie funkčných rodinných a iných medziľudských vzťahov na slobode?	- úroveň kompetencií a vedomostí nevyhnutných pre udržiavanie a nadväzovanie funkčných medziľudských vzťahov	- rozdiel dosiahnutého skóre vo vstupnom a výstupnom vedomostnom teste z hlavných tém programu	- porozumenie testovým otázkam - gramotnosť odsúdenej osoby	- účastníci programu dosiahli priemerné zlepšenie testového skóre o 4,1 bodu, čo zodpovedá zlepšeniu o 29,3 %
		- rozdiel vstupného a výstupného skóre z hodnotenia účastníka lektormi programu na hodnotiacich škálach v hlavných oblastiach programu	- vstupné hodnotenie odsúdených osôb lektormi na hodnotiacich škálach môže byť ovplyvnené tým, že v úvode programu lektori účastníkov ešte nepoznajú tak dobre, ako na konci – snažíme sa eliminovať tým, že vstupné hodnotenie lektori realizujú až po 2 stretnutiach s účastníkmi a na hodnotení sa musia zhodnúť/ dohodnúť všetci lektori spoločne	30 % účastníkov ukončilo program s výrazným alebo citeľným zlepšením, 40 % s miernym zlepšením a 30 % s minimálnym zlepšením. Ani jeden z hodnotených účastníkov neukončil program bez zlepšenia.

Príloha č. 4

Tab. 25 Celkový prehľad vzdelávacích aktivít počas realizácie projektu

Termín	Témy	Typ vzdelávacej aktivity
19/11/2018 - 20/11/2018	- predstavenie aktuálneho stavu projektu, projektového tímu, hlavný cieľ - preliminárne výstupy odborného tímu NP ŠNN - finančné zabezpečenie projektu	seminár
16/01/2019 - 18/01/2019	- preliminárne výstupy odborného tímu NP ŠNN - hodnotenie efektívnosti resocializačných programov - zaobchádzanie s odsúdenými vo výstupnom oddiele pred implementáciou NP ŠNN a po implementácii - potenciál prepojenia penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti	medzinárodný seminár
06/03/2019 - 07/03/2019	- základný rámec triediaceho mechanizmu na účely umiestňovania odsúdených osôb do výstupného oddielu - riešenia kazuistik/případových štúdií - informačno-poradenské služby vo VODD - zber údajov, štatistika - Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia - vedenie záznamov o činnosti výstupného oddielu (aplikácia VVVT)	školenie
03/06/2019 - 05/06/2019	- štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo VODD - vzorový časový rozvrh dňa pre odsúdených vo VODD - Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia - závislosti - rozvoj interpersonálnych schopností - motivačné faktory - riešenie krízových situácií - náprava sociálnych škôd - komunikačné kanály - činnosť sociálneho kurátora – metodika NP vo výstupnom oddiele - činnosť výstupného oddielu - digitalizácia	školenie
10/09/2019 - 12/09/2019	- zážitkové techniky k základnému resocializačnému a výchovnému vzdelávaciemu programu - uvoľňujúce techniky	školenie
14/11/2019 - 15/11/2019	- motivácia, motivačné faktory - zážitkové techniky k vybraným modulom základného RaVVP - plánovanie sociálnej práce s plnoletou fyzickou osobou a zhodnotenie činnosti vo vzťahu k NP	školenie
07/02/2020	- resocializačné s výchovné vzdelávacie programy	seminár
08/09/2020 - 09/09/2020	- motivačné rozhovory (1.časť, 1. skupina)	výcvik
22/09/2020 - 23/09/2020	- motivačné rozhovory (1.časť, 2. skupina)	výcvik
21/10/2020 - 23/10/2020	- štatistický a obsahový prehľad - Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia - centrum právnej pomoci - triediaci mechanizmus	školenie

19/01/2021	- workshop k vzdelávacím modulárnym kurzom pre špecifické skupiny odsúdených osôb národného projektu „Šanca na návrat“	workshop
09/03/2021 - 10/03/2021	- motivačné rozhovory (2. časť, 1. skupina)	výcvik
23/03/2021 - 24/03/2021	- motivačné rozhovory (2. časť, 2. skupina)	výcvik
30/03/2021	- digitalizácia nástroja – IAPSZ - súhrnná informácia z hodnotiacich správ partnerských ústavov - prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej sféry – MOSTY - triediaci mechanizmus	školenie
13/05/2021	- štátne sociálne dávky - informačno-poradenské služby pre špecifické skupiny - vyhodnotenie efektu Základného balíka na odsúdených	školenie
18/05/2021 - 19/05/2021	- motivačné rozhovory (3. časť, 1. skupina)	výcvik
25/05/2021 - 26/05/2021	- motivačné rozhovory (3. časť, 2. skupina)	výcvik
29/06/2021	- workshop k vzdelávacím modulárnym kurzom pre špecifické skupiny odsúdených osôb národného projektu „Šanca na návrat“	workshop
06/10/2021 - 08/10/2021	- sociálne podniky (MOSTY) - vedenie skupín a zásady práce so skupinou - zamestnanosť odsúdených osôb - riešenie konfliktov	školenie
04/11/2021 - 05/11/2021	- interaktívna tabuľa	školenie
10/01/2022 - 12/01/2022	- prezentácie z činností VODD - pilotné overovanie ŠRaVVP - rodinné konferencie	školenie

Príloha č. 5

Tab. 26 Sumarizačná tabuľka vytvorených finálnych dokumentov NP ŠNN

Typ	Názov	Rozsah (počet NS)	Rok dokončenia finálneho dokumentu
Metodický dokument	Metodický postup k realizácii Základného resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu pre odsúdených vo výstupných oddieloch	153	2019
Dôvodová správa	Výber tém resocializačných a výchovných vzdelávacích programov určených prioritne pre odsúdené osoby umiestnené do výstupných oddielov	26	2019
Metodický dokument	Podklady k časovej dotácii RaVVP	4	2019
Metodický dokument	Metodický postup k realizácii zážitkových techník Základného resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu pre odsúdených vo výstupných oddieloch k modulu Právne aspekty.	109	2019
Metodický dokument	Základná charakteristika špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov	13	2020
Štandardy	Štandardy špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov	25	2021
Štandardy	Štandardy Základného (modulového) resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu	8	2022
Metodický dokument	Vstupná analýza	391	2019
Program	Špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program (ŠRaVVP) „Život v komunite“	199	2020
Program	Špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program (ŠRaVVP) „Zamestnanosť“	181	2019
Dôvodová správa	Dôvodová správa k ŠRaVVP „Chcem sa zmeniť“	22	2020
Dôvodová správa	Dôvodová správa k ŠRaVVP „Šanca pre psie oči“	14	2021
Program	Špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program (ŠRaVVP) „Chcem sa zmeniť“	230	2021
Program	Špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program (ŠRaVVP) „Rozdielnosť nás spája“	133	2020
Metodický dokument	Informácie o vybraných resocializačných a vzdelávacích programoch v Slovenskej republike a v zahraničí (penitenciárna a postpenitenciárna sféra)	29	2019
Program	Špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program (ŠRaVVP) „Finančná gramotnosť“	172	2019
Program	Špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program (ŠRaVVP) pre odsúdených mužov dopúšťajúcich sa násillia v partnerských vzťahoch	87	2020
Program	Špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program (ŠRaVVP) „Rodina a vzťahy“	165	2019
Program	Špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program (ŠRaVVP) pre odsúdené osoby „Šanca pre psie oči“	151	2021
Program	Špecializovaný resocializačný a výchovný vzdelávací program (ŠRaVVP) „Závislosť“	70	2019
Štandardy	Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch	26	2021
Štandardy	Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch Príloha č. 1 – Popis služobnej činnosti psychológa	4	2021
Štandardy	Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch	4	2021

	Príloha č. 2 – Popis služobnej činnosti sociálny pracovník		
Štandardy	Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch Príloha č. 3 – Opis štátnozamestnaneckého miesta - hlavný radca	4	2021
Štandardy	Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch Príloha č. 4 – Popis služobnej činnosti pedagóg	11	2021
Štandardy	Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch Príloha č. 5 – Časový rozvrh dňa	4	2021
Štandardy	Štandardy penitenciárneho zaobchádzania s odsúdenými vo výstupných oddieloch Príloha č. 7 – Súhlas dotknutej osoby so spracovaním osobných údajov	3	2021
Metodický dokument	Analýza súčasného stavu a riešení národného projektu Šanca na návrat	48	2021
Metodický dokument	Návrh štandardizácie a akreditačného mechanizmu resocializačných a výchovných vzdelávacích programov – verzia 1_5modelov	12	2019
Metodický dokument	Návrh štandardizácie a akreditačného mechanizmu resocializačných a výchovných vzdelávacích programov – verzia 2_3modely	5	2019
Metodický dokument	Návrh štandardizácie a akreditačného mechanizmu resocializačných a výchovných vzdelávacích programov – verzia 3_1model	4	2020
Metodický dokument	Akreditačný mechanizmus špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov	5	2021
Evidenčný hárok	Evidencia ZRaVVP – Karta ZRaVVP	1	2020
Metodický dokument	Metodika postupu hodnotenia a evidencie ZRaVVP	3	2020
Hodnotiaci nástroj	Vstupný/výstupný test k modulu Právne aspekty ZRaVVP	1	2020
Hodnotiaci nástroj	Vstupný/výstupný test k modulu Finančná gramotnosť ZRaVVP	2	2020
Hodnotiaci nástroj	Vstupný/výstupný test k modulu Závislosti ZRaVVP	2	2020
Hodnotiaci nástroj	Vstupný/výstupný test k modulu Zamestnanosť ZRaVVP	12	2020
Metodický dokument	VSTUPNÝ A VÝSTUPNÝ ROZHOVOR s odsúdeným zaradeným do Výstupného oddielu (VODD), ktorého cieľom je zhodnotiť progres/regres/stagnáciu odsúdeného po absolvovaní ZRaVVP	34	2020
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie ZRaVVP		2020
Metodický dokument	Manuál k Evidencii ŠRaVVP	1	2020
Evidenčný hárok	Evidencia ŠRaVVP	4 hárky (excel)	2020
Metodický dokument	CRA-CR/CRA-RU_Príručka pre hodnotiteľov k nástroju Hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti	31	2020
Hodnotiaci nástroj	CRA-CR_Hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti	6	2020
Hodnotiaci nástroj	CRA-RU_Hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti	6	2020
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie úrovne zručností a vedomostí účastníkov na začiatku realizácie ŠRaVVP „Rodina a vzťahy“	4	2021
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie úrovne zručností a vedomostí účastníkov na konci realizácie ŠRaVVP „Rodina a vzťahy“	5	2021
Hodnotiaci nástroj	Vstupný/výstupný hodnotiaci test pre účastníkov ŠRaVVP „Rodina a vzťahy“	3	2021
Metodický dokument	Inštrukcie k Hodnoteniu úrovne zručností a vedomostí účastníkov na začiatku realizácie ŠRaVVP „Život v komunite“	2	2020

Hodnotiaci nástroj	Vstupný/výstupný hodnotiaci test pre účastníkov ŠRaVVP „Život v komunite“	2	2020
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie úrovne zručností a vedomostí účastníkov na začiatku realizácie ŠRaVVP „Život v komunite“	16	2020
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie úrovne zručností a vedomostí účastníkov na konci realizácie ŠRaVVP „Život v komunite“	18	2020
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie úrovne zručností a vedomostí účastníkov na začiatku realizácie ŠRaVVP „Reštart“	12	2020
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie úrovne zručností a vedomostí účastníkov na konci realizácie ŠRaVVP „Reštart“	14	2020
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie úrovne zručností a vedomostí účastníkov na začiatku realizácie ŠRaVVP „Chcem sa zmeniť“	4	2021
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie úrovne zručností a vedomostí účastníkov na konci realizácie ŠRaVVP „Chcem sa zmeniť“	5	2021
Hodnotiaci nástroj	Vstupný/výstupný hodnotiaci test pre účastníkov ŠRaVVP „Chcem sa zmeniť“	2	2021
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie úrovne zručností a vedomostí účastníkov na začiatku realizácie ŠRaVVP „Finančná gramotnosť“	3	2021
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie úrovne zručností a vedomostí účastníkov na konci realizácie ŠRaVVP „Finančná gramotnosť“	4	2021
Hodnotiaci nástroj	Vstupný/výstupný hodnotiaci test pre účastníkov ŠRaVVP „Finančná gramotnosť“	3	2021
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie úrovne zručností a vedomostí účastníkov na začiatku realizácie ŠRaVVP „Zamestnanosť“	2	2021
Hodnotiaci nástroj	Hodnotenie úrovne zručností a vedomostí účastníkov na konci realizácie ŠRaVVP „Zamestnanosť“	3	2021
Hodnotiaci nástroj	Vstupný/výstupný hodnotiaci test pre účastníkov ŠRaVVP „Zamestnanosť“	2	2021
Hodnotiaci nástroj	Vstupný/výstupný hodnotiaci test pre účastníkov ŠRaVVP „Šanca pre psie oči“	2	2021
Hodnotiaci nástroj	Centrum pre výskum terapeutickú komunitu (CTCR/CMRS)	2	2020
Informatívny dokument	Návrh postupu v súvislosti s implementáciou nástrojov na meranie rizika recidívy a určenie potrieb odsúdených	6	2019
Informatívny dokument	Podklady k časovej dotácii RaVVP	4	2019
Štandardy	Materiálne, technické a priestorové štandardy prevádzky výstupných oddielov	7	2019
Metodický dokument	Základný rámec triediaceho mechanizmu na účely umiestňovania odsúdených osôb do výstupných oddielov	14	2021
Informatívny dokument	Nástroje na hodnotenie rizika – zahraničie	1	2019
Informatívny dokument	Súhrnná správa z metodických návštev partnerských ústavov	25	2020
Hodnotiaci nástroj	Individuálny akčný plán sociálneho začlenenia	-	2021
Program	Kurz elementárnej komunikačnej gramotnosti a numerickej gramotnosti		2020
Program	Učebná osnova - modulu A - Jazyková a slohová zložka modulárneho kurzu v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti	14	2020
Program	UČEBNÉ POMÔCKY: Modul A: Jazyková a slohová zložka, modulárneho kurzu Modul B: Zdokonaľovanie čítania a písania, modulárneho kurzu Modul C: Čítanie a písanie s porozumením	2	2020
Program	Učebný plán modulárneho kurzu A - Jazyková a slohová zložka, modulárneho kurzu B - Zdokonaľovanie čítania a písania, modulárneho kurzu C - Čítanie a písanie s porozumením v rámci vzdelávania v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti	15	2020
Program	Modul A – zoznam použitej literatúry	3	2020

Program	Učebná osnova - modulu B - Zdokonaľovanie čítania a písania modulárneho kurzu v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti	4	2020
Program	Modul B - zoznam použitej literatúry	3	2020
Program	Metodické odporúčania a riešenia úloh z pracovných listov – Modul C	35	2020
Program	Modul C - zoznam použitej literatúry	3	2020
Program	Učebná osnova - modulu C – Čítanie a písanie s porozumením modulárneho kurzu v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti	3	2020
Program	Učebná osnova - modulu D – Numerická gramotnosť modulárneho kurzu v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti	10	2020
Program	Učebný plán modulárneho kurzu D – Numerická gramotnosť v rámci vzdelávania v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti	14	2020
Program	Modul D - zoznam použitej literatúry	1	2020
Program	Pracovné listy – jazyková a slohová zložka (modul A)	29	2020
Program	Pracovné listy – zdokonaľovanie čítania a písania (modul B)	15	2020
Program	Pracovné listy – čítanie s porozumením (modul C)	81	2020
Program	Pracovné listy – matematická gramotnosť (modul D)	14	2020
Program	Úroveň a – test čítania a písania hlások a písmen Vstupný test jazykových schopností - úroveň A	2	2020
Program	Písomky a diktáty	52	2020
Program	Pracovné listy A1 modulárneho kurzu Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk	26	2020
Program	Pracovné listy A2 modulárneho kurzu Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk	8	2020
Program	Pracovné listy B1+B2 modulárneho kurzu Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk	13	2020
Program	Glosár jazykovedných pojmov	2	2020
Program	Učebný plán modulárnych kurzov A1- B2 Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk	36	2020
Program	VSTUPNÝ TEST modulárnych kurzov A1- B2 Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk	8	2020
Program	ZÁVEREČNÁ SKÚŠKA A1 modulárneho kurzu Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk	14	2020
Program	ZÁVEREČNÁ SKÚŠKA A2 modulárneho kurzu Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk	16	2020
Program	ZÁVEREČNÁ SKÚŠKA B1 modulárneho kurzu Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti	15	2020
Program	ZÁVEREČNÁ SKÚŠKA B2 modulárneho kurzu Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti	17	2020
Program	Učebná osnova – úroveň A1 modulárneho kurzu Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk	15	2020
Program	Učebná osnova – úroveň A2 modulárneho kurzu Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk	12	2020

Program	Učebná osnova – úroveň B1 modulárneho kurzu Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk	14	2020
Program	Učebná osnova – úroveň B2 modulárneho kurzu Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk	19	2020
Program	Všeobecné odporúčania k modulárnym kurzom Slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, ktoré neovládajú slovenský jazyk A1- B2	4	2020
Informatívny dokument	Správa o pilotnom overovaní špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov (výstup podaktivity 1.3. Resocializačné a výchovné vzdelávacie programy)		2021
Informatívny dokument	Zaobchádzanie s odsúdenými neumiestnenými do výstupného oddielu (výstup podaktivity 1.2 Informačno-poradenské služby vo výstupnom oddiele)		2021
Program	Väzenský šlabikár	95	2021
Preklady	Ďalšie veci osobnej potreby_EN	2	2021
	Informovaný súhlas_EN	2	2021
	Pedagóg_EN	1	2021
	Skype – informácia pre ústavy_EN	2	2021
	Spotrebiče – tlačivá_EN	17	2021
	Tlačivá – ekonomika_EN	44	2021
	Typ povolenia D – disciplinárny balík_EN	3	2021
	Typ povolenia N – nárokový balík_EN	3	2021
	Typ povolenia O – balík s odevom_EN	3	2021
	Typ povolenia Š – balík KOČ_EN	3	2021
	úplné znenie - Prílohy k RGR č. 19_2017_EN	28	2021
	úplné znenie - RGR č. 3_2009duchovná služba_EN	1	2021
	Vlastný odev_EN	3	2021
	VO VVaVT – žiadanka_EN	1	2021
	Zmeny stravej dávky_EN	1	2021
	Žiadanka k psychológovi_EN	3	2021
	Žiadosť o poskytnutie sociálnej služby a Dotazník pri nástupe do VTOS_EN	4	2021
	Žiadosť o rozhovor s RÚ_EN	1	2021
	Žiadosť o zrážky - odsúdení_EN	4	2021
Preklady	Ďalšie veci osobnej potreby_ua	2	2021
	Informovaný súhlas_ua	2	2021
	Pedagóg_ua	1	2021
	Skype – informácia pre ústavy_ua	2	2021
	Spotrebiče – tlačivá_ua	17	2021
	Tlačivá – ekonomika_ua	44	2021
	Typ povolenia D – disciplinárny balík_ua	3	2021
	Typ povolenia N – nárokový balík_ua	3	2021
	Typ povolenia O – balík s odevom_ua	3	2021
	Typ povolenia Š – balík KOČ_ua	3	2021
	úplné znenie - Prílohy k RGR č. 19_2017_ua	27	2021
	úplné znenie - RGR č. 3_2009duchovná služba_ua	1	2021
	Vlastný odev_ua	3	2021
	VO VVaVT – žiadanka_ua	2	2021
	Zmeny stravej dávky_ua	1	2021
	Žiadanka k psychológovi_ua	3	2021
	Žiadosť o poskytnutie sociálnej služby a Dotazník pri nástupe do VTOS_ua	4	2021
	Žiadosť o rozhovor s RÚ_ua	1	2021
	Žiadosť o zrážky - odsúdení_ua	4	2021
Preklady	Ďalšie veci osobnej potreby_FR	2	2021
	Informovaný súhlas_FR	2	2021
	Pedagóg_FR	1	2021

	Skype – informácia pre ústavy_FR	2	2021
	Spotrebiče – tlačivá_FR	17	2021
	Tlačivá – ekonomika_FR	44	2021
	Typ povolenia D – disciplinárny balík_FR	3	2021
	Typ povolenia N – nárokový balík_FR	3	2021
	Typ povolenia O – balík s odevom_FR	3	2021
	Typ povolenia Š – balík KOČ_FR	3	2021
	úplné znenie - Prílohy k RGR č. 19_2017_FR	29	2021
	úplné znenie - RGR č. 3_2009duchovná služba_FR	1	2021
	Vlastný odev_FR	3	2021
	VO VVaVT – žiadanka_FR	2	2021
	Zmeny stravnej dávky_FR	1	2021
	Žiadanka k psychológovi_FR	3	2021
	Žiadosť o poskytnutie sociálnej služby a Dotazník pri nástupe do VTOS_FR	4	2021
	Žiadosť o rozhovor s RÚ_FR	1	2021
	Žiadosť o zrážky - odsúdení_FR	4	2021
Preklady	Ďalšie veci osobnej potreby_HU	2	2021
	Informovaný súhlas_HU	2	2021
	Pedagóg_HU	1	2021
	Skype – informácia pre ústavy_HU	2	2021
	Spotrebiče – tlačivá_HU	17	2021
	Tlačivá – ekonomika_HU	44	2021
	Typ povolenia D – disciplinárny balík_HU	3	2021
	Typ povolenia N – nárokový balík_HU	3	2021
	Typ povolenia O – balík s odevom_HU	3	2021
	Typ povolenia Š – balík KOČ_HU	3	2021
	úplné znenie - Prílohy k RGR č. 19_2017_HU	27	2021
	úplné znenie - RGR č. 3_2009duchovná služba_HU	1	2021
	Vlastný odev_HU	3	2021
	VO VVaVT – žiadanka_HU	1	2021
	Zmeny stravnej dávky_HU	1	2021
	Žiadanka k psychológovi_HU	3	2021
	Žiadosť o poskytnutie sociálnej služby a Dotazník pri nástupe do VTOS_HU	4	2021
	Žiadosť o rozhovor s RÚ_HU	1	2021
	Žiadosť o zrážky - odsúdení_HU	4	2021
Preklady	Ďalšie veci osobnej potreby_DE	2	2021
	Informovaný súhlas_DE	2	2021
	Pedagóg_DE	1	2021
	Skype – informácia pre ústavy_DE	2	2021
	Spotrebiče – tlačivá_DE	18	2021
	Tlačivá – ekonomika_DE	46	2021
	Typ povolenia D – disciplinárny balík_DE	4	2021
	Typ povolenia N – nárokový balík_DE	3	2021
	Typ povolenia O – balík s odevom_DE	3	2021
	Typ povolenia Š – balík KOČ_DE	3	2021
	úplné znenie - Prílohy k RGR č. 19_2017_DE	28	2021
	úplné znenie - RGR č. 3_2009duchovná služba_DE	1	2021
	Vlastný odev_DE	4	2021
	VO VVaVT – žiadanka_DE	1	2021
	Zmeny stravnej dávky_DE	1	2021
	Žiadanka k psychológovi_DE	3	2021
	Žiadosť o poskytnutie sociálnej služby a Dotazník pri nástupe do VTOS_DE	4	2021
	Žiadosť o rozhovor s RÚ_DE	1	2021
	Žiadosť o zrážky - odsúdení_DE	5	2021
Preklady	Ďalšie veci osobnej potreby_RO	2	2021
	Informovaný súhlas_RO	2	2021

	Pedagóg_RO	1	2021
	Skype – informácia pre ústavy_RO	2	2021
	Spotrebiče – tlačivá_RO	17	2021
	Tlačivá – ekonomika_RO	46	2021
	Typ povolenia D – disciplinárny balík_RO	4	2021
	Typ povolenia N – nárokový balík_RO	3	2021
	Typ povolenia O – balík s odevom_RO	3	2021
	Typ povolenia Š – balík KOČ_RO	3	2021
	úplné znenie - Prílohy k RGR č. 19_2017_RO	29	2021
	úplné znenie - RGR č. 3_2009duchovná služba_RO	1	2021
	Vlastný odev_RO	4	2021
	VO VVaVT – žiadanka_RO	2	2021
	Zmeny stravnej dávky_RO	1	2021
	Žiadanka k psychológovi_RO	3	2021
	Žiadosť o poskytnutie sociálnej služby a Dotazník pri nástupe do VTOS_RO	4	2021
	Žiadosť o rozhovor s RÚ_RO	1	2021
	Žiadosť o zrážky - odsúdení_RJ	5	2021
Preklady	Ďalšie veci osobnej potreby_RJ	2	2021
	Informovaný súhlas_RJ	2	2021
	Pedagóg_RJ	1	2021
	Skype – informácia pre ústavy_RJ	2	2021
	Spotrebiče – tlačivá_RJ	19	2021
	Tlačivá – ekonomika_RJ	49	2021
	Typ povolenia D – disciplinárny balík_RJ	3	2021
	Typ povolenia N – nárokový balík_RJ	3	2021
	Typ povolenia O – balík s odevom_RJ	3	2021
	Typ povolenia Š – balík KOČ_RJ	3	2021
	úplné znenie - Prílohy k RGR č. 19_2017_RJ	29	2021
	úplné znenie - RGR č. 3_2009duchovná služba_RJ	1	2021
	Vlastný odev_RJ	4	2021
	VO VVaVT – žiadanka_RJ	2	2021
	Zmeny stravnej dávky_RJ	1	2021
	Žiadanka k psychológovi_RJ	3	2021
	Žiadosť o poskytnutie sociálnej služby a Dotazník pri nástupe do VTOS_RJ	4	2021
	Žiadosť o rozhovor s RÚ_RJ	1	2021
	Žiadosť o zrážky - odsúdení_RJ	4	2021
Preklady	Ďalšie veci osobnej potreby_SPJ	2	2021
	Informovaný súhlas_SPJ	2	2021
	Pedagóg_SPJ	1	2021
	Skype – informácia pre ústavy_SPJ	2	2021
	Spotrebiče – tlačivá_SPJ	18	2021
	Tlačivá – ekonomika_SPJ	47	2021
	Typ povolenia D – disciplinárny balík_SPJ	4	2021
	Typ povolenia N – nárokový balík_SPJ	3	2021
	Typ povolenia O – balík s odevom_SPJ	3	2021
	Typ povolenia Š – balík KOČ_SPJ	3	2021
	úplné znenie - Prílohy k RGR č. 19_2017_SPJ	30	2021
	úplné znenie - RGR č. 3_2009duchovná služba_SPJ	1	2021
	Vlastný odev_SPJ	4	2021
	VO VVaVT – žiadanka_SPJ	2	2021
	Zmeny stravnej dávky_SPJ	1	2021
	Žiadanka k psychológovi_SPJ	3	2021
	Žiadosť o poskytnutie sociálnej služby a Dotazník pri nástupe do VTOS_SPJ	4	2021
	Žiadosť o rozhovor s RÚ_SPJ	1	2021
	Žiadosť o zrážky - odsúdení_SPJ	5	2021
Preklady	Ďalšie veci osobnej potreby_BG	2	2021

	Informovaný súhlas_BG	2	2021
	Pedagóg_BG	1	2021
	Skype – informácia pre ústavy_BG	2	2021
	Spotrebiče – tlačivá_BG	18	2021
	Tlačivá – ekonomika_BG	46	2021
	Typ povolenia D – disciplinárny balík_BG	3	2021
	Typ povolenia N – nárokový balík_BG	3	2021
	Typ povolenia O – balík s odevom_BG	3	2021
	Typ povolenia Š – balík KOČ_BG	3	2021
	úplné znenie - Prílohy k RGR č. 19_2017_BG	29	2021
	úplné znenie - RGR č. 3_2009duchovná služba_BG	1	2021
	Vlastný odev_BG	3	2021
	VO VVaVT – žiadanka_BG	2	2021
	Zmeny stravnej dávky_BG	1	2021
	Žiadanka k psychológovi_BG	3	2021
	Žiadosť o poskytnutie sociálnej služby a Dotazník pri nástupe do VTOS_BG	4	2021
	Žiadosť o rozhovor s RÚ_BG	1	2021
	Žiadosť o zrážky - odsúdení_BG	4	2021
Preklady	Potvrdenie o poučení obvineného pri nástupe do VV Legislatíva - podklady	1	2020
	Potvrdenie o poučení odsúdeného pri nástupe do VT Legislatíva - podklady	1	2020
	Povinnosti obvinených - podklady		2020
	Povinnosti odsúdených - podklady		2020
	Práva obvinených - podklady		2020
	Práva odsúdených - podklady		2020
	UP pre obvinených s prílohami final - podklady	29	2020
Preklady	UP pre odsúdených s prílohami final - podklady	40	2020
	Potvrdenie o poučení obvineného pri nástupe do VV Legislatíva EN	1	2021
	Potvrdenie o poučení odsúdeného pri nástupe do VT Legislatíva EN	1	2021
	Povinnosti obvinených EN		2021
	Povinnosti odsúdených EN		2021
	Práva obvinených EN		2021
	Práva odsúdených EN		2021
	UP pre obvinených s prílohami final EN	31	2021
Preklady	UP pre odsúdených s prílohami final EN	40	2021
	Potvrdenie o poučení obvineného pri nástupe do VV Legislatíva BG	1	2021
	Potvrdenie o poučení odsúdeného pri nástupe do VT Legislatíva BG	2	2021
	Povinnosti obvinených BG	2	2021
	Povinnosti odsúdených BG	2	2021
	Práva obvinených BG	3	2021
	Práva odsúdených BG	2	2021
	UP pre obvinených s prílohami final BG	31	2021
Preklady	UP pre odsúdených s prílohami final BG	42	2021
	F-Potvrdenie o poučení obvineného pri nástupe do VV Legislatíva	1	2021
	F-Potvrdenie o poučení odsúdeného pri nástupe do VT Legislatíva	2	2021
	F-Povinnosti obvinených		2021
	F-Povinnosti odsúdených		2021
	F-Práva obvinených		2021
	F-Práva odsúdených		2021
	F-UP pre obvinených s prílohami final	32	2021
Preklady	F-UP pre odsúdených s prílohami final	43	2021
	HU Potvrdenie o poučení obvineného pri nástupe do VV Legislatíva	1	2021
	HU Potvrdenie o poučení odsúdeného pri nástupe do VT Legislatíva	1	2021
	HU Povinnosti obvinených		2021
	HU Povinnosti odsúdených		2021
	HU Práva obvinených		2021
Preklady	HU Práva odsúdených		2021

	HU UP pre obvinených s prílohami final	30	2021
	HU UP pre odsúdených s prílohami final	38	2021
Preklady	Potvrdenie o poučení obvineného pri nástupe do VV Legislatíva - NEMECKY	1	2021
	Potvrdenie o poučení odsúdeného pri nástupe do VT Legislatíva - NEMECKY	3	2021
	Povinnosti obvinených - NEMECKY	2	2021
	Povinnosti odsúdených - NEMECKY	3	2021
	Práva obvinených - NEMECKY	8	2021
	Práva odsúdených - NEMECKY	8	2021
	UP pre obvinených_s prílohami final_EN	33	2021
	UP pre odsúdených s prílohami final_EN	46	2021
Preklady	RJ Potvrdenie o poučení obvineného pri nástupe do VV Legislatíva	1	2021
	RJ Potvrdenie o poučení odsúdeného pri nástupe do VT Legislatíva	1	2021
	RJ Povinnosti obvinených		2021
	RJ Povinnosti odsúdených		2021
	RJ Práva obvinených		2021
	RJ Práva odsúdených		2021
	RJ Ústavný poriadok pre obvinených s prílohami final - 2020	35	2021
	RJ Ústavný poriadok odsúdených s prílohami - final 2020	35	2021
Preklady	Potvrdenie o poučení obvineného pri nástupe do VV Legislatíva_ES	1	2021
	Potvrdenie o poučení odsúdeného pri nástupe do VT Legislatíva_ES	1	2021
	Povinnosti obvinených_ES		2021
	Povinnosti odsúdených_ES		2021
	Práva obvinených_ES		2021
	Práva odsúdených_ES		2021
	UP pre obvinených_s prílohami_ES	33	2021
	UP pre odsúdených s prílohami_ES	46	2021
Informatívny dokument	Crime Risk Assessment (Nástroj na hodnotenie rizika recidívy trestnej činnosti) - základné informácie	4	2020
Metodický dokument	MOSTY – ZÁVISLOSTI Informatívny manuál pre pracovníkov VODD k zabezpečovaniu nadväznej starostlivosti o prepustené osoby po ukončení výkonu trestu odňatia slobody, ktoré vykazujú znaky závislosti	50	2021
Publicita	Po odsedení trestu späť do bežného života, aj vďaka národnému projektu ŠNN	-	2021
Publicita	Národný projekt Šanca na návrat optikou projektového manažmentu a odborného riešiteľského tímu alebo odkedy, čo, ako a s akými výsledkami projekt rieši	-	2020
Publicita	Implementácia prvkov systému efektívnej resocializácie prostredníctvom aktivít národného projektu ŠNN	8	2020
Publicita	Národný projekt Šanca na návrat v podmienkach ústavu Nitra-Chrenová	2	2020
Publicita	Naše skúsenosti po prvom polčase - Želiezovce	2	2021
Publicita	Realizácia národného projektu Šanca na návrat v podmienkach ústavu Košice-Šaca	2	04/2020
Publicita	Výstupný oddiel a národný projekt Šanca na návrat - Hrnčiarovce nad Parnou	4	02/2020
Publicita	Výstupný oddiel očami odsúdených - Nitra-Chrenová	1	1/2021
Publicita	Výstupný oddiel v Ilave oslavuje dva roky	3	04/2020
Publicita	Šanca na návrat - šanca k úspešnej resocializácii	16	11/2019
Publicita	Zborník príspevkov z medzinárodného seminára k národnému projektu „Šanca na návrat“	120	01/2019
Publicita	Vývoj, obsah a výsledky pilotných testovaní nástrojov na hodnotenie rizík a určenie potrieb odsúdených osôb v zbore väzenskej a justičnej stráže na Slovensku	21	10/2021
Publicita	Národný projekt Šanca na návrat ako prostriedok k sociálnej reintegrácii odsúdených osôb do spoločnosti	16	2020
Publicita (monografia)	Rizikové faktory trestnej činnosti. (Risk Factors of Crime Committing).	148	12/2021

Publicita (video)	Národný projekt Šanca na návrat/video pre verejnosť	4 min.	9/2021
Publicita (video)	Národný projekt Šanca na návrat/video pre sociálne podniky	2,5 min.	12/2021
Publicita (televízna relácia)	Ranné správy RTVS - rozhovor	10 min.	13.7.2021
Informatívny dokument	HOLUP - testovanie použiteľnosti - report	14	10/2021
Nástroj	Špecifikácia programu Holup	10	06/2021
Hodnotiaci nástroj	Indikačný nástroj	-	
Hodnotiaci nástroj	Nástroj na hodnotenie rizika spôsobenia vážnej ujmy bezprostredne po prepustení z väzenského zariadenia ROSH (Risk of Serious Harm) HRON	3	09/2021
Manuál	Nástroj na hodnotenie rizika spôsobenia vážnej ujmy bezprostredne po prepustení z väzenského zariadenia (manuál) – ROSH (Risk of Serious Harm)/HRON	27	09/2021
Metodický dokument	Mosty / Sociálne integračné podniky – Informatívny manuál pre pracovníkov VODD k zabezpečovaniu nadväznej starostlivosti o osoby prepustené z výkonu trestu odňatia slobody prostredníctvom podporovania ich zamestnávania v sociálnych podnikoch	48	2021
Manuál	Obsluha klientskej verzie webovej aplikácie webex Meetings Grafický návod		2021
Metodický dokument	Hodnotiaca správa 2020 - Ústav na výkon trestu odňatia slobody Banská Bystrica - Kráľová	6	3/2021
Metodický dokument	Hodnotiaca správa 2020 - Ústav na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou	6	3/2021
Metodický dokument	Hodnotiaca správa 2020 - Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby Ilava	6	3/2021
Metodický dokument	Hodnotiaca správa 2020 - Ústav na výkon trestu odňatia slobody Košice-Šaca	6	3/2021
Metodický dokument	Hodnotiaca správa 2020 - Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby Košice	6	3/2021
Metodický dokument	Hodnotiaca správa 2020 - Ústav na výkon trestu odňatia slobody a Ústav na výkon väzby Leopoldov	6	3/2021
Metodický dokument	Hodnotiaca správa 2020 - Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Prešov, oddelenie výkonu trestu s miestom výkonu služby v Sabinove.	6	3/2021
Metodický dokument	Hodnotiaca správa 2020 - Ústav na výkon trestu odňatia slobody Sučany	6	3/2021
Metodický dokument	Hodnotiaca správa 2020 - Ústav na výkon trestu odňatia slobody Želiezovce	6	3/2021
Metodický dokument	Hodnotiaca správa 2020 - Ústav na výkon trestu odňatia slobody Nitra-Chrenová	6	3/2021

Zoznam literatúry - národný projekt Šanca na návrat

- FERENČÍKOVÁ, S., 2020. Skúmanie konkrétnych možností, limitov a perspektív ukladania trestu odňatia slobody v neštátnych ústavoch na výkon trestu odňatia slobody v Slovenskej republike vzhľadom na právne a mimoprávne záruky zákonnosti. *Štát a právo*, 7(4), 300 – 336. ISSN 1339-7753.
- HAMRANOVÁ, D., ŠPÁNIK, M. a LORKO, J., ed., 2019. *Zborník príspevkov z medzinárodného seminára k národnému projektu „Šanca na návrat“*, Bratislava: 16.–18.1.2019. Bratislava: Generálne riaditeľstvo zboru väzenskej a justičnej stráže, 141 s. bez ISBN.
- HORÁK, O. 2021. Mnoho odsúdených sa nevie vrátiť do bežného života. Toto je svedčenie človeka, ktorý dostal šancu na návrat. *Denník N*, 18.10.2021, 7(200), 21-22. ISSN 1339-844X.
- HUTKAIKOVÁ, I., MÁČAY, R. a BLÁŠKO, D. 2020. Národný projekt Šanca na návrat v podmienkach ústavu Nitra-Chrenová. *Slovenské väzenstvo*, 2(4), 33-34. ISSN 2644-5816.
- JURÁŠIK, J. 2021. Naše skúsenosti po prvom polčase – Želiezovce. *Slovenské väzenstvo*, 3(2), 30-31. ISSN 2644-5816.
- KRÁSNA, P. 2020. Aspekty práva na vzdelanie a edukácie u odsúdených. In: *Marczyková, K. a Medelský, J., ed., Význam Dobrovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a jeho vplyv na dodržiavanie ľudských práv – zborník príspevkov*. Bratislava: APZ v Bratislave, s. 106 – 120. ISBN 978-80-8054-866-7.
- LORKO, J. Interview, In: *Ranné správy RTVS* [televízna spravodajská relácia]. Moderuje Miroslav Frindt. RTVS – Jednička, 13.7.2021. 7:43:35 – 7:50:58 hod. Dostupné tiež z: <https://www.rtvs.sk/televizia/archiv/14026/279901#815>.
- LULEI, M. 2020. Implementácia prvkov systému efektívnej resocializácie prostredníctvom aktivít národného projektu ŠNN. *Slovenské väzenstvo*, 3(1), 24-26. ISSN 2644-5816.
- LULEI, M., 2021a. *Podpora zamestnávania ľudí vo výkone trestu* (článok) [online]. Newsletter ZMOS. [cit. 12.10.2021]. Dostupné z: <https://www.zmos.sk>.
- LULEI, M. 2021b. Po odsedení trestu späť do bežného života, aj vďaka národnému projektu ŠNN. *Obecné noviny*, XXXI(11-12), 25, ISSN 1335–650X.
- LULEI, M. 2021c. *Rizikové faktory trestnej činnosti. (Risk Factors of Crime Committing)*. Bratislava: Iris. 148 s. ISBN 978-80-8200-087-3.
- LULEI, M., TALLOVÁ, B. a LORKO, J. 2021. Vývoj, obsah a výsledky pilotných testovaní nástrojov na hodnotenie rizík a určenie potrieb odsúdených osôb v zbere väzenskej a justičnej stráže na Slovensku. In: *Mačkinová, M. et al., ed., Teoretické a praktické východiská sociálnej práce s páchatelmi a obeťami delikventnej činnosti: zborník z medzinárodnej vedecko-odbornej konferencie zameranej na forenznú sociálnu prácu*, Bratislava: UK Bratislava. s. 65 – 75. ISBN 978-80-223-5294-9.
- RAGASOVÁ, A. a FÁBRY LUCKÁ, Z. 2021. Motivačnými rozhovormi k pozitívnej zmene. *Slovenské väzenstvo*, 3(2), 27-30. ISSN 2644-5816.
- R.M., 2021. Túra na Drážovský kostolík. *Chrenovský babinec: Časopis odsúdených žien*. Nitra: ÚVTOS Nitra Chrenová, XIX(1), 8-9. bez ISSN.
- STRAŇÁK, R. a HUTTA, J. 2020. Výstupný oddiel a národný projekt Šanca na návrat. *Slovenské väzenstvo*, 2(2), 22-25. ISSN 2644-5816.
- SZAPPANOSOVÁ, G., LENGEN, P. a ŠITÁR, T. 2020. Realizácia národného projektu Šanca na návrat v podmienkach ústavu Košice-Šaca. *Slovenské väzenstvo*, 2(4), 30-32. ISSN 2644-5816.
- ÚPSVR. 2021. Národný projekt Šanca na návrat pomáha odsúdeným už takmer tri roky (správa zo dňa 8.7.2021) [online]. [cit. 21.12.2021]. Dostupné z: https://www.upsvr.gov.sk/media/medialne-spravy/narodny-projekt-sanca-na-navrat-pomaha-odsudenym-uz-takmer-tri-roky.html?page_id=1103909
- VALENTOVIČOVÁ, Z. a JASINSKI, K. 2020. Narodowy projekt „Szansa na powrót” jako sposób społecznej reintegracji skazanych ze społeczeństwem. In *NOWA KODYFIKACJA PRAWA KARNEGO*, LVIII(4019), 135 – 149. ISSN 2084-5065.

VALENTOVIČOVÁ, Z. a VENGRÍNOVÁ, A. 2020. Šanca na návrat - šanca k úspešnej resocializácii. 2019. In: Griger, J. a Turay, L., ed. *Resocializácia odsúdených a jej perspektívy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*. Omšenie: 11.–13.11.2019. Bratislava: ZVJS. s. 84 - 99. ISBN 978-80-972856.

VICEN, J. a ŠATKA, M. 2020. Výstupný oddiel v Ilave oslavuje dva roky. *Slovenské väzenstvo*, 2(4), 30-32. ISSN 2644-5816.

Z.H.P. 2021. Výstupný oddiel. *Chrenovský babinec: Časopis odsúdených žien*. Nitra: ÚVTOS Nitra Chrenová. XIX(1), 7. bez ISSN.

ŽUREKOVÁ, M. 2021. Sú násilní k partnerkám. Preto aj oni potrebujú pomoc. Na Slovensku sa hľadá ťažko. *SME: Príloha Víkend*, 19.10.2021., ISSN 1335-440X.